

Армения

Матенадаран – Институт древних рукописей имени Месропа Маштоца

Матенадаран им. Маштоца, г. Ереван, ед. хр. 1232

Нерсес Ламбронац‘и. Мекнүт‘юн (‘Толкование’)

Дата: 1620 г.

Место: Иерусалим.

Писец: Скандар.

Язык армянский. Имеется одна тюркская запись, которую согласно фонетическим признакам можно рассматривать как древнюю кыпчакскую.

Бумага, формат 15 x 21 см, 263 л.

Письмо армянское, нотргир.

Описание: [Ц‘уц‘ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Текст. Армянские переводы древнетюркских названий лет 12-летнего животного цикла (л. 262 об.; через тире даны кыпчакские соответствия по другим памятникам):

sičħn il	нрѣ дылъын [орѣ mugn]	— sičħan yiľ ‘год мыши’
ut ili	нрѣ եղն [орѣ ezn]	— buğ'a ‘бык’, sütür ‘корова’
p'ars	нрѣ ինչն [орѣ incn]	— bars ‘барс’
t'ušħan	нрѣ նաբածկն [орѣ nabasdagn]	— χоуан, tavšan ‘заяц’, tavišħan, tušħan ‘тушканчик’
lu	нрѣ ձուկն [орѣ cugn]	— baliż ‘рыба’, lu ‘дракон’
ilan	нрѣ օձ [орѣ օց]	— yılan ‘змея’
At‘	нрѣ ձի [орѣ ci]	— at ‘конь’
yu	нрѣ ոչսար [орѣ očxar]	— χоу ‘овца’, χօչչар ‘баран’
pič	нрѣ մէմնն [орѣ məmən]	— pič ‘ублюдок’, meymun ‘обезьяна’
t'axiyyu	нрѣ Հաւ [орѣ haw]	— taviχ ‘курица’
it‘	нрѣ շոն [орѣ šun]	— it ‘собака’
t'anguz	нрѣ խոզ [орѣ xoz]	— toquz ‘свинья’

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 1763

Сборник

Дата: 1611, 1613 гг.

Место: Каменец-Подольский.

Составитель: Крикор, сын авакереца Ованеса.

Язык армянский, две кыпчакских записи.

Бумага, формат 15 x 19,5 см; 252 л. Письмо армянское, болоргир, нотргир.

Описание: [Ц‘уц‘ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Тексты:

Bu yilnij okosdos ayinij 15-inä orus vank'inij yuχövinij bir yanin da taslarni da dardayan etti yuχöv ičinä kečä 3 sahatta kičaynakün, χaysi ki Biy Teñri hayufsunsun (л. 144).

В [1060/1611] году, 15 [25] августа перевернуло одну сторону церкви украинского монастыря и клирос внутри церкви, в 3 часа ночи в пятницу, да помилует Господь Бог.

Tvakannij 1062 julis 18 yïjkün keçägi aljış zamanında ulu hrad keldi yaymur bilä birgä çetlevüktän ulu, bar edi özgäsi χoz kibik (л. 144 об.).

Года 1062 [1613], июля 18 [28], в воскресенье, во время вечерней молитвы пошел большой град с дождем, [градины] были больше фундука, а некоторые – как гречкий орех.

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 2267

Сборник диакона Лусига

Дата: 1580-15811 гг.

Место: Львов.

Содержание: армянские слова, преимущественно глагольные парадигмы, с переводом на кыпчакский язык (л. 30-42 об.): кыпчакский глоссарий к армянской Псалтыри (л. 43-52 об.); о поклонении мудрецов и чабанов новорожденному Иисусу Христу (л. 112-112 об.); о Евангелии (л. 113-113 об.); песня о воскресении Христа (л. 131 об., 129); проповедь вартабеда Ванагана о всеоощном бдении, посте и розговении (л. 131); рецепт бальзама долголетия (л. 130).

Язык армянский и кыпчакский, есть польские глоссы.

Бумага, формат 16 x 20,5 см; 189 л.

Письмо армянское, нотгир, болоргир, 25-30 строк на странице по 35-40 знаков в каждой.

Описание: [Ц'ук'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Публикация: грамматическиепарадигмы [Еганян 1962]; рецепт долголетия [Tryjarski 19836]; 170 глагольных парадигм [Tryjarski 1984]; построчный глоссарий к Псалтыри [Garkavets, Khurshudian 2001].

Примечания. Листы сшиты не в исходной последовательности: л. 29 должен быть перед л. 30; л. 131 – перед л. 129.

Отдельные тексты:

Армянско-кыпчакский словарик

er garnum	nek alîrmen	‘зачем я беру’
garñum	alîrmen	‘я беру’
ari	aldîm	‘я взял’
araw	aldî	‘он взял’
bidiarñu	alsar	‘он должен взять’
nawa	kemi	‘корабль’
nawavar	kemici	‘корабельщик’
hoñiw	çoban	‘чабан’

vajri	kiyik	‘косуля’
ors	av	‘сетка’
orsort	avci	‘рыболов’
t’or	sit	‘сеть’
maraχ	sarinčha	‘саранча’
mžex	komar ya sinäk	‘комар, мошка’
bidzak	sinäk	‘муха’
džandž	čibin	‘муха’
lu	bürčä	‘блоха’
oč’il	bit	‘вошь’ (лл. 30; 29 об.).

Начало Псалтыри и глоссарий к ней

[опубликован нами, см. выше]

Badmut’iun haji ew χirčaχ lezui megneal Lusig...

Sanlidür er, χaysi k’i barmadü k’engäśinä χırsız-larnij da yoluna yazıχlilarñij ol olturmadi (л. 42).

Колофон

Tvagannij 1030 abril 12 dzeramp Lusig sargawaki χolu ašíra Lusig dyakonus armenus (л. 43).

История, изложенная Лусигом на армянском и кыпчакском языках...

Блажен муж, который не пошел на совет нечестивцев и на путь грешников не стал.

Года 1030 [1581], апреля 12, написано рукой диакона Лусига, армянина.

[Пересказ фрагмента Евангелия]

...ol χannij da χaçan tapsaňiz, maňa χabär etiňiz, ki men dä barip baš endiriyim. Tek bardilar alar El[rusaγe]mdän Petyähemgä junvar ayinij 6-sına, da χaçan kirdilär pečera ičinä, taptilar K’ris-

...и когда найдете того царя, дайте мне знать, чтобы я тоже пошел поклонился. Вот пошли они из Иерусалима в Вифлеем 6-го января, и когда вошли в пещеру, нашли Христа, маль-

dosnī, ol kündä toğan oylan, da baš endirip yü-gündülär Krisdoskä, da ačip χaznaların bernälä-dilär K'risdosnu: altun berdilär nečik χanga, tem-yan berdilär nečik kahanaga, zmur berdilär nečik ölümlügä, da ekinči χaytmadilar Herovteskä χa-bär bermägä, yoħesä özgä yol bilä kettilär ulusları-na (л. 112).

[О Евангелии и евангелистах]

4 özän čiçar učmaştan: Pison — Mat'eosnuj-dir, Kehon — Margos, Dikris — Ługas, Ep'rad — Jo-hannes.

4 awedarañclarñij aytkanı suma etär 9300 dun haybatına Jisus K'risdosnuj. Amen.

Vartabedlärniј tapup χaldürganlaridir: K'ris-dos Tejrimizniј toğanı ari gostan, 30-ünči yilina kelip Orta[...], 3 yıl yürüp öv[rätt]i da skançelik' etti; andan soňra 33 χaçelut'iunu boldu, drüst, buyla, könü, džšmarid.

Yänä ne üçün aytarlar džuhutlarga anoręn äväл ki aytii: «törädän kimesäni öldürmägin»?

Mat'eos awedarañič yazdi Awedaranın ken-dinij Erusaγem kermäniň epraeči tili bilä 8 yıldan soňra hamparcumunuj Jisus K'risdosnuj da tügällädi χoltjası bilä Erusaγem yühövünüj. Başlıxları bardır 355, tanıxlıxı bar 32. 2600 dundır. Mat'eos 'tirlknij aytkanı' ündädir. Mat'eos aweda-ranič kün toyušnuj ülüşüdür, herbi-nišanı adamdır.

Margos awedarañič buyruğu bilä Bedros aرا-k'elnij yazdi Awedaranın kendiniј Īsgandarea kermäniň χbtı tili bilä 15 yıldan soňra hamp[ar-cumunu] Jisus K'risdosnuj. Başlıxları bardır 233. Tanıxları bar 17. 1600 dundır. Margos 'biyik mur, ya duvar' ündädir. Margos awedarañič gęs-kečanıј ündädir. Nišan-herbi aslan.

Ługas awedarañič pešäsi bilä otači, hakim edi, 72 aراk'ellärdän edi, da soňra Boyos aراk'elgä şägert boldu. Buyruğu bilä Boyos aراk'elnij yazdi Awedaranın kendiniј 17 yıldan soňra hampar[cumundan] Jisus K'risdosnuj Andiok' kermäniň asori tildä. Ber maşa, Krisdos, χuvat. Başlıxları bardır 342. Tanıxları 17. 2800 dundır. Ługas "ölüdän turmač" ündädir, gęskünnüj ülüşü, herbi-nišanı ögüzdir. ZLusigs jišeа.

Johannes awedarañič — 'kökrämägnij oylu, ki biyliktän başladı aytmaga'. Bu awedarañič 53 yıldan hampar[cumundan] Ep'eson k'ahak' krec χaγan tili bilä. Başlıxları bar 232. Tanıxları 15. 1800 dundır. Johannes hnazarantga čiχti jarewmuds ülüşı. Nišan-herbi χaraχuštır (лл. 113 об., 113).

чика, родившегося в тот день, и поклонились Христу, и, отворив свою сокровищницу, одарили Христа: дали ему золото как царю, ладан как священнику, мирро как смертному, и во второй раз не вернулись к Ироду, чтобы дать ему знать, а пошли в свою страну другой дорогой.

Четыре реки вытекают из рая: Фисон – Матфеева, Гихон – Марка, Тигр – Луки, Евфрат – Иоанна.

Повествования четырех евангелистов составляют 9300 слов во славу Иисуса Христа. Аминь.

Согласно исследованиям, которые оставили ученые-богословы, наш Бог Христос родился от пресвятой Девы, в тридцать лет [крестился] в Иордане, три года ходил, учил и творил чудеса; затем в тридцать три года был распят, праведный, справедливый, правый и истинный.

Так почему же прежде у евреев-язычников сказано, что никого нельзя убивать без суда?

Матфей-евангелист написал свое Евангелие в городе Иерусалиме на еврейском языке через 8 лет после вознесения Иисуса Христа и выполнил это по просьбе Иерусалимской церкви. Стихов у него 355, свидетельств 32. Слов 2600. *Матфей* означает «жизнь». Удел евангелиста Матфея – Восток, его герб – человек.

Марк-евангелист написал свое Евангелие по велению апостола Петра в городе Александрии на коптском языке через 15 лет после вознесения Иисуса Христа. Стихов у него 233. Свидетельств 17. Слов 1600. *Марк* означает «высокий каменный забор», или «стена». Марка называют евангелистом Севера. Его герб – лев.

Лука-евангелист по профессии был лекарем, врачом, он из 72 апостолов, затем был учеником апостола Павла. По велению апостола Павла он написал свое Евангелие в городе Антиохии на сирийском языке через 17 лет после вознесения Иисуса Христа. Христос, дай мне сил! Стихов у него 342. Свидетельств 17. Слов 2800. Луку называют *евангелистом «воскресения из мертвых»*, его удел – Юг, его герб – вол. Помяните Лусига.

Иоанн-евангелист – «сын грома, который стал говорить с высоты». Этот евангелист написал (свое Евангелие) в городе Эфесе на греческом языке через 53 года после вознесения Иисуса Христа. Стихов у него 232. Свидетельств 15. Слов 1800. Иоанн преуспел в послушании. Его удел – Запад. Его герб – орел.

Vesn jarut'iunn Krisdosi

Bügün sövünüyüç frištälär bilä da färâhlaniyüç bar yüräkimiz bilä Biyimizniç surp jarut'iunnandan, χartaygan dušmanniñ ezilmäxhindän (л. 131 об.).

Vanagan vartabedniç aytkanï

Nedir manisi χitim kečäsi, ki saruyaç yeyirbiz bolsun Bayramniç, alay Dznuntnuñ? Yaziyir bunun üçün könü Gurey Ayeksantracın T'eotos padşahga bayram χitimi üçün da aytïyir, ki ne üçün kečädän čeziliyirbiz: anïj ücün, ki Krisdos kečädän turdu... (л. 131).

Рецепт долголетия

[По-армянски и по-кыпчакски]

Ajs teýrank's ögvgami arasçe mi a çap'ov zamenn t'ê kamis 1 lot lina amen teyen t'ê gamis ges lot gşre zi p'orcadz asdvadz 120 dari abri ov zajs arne.

T'ê gamis k'açr t'ê gamis leyi ara.

1	Muškat	1 lot
2	Faramfil	1 lot
3	Rovant	1 lot
4	Uzunbürc	1 lot
5	Xarya otu	1 lot
6	Citvar > Cîtvar	1 lot
7	Galgan	1 lot
8	Egir	1 lot
9	Zindžibil	1 lot
10	Zafran	1 lot
11	Dzengelu gasen nemičnag > nemič-dzag [= algaisen nemič, dzagiñ] 1 lot	Дягиля возьмешьпольского, дзягиля
12	Reum ponskego, tiptu	1 lot
13	Zlinboviç yontrek	1 lot
14	Šákär	2 funt ya 1
15	K'açrp'ajd	1 lot
16	Kvit	1 lot

Barčası ki barabar bolgay otlarï (л. 130).

Величественное воскресение Христово

Сегодня радуйтесь с ангелами и утешайтесь всем сердцем святому воскресению Господа нашего, попранию старого врага.

Проповедь варtabeda Vanagana

В чем состоит значение Пасхальной или Рождественской всеоночной, что [потом] мы вкушаем сливочное масло? Пишет об этом праведный Кирилл Александрийский к царю Теодосу относительно Пасхальной всеоночной и объясняет, почему после ночи разговляемся: потому что Христос встал после ночи...

Кто хочет приготовить препарат, должен взять по 1 мере всего; по желанию, можно взять по 1 лоту каждого компонента, а можно и по пол-лота; и это поверено Богом: кто будет употреблять это, будет жить до 120 лет.

Может быть и сладким, и горьким.

1	Muskat (мускатный орех)	Myristica moschata	1 лот
2	Гвоздика	Dianthus	1 лот
3	Ревень тангутский	Rheum palmatum	1 лот
4	Перец длинный	Piper longum	1 лот
5	Чистотел	Chelidonium majus	1 лот
6	Цитварное семя (полынь цитв.)	Artemisia cina	1 лот
7	Лапчатка прямостоячая	Potentilla erecta	1 лот
8	Аир болотный	Acorus calamus	1 лот
9	Имбирь	Zingiber officinale	1 лот
10	Шафран	Crocus	1 лот
11	Dzengelu gasen nemičnag > nemič-dzag [= algaisen nemič, dzagiñ] 1 lot	Archangelica	1 лот
12	Reum ponskego, tiptu	Rheum ponticum	1 лот
13	Zlinboviç yontrek	Cedrus	1 лот
14	Šákär		2 фунта или 1
15	Coldokha	Glycyrrhiza	1 лот
16	Bessmertnik	Helichrysum	1 лот

Все это вместе составит зелье.

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 2403

Молитвенник диакона Миско, сына Мурада, из Замостья, написанный по заказу Вартана, сына старости Сучавы барона Агопши, для дочери Софии

Дата: 29 мая 1075 [8 июня 1626] гг. Место: Львов. Содержание: Молитвы, псалмы, чтения.

Сведения о дате, месте, писце и заказчике см. ниже в колофонах на стр. 161r-163r.

Язык кыпчакский, в заголовках молитв зачастую используются армянские названия.

Бумага, формат 9,1x13,5 см. 211 л.

Письмо: болоргир, 15 строк на странице по 20 знаков в каждой.

Описание: [Ц'уц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993]. Примечания. Рукопись неполная, недостает большого количества листов в конце. Книга украшена рисунками на полях и буквицами, типичными для армянской книжной миниатюры тогдашнего Крыма, ср. [Корхмазян 1978].

Полный текст Молитвенника 2403

(1r) *Egealk's tatarča*

Kelgänlär barčamız ari gat'uyigé da arak'el-lärniň yřyvündä, xoliyň yalyız Oylun Tejriniň, Bi-yimizni bizim da Xutxaručimizni Biyimiz Jisus Krisdosnu, xaysi ki endi haybatı bilä Atasınıň yallinniň içinä da xutxardı 3 igitni ol Araplardan, ya-rışlı da aruv saqlagay sayışimiznii bizim, ki (1v) bolmagay şaçan aldangaybiz yazılıtan da suxlan-çindan dünyâniň, evet arzani boliyň saqlama boy-ruxun anıň alma tadžin yarışnii Atadan boyları-mızga bizim, xaysi ki atadı sövüklülärinä kendi-niň, könü Tejri Jisus Krisdos, Biy barını tutuči, tırgız da yarlıya.

Coyea, Der, zcoy tatarča, k'ahana aytar

(2r) Bürkkin bizgä, Biy, rosa yaňši yetmäxijen niň seniň yazıč xilinan da ölümsüz boylarımız bi-zim, söndür yalınin otnuj ašinganımızniň bizim, xutxar bizni meňi menjilik ottan, arzani etkin 3 igit bilä alyşlama seni, ögmä şükürlük da haybat sun-ma saja, da aytma:

Tejrim, arıt meni, menim yazıčlarımniň, Tejri, şayavat(2v)lan men yazıčlı xuluň üsnä da yarlıya maya, köpyazıčliga.

Surp zAsduadzadzin tatarča

Sargawak: Ari Asduadzadzinni da barča ari-lärni parečos etiyiň Atag köktägigä, ki klämäxji bilä yarlıyangay da şayavatlanıp tırgızgäy yarat-kanlarin kendiniň, barını tutuči Biy Tejrimiz bi-zim tırgızgäy da yarlıyagay.

(3r) *İngal, Dér tatarča*

K'ahana: Yöpsün, Biy, xoltxamızniň bizim parečosluğu bilä surp Asduadzadzinniň, zadasız toğuručiňniň seniň, da yalbarmaqları bilä barča ari tanıňlarıňniň seniň iſit bizgä, Biy, da yarlıya, čidovlu bolgın, arıt da boşat yazıčlarımızniň bizim, arzani etkin şükürlük bilä *haybatlama seni Ataj bilä da Ari Džanıň bilä* hali da här kez da meňi menjilik, amen.

(3v) *Zuardžacealk's tatarča*

Sövängänlär ulu färählik bilä sövünčlü turgan-niňdän Eyämizniň bizim da Xutxaručimizniň Jis-sus Krisdosnuň, xaysi ki boldu yemiš da ilgärigi barča yužlaganlarga ufattı ešíkin tamužnuň, da čeşti zulumun ölümnüň, da berdi umsa binyatlı yänäči yänjirmäčkä tırlıkinä barča adamlarıňiň.

(4r) Xoliyň inam bilä Xutxaručimizdan bizim Jisus Krisdostan, ki arzani etkäy bizni turganına kendiniň sifatına oňşaş etmä ten aşaňlıximizniň bizim haybatına kendiniň, zera ki bunu atadı da

Все мы, сущие по-татарски

Все мы, сущие в святой, католической и апостольской церкви, да молим нашего Господа Бога и Спасителя нашего, Господа нашего Иисуса Христа, который со славой Отца своего спустился в пламя и спас трех юношей от тех "арабов" [=халдеев], чтобы он сберег наши мысли ясными и чистыми, дабы мы никогда не сбились с пути из-за грехов и зависти мира, но могли праведно хранить его веления и принять на себя корону света от Отца, ибо он отец всех своих возлюбленных. Истинный Боже, Господи наш Иисус Христе, Вседержитель, воскреси и помилуй!

aytovsuz başyňin bayışladı sövüklülärinä kendi-niň, könü Tejri Jisus Krisdos, Biyimiz bizim, tir-gizgäy da yarlıyagay.

(4v) *Ergir bakanem tatarča*

Sargawak: Yerni öpärbiş saja, Biy Tejrimiz bizim, uzunluğu üçün kečkänlär kečäninj, da ertä-gänlär [=ertälängänlär] yerinä xosdovanut'iunnuň suniyyibiz ertägi alyşimizniň bizim, seni, Biy, alyiš-larbız da haybatlarbz, da sendän şükürlübız, xay-si ki arzani ettiň kečäni eminlik bilä kečirmägä da yetiňmä sahatına ertäniň, ar(5r)zani etkin bizni, Biyim, aytovsuz Ataňniň *alnina* seniň, xaysi ki atadıň sövüklülärinä seniň, könü Tejri Jisus Kris-dos, Biyimiz barını tutuči, tırgız da yarlıya.

Oyormadzk'tadz tatarča

K'ahana: Yarlıyovuči, şayavatlı da könü ari ulu turganına Krisdosnuň, Tejrimizniň bizim, yaraşır haybat, buyruq da hörmät hali da här kez (5v) meňi menjilik, amen.

P'ark' i parcuns

(32r) Haybat biyiklikkä Tejrigä, da yergä eminlik, adamlarga bazlıč, alyiš saja biyiklikkä, alyišlisen, Biy Tejrimiz bizim.

Alyišlarbiz seni, Biy, da maýtarbiz, Biy, seni, tapunurbiz, Biy, seni, tapunurbiz, Biy, seni da yerni öpärbiş (6r) saja, haybatlarbiz seni, şükür-lübız, Biy, sendän seniň ulu haybatıň üçün.

Biy, padşah ari köktägi, Tejri da Ata barını tutuči, Biy da Oylu Atanıň, yalyız toýgan Jisus Krisdos, da Ari Džan.

Biy Tejri, Xozusu Tejrinin da Oylu Atanıň, xaysi ki aldiň bizni ari gojs [=bizimkin ari gojstan], yarlıyadiň, kötürdün yazılın dünyâdan, da hali (6v) yöpsün xoltxamızniň bizim.

Ari, ki olturupsen oj yanına Atanıň, yarlıya bizgä.

Zera sen yalŷiz arisen, yalŷiz Biyimiz bizim Jisus Krisdos, Biy da Ari Džan ol haybattandır Tejri Ata bilä, amen.

Da här vaqt alyišlarbiz seni, Biy, da ögärbiz ari atiňni seniŋ meñi da meñi menjilik.

Arzani etkin, Biy, bu künnü keçirmä emin- (7r)lik bilä da yazıxtan başxa saxla bizni.

Alyišlisen, Biy Tejrim, atalarımızdan bizim, ögövlü da haybatlıdır atiň seniŋ ari menjilik, amen.

Alyišli Biy, övrät meni toyruluşuñu seniŋ. Üç kez ayt.

Biy, išançmiz bolduŋ bizim džins-džinstan.

Men χolarmen, Biy, yarlıya maya da oñalt boyumnu menim, men yazıx (7v) ettim saja.

Körgüz bizgä, Biy, yarlıyamaχijni seniŋ.

Ber bizgä, Biy, yarlıyamaχijni seniŋ menjilik, išin χulujnuŋ seniŋ körümsüz etmägin, Biyim, meni.

Seni išanč kendimä ettim, övrät meni etmägä erkijni seniŋ, zera sensen Tejrim menim yalŷiz.

Sendändir, Biy, čovraχi tırlıknıŋ, da yarıx (8r) bilä yüzüjnüŋ se(8r)niŋ köriyirbiz yarıx.

Sačkin yarlıyamaχijni seniŋ, kimläri ki tanırlar seni, Biy.

[Haybatlamax]

Haybat da hörmät, yerni öpmäχ biyiklikkä Ataga da Oýulga da Ari Džanga hali da här kez meñi menjilik, amen.

P'araworescuk'

Haybatliyix barčanı tutuči Tejri, Atasın Eyämizniŋ bizim (8v) Jisus Krisdosnuŋ, şükürlü bolup andan, ki saxladı bizni eminlik bilä keçamızni haligi da yol körgüzdü bizgä χaramyuluştan yarıxka, ölümdän tırlıkkä, küflämäxtän buzuχmaχsizliχka [=buzulmaχsizliχka], biliksizliktän bilmäχliχka, könülükünä kendiniŋ.

Yalbariyix andan, ki uzunluqun kündüznüŋ eminlik bilä da barča (9r) köňül χoşluşunuŋ ačiχliχi bilä etkäy keçirmä bizgä, da abrap saxlagay žoyvurtun kendiniŋ Tejrilik χuvatiniŋ bilä, χaysi ki barčanıň üsnä yaχšiliχi bilä kendiniŋ buyruχu bardır barını tutuči Biy Tejrimizniŋ bizim, tırgıgäy da yarlıyagay.

Surp Asduadz tatarča

Ari Tejri, ari küçlü, ari (9v) ölümsüz, ki χačlandıň bizim üçün, yarlıya bizgä.

Ari Tejri, ari küçlü, ari ölümsüz, ki turduň ölümdän, yarlıya bizgä.

Ari Tejri, ari küçlü, ari ölümsüz, ki kökkä ayındıň, yarlıya bizgä.

[P'araworeal]

Haybatlı da alyišli ari gojs Asduadzadzin Mariam, anası Krisdosnuŋ, sungin χoltχamızni bizim

Oýluňa seniŋ (10r) da Tejrimizgä bizim, χutχar bizni sına maχtan da barča tarlıχlarımızdan bizim, amen.

Vasn lseli tatarča

Işitövlü bolmaχ üçün Eyämiz Tejrigä avazına χoltχamızniŋ bizim pareχosluχu bilä ari Asduadzadzinniŋ enmäχi bilä üstümüzgä bizim yarlıyanmaχi da şayavatı Eyämiz Tejrinin, barını tutuči (10v) Biy Tejrimiz bizim tırgızgäy da yarlıyagay.

Vasn χayayut'ean tatarča

Eminlik üçün barča dünŷanıŋ da toxtalmaχi üçün ari yiχövnüŋ seni, Biy, yalbar [i>]iyiχ. Aytıyix barčamız bir söz bilä: Biy, yarlıya, Biy, yarlıya.

Alyiši Manasę padšahnij

Der, amenagal tatarča

[2 Паралипоменон, после 36 главы]

(11r) Biy barını tutuči, Tejrisi Aprahamniŋ, Saagniŋ, Jagopnuŋ da züryâtiniŋ alarniŋ, barını tutuči Biy, boşat yazıximzni bizim.

Xaysi ki ettiŋ köknü da yerni da barča körkün alarniŋ, barını tutu".

Xaysi ki bayladıŋ tejizni sözü bilä buyruχuňnuŋ seniŋ, (11v) yaptıŋ teränlikni, möhürlädiŋ χorxulu da haybatlı atiň bilä seniŋ, barını".

Xaysi ki barča nemä χorxar da titräր yüzüñdän seniŋ χorxulu χuvatiniŋ seniŋ, barını tut".

Yetövsüzdür ulu, körkü, haybatlı arılıkiňniŋ [=arılıkiň] seniŋ, srogıydir yürüklänmäχiŋ da öcäşmäχiŋ seniŋ yazıxılılnıŋ (12r) üsnä, ölüvsüz da tergövsüzdür yarlıyamaχi sövküljünüŋ seniŋ, barını t".

Sen, Biy, biyiklängän, şayavatlı, sen dä yarlıyovuči, ki hayufsunsursten yamanlıχ üsn[ä] adam-larniŋ, barı".

Sen, Tejri, χoymadıŋ ludz toyrular üçün Aprahamga, Sahagga, Jagopka, χaysıları ki yazıx etmädir saja, barını tu".

(12v) Yoχsa χoyduŋ poşmanlıχ men yazıxliχ üçün, zera yazıxılarım menim artıxtır, ne ki χumu tejizniŋ, da artılar töräsizliklärıım menim, barını tu".

Dügülmen arzani bayma da körmä biyiklikin köknüŋ köplüχündän töräsizlikmiň menim, barını".

Bükraryipmen men küçlü bayından temirniŋ, χaysi ki yoχtur (13r) maya tıncılıχ, barını".

Öcäştirdim yürüklänmäχni da yaman alnija seniŋ ettim, turyuzdum sürät da arıttırdım [=artırdım] χišimni džanıma menim, b".

Da hali, Biy, aşaχlatırmən tızin yüräkimniŋ menim da χolarmen tatlı yarlıyamaχijndan seniŋ, barını".

Meya, Biy, meya, da töräsizlikimni menim
men mendän bilirmen, ba".

(13v) Yalbarıp xorarmen sendän, Biyim, boşat maya, boşat da tas etmä meni menim yazıjlarım bilä, barini tu".

Menj öčäşmägin manja, Biyim, da aŋmagin yanlıxımni menim alnija senij da borčlu etmägin meni engänlär *bilä* tibinä yernij yamanlıxlarıri bilä, barını".

Zera sensen Tejri, Tejrisi ludz tartkanlarnij, umsasisen, (14r) da maya körgüz yayşı etüçilikini ni senin, ki arzanisizmen, bari".

Tırgızgäysen meni yarıłyamağıňa körä seniň, da men alyışliyim seni barça künlärindä tırlikim-dä menim, bari".

Seni, Biy, alyışlarlar barça friştäläri köknüp, da senindir haybat menjı meñilik, amen.

[Haybatlamax]

**Haybat Ataga da Oyulga da Ari Džanga, hali
da här kez, menjı menjilik amen.**

[Молитва]

Yalbarıp χolarmen sendän, Biyim, boşat maya
yazıÿılarımni menim.

Köplärgä yarlıyovuči Biy, yarlıya maşa, köp-yazıyliga.

Teñrim, arıt meni, yazıçılıni, da tırgız.

Tenri, şayavatlı bol maşa, yazıçılıχuluşa, da
yarlılıya maşa, köpyazıcıligi.

Barçadan alyışlı ari gojs, Teñri toyur(15r)gan
ari Mariam, anası Eyämizniñ, pareços bol Eyämiz-
gä bizim üçün.

Barča ariläri Tejriniŋ, pareχos boluňuz Ataga köktägigä biz yazıχlilar üçün.

Krisdos, Oylu Teşriniň, öc saxlamagan, yop-sün ýoltyamızنى bizim, zera saňa işanıptırlar boy-larımız bizim.

Yejüči χuvatij bilä, ari, da tirlik et(15v)üči,
da özdän χačij bilä seniŋ saxla bizni.

Yeber, Biyim, frištäsin eminlikijniј seniј, ki kelip saylagay bizni müşxülsüz kündüz da kečä.

Da adam sövüklünüj [=sövüklüküñ] bilä se-ninj aŋ bizni, Biyim, ʐačan kelsäj ʐanlıy়ij bilä se-ninj, da yarlıya bizgä.

Sargawak aytar:

Egealk's 'i xosdovanut 'ean tatarča

(16r) Kelgänimiz *χosdovanut*^üunga pošoman-
liχnij inam bilä umsamıznï bizim yalyız toygan
Oyluna Tejrinij *χoliyiχ* yüräkimizni bizim *χolmaχ*
bilä andan arinmaχnï da boşatmaχnï ašínganimiz-
nï bizim, zera ol kendidir ayovuçimiz.

Tejriси menjilikniј, χaysи ki keldi erki bilä Atasiniј χutχarma yar(16v)atkanların, da aytti

kendin bolma arıtuči yazıçlarnıň, umsası ludz tartkanlarnıň, ýöpsünüp ayır yüklülärni da zabunlarnı yazıç bilä pošomanlığınıň aruvluçuna.

Hali kelinjiz, barčanjız, aşaqlarınp džanımız bizim, siniç yüräk bilä tüsiyic alnına Eyämiznij bizim, ki kečirgäy bizdän (17r) xışimni da baduhas-nı ašinganımıznıj bizim, barını tutucı Biy, tırgız da varlıya.

K'ahana aytar:

Der Asduadz p'rgut'ean tatarča

Biy Teñri χutxarılmañimiznij bizim, χaysi ki yarlıyovučisen da şayavatlı, uzunesli da köpyarlıyovuči, ki hayufsunsunursesen [hayuvsunursesen] üsnä yamanlıxlarnij, (17v) zera klämässen ölümün yažižlirlarnij, yoğsa χaytmañin anıj yollardan yaman da tırlikin, sen, Biy, džumard yarlıyamañij bilä senij övündür χullarıjnij senij, da ber alarga yer poşomanlıxka, bariš yetövsüz adam sövüklükün bilä senij, da et bularga člunoklar ari yižövüjnün senij, ne türlü ki sa(18r)yaygaylor džan bilä χosdovanut'iuñ da poşomanlıx aşıra, ki kelip ari yižövüjnä senij, sungaylar saja alyiš šükürlük da haybat žoyovurtuñ bilä senij Ata Oyul Ari Džanga hali da här kez meni menjilik, amen.

Hawadov şosdowanim tatarča

1. Inam bilä χosdovanel bolup (18v) da yerni öpärmen saja, Ata Oγul Ari Džan, etilmägän da ölümsüz tarbiyat, yaratučisi frištälärniј, da adamlarniј, da barča bolgelnarniј, da yarlıya seniј yaratkanlarıňa da maşa, köpyazılıǵıligä.
 2. Inam bilä χosdovanel bolup da yerni öpärmen saja, ayirilmagan Yarıx Ata Oγul Ari Džanga da bir (19r) Tejrilik, yaratuči yarıxni da tas etüči χaranýuluşnu, tas et menim džanımdan χaranýulu yazıxni da biliksizlikni, da yarıxlat esimni menim bu sahat alýış etmägä saja biyänçinä körä, da ýöpsüniyim sendän χoltxamni menim, da yar".
 3. Ata köktägi, könü Tejri, ki yeberdiň sövüklü Oγulun(19v)nu χoltxasına bulargan adamlarniј, meşa seniј alnıňa yerdän kökkä diňrä, ýöpsün meni, nečik keräksiz oyulnu, da kiydir maşa burungi yarıxni [=yarıxlı] tonnu, χaysi ki yalanačlandım yarıx bilä, da yar".

4. Oylu Tejriniň, könü Tejri, ki aşaňlandıň Atanıň چоynundan, da aldiň ten ari gojs Mariam-(20r)dan چутخارılmaخىمىزنىň üçün, da kömüldüň, da turduň ölüdän, da aýindىň haybat bilä kökkä, meya seniň alniňja yerdän kökkä dijrä, aý meni, neçik چاراچىنى, چاçan kelsäj چانلىğin bilä seniň, da yar".

5. Džani Tejrinių, könü Tejri, ki endių Jortananda da vernadunda da yarıxłattııj (20v) meni

yuvmağj bilä surp awazannij, meya yerdän kökkä dijrä senij alnija, arit meni ekinçi Tejrilik ot bilä, neçik surp aراك'ellärni ari vernadunda, da ya".

6. Zadasız tarbiyat, meya saja aжilim bilä menim, džanım u tenim bilä, ajma ilgärigi yazىڭlarımni menim ari atij üçün senij, da yarlı".

7. Bağucı barçasın, (21r) meya saja sayışım bilä, sözüm bilä da җilinganım bilä, buzgün җolbiti-kin yazىڭlarımni menim da yazgın atımni menim menjilik düftärdä, da y".

8. Tergövüci yapużlarni, meya saja erkli u erksiz, bilgänimä [=bilgänim] da [bilmägänim] bilä, boşatlıç ber yazىڭli җuluňa, җaysi ki surp awazandan toğanımdan čaç bu küngä dijrä yazىڭli-(21v)men Tejrilikijnij alnina sezikliklärim bilä menim da barça boyunlarım bilä tenimni, da yarlıya".

9. Barcani ayovuči Biy, җoygın közät közläre-mä menim ari җorxuňu senij, ki artijsi bağkay-men [=bağmagaymen], da җulağim bilä ișitmägäy-men, da ayzim bilä yalyan sözlämägäyem, da yü-räkim bilä yaman sayış etmägäy(22r)men, da җol-larım bilä yaman җilinmagaymen, da ayaşlarım bilä yaman yollarga barmagaymen, yoşa tütät barça, da boyrujuňa körä senij bolgaylar, da yarlıya".

10. Otlu tiri Krisdos, otlu sövüküňü senij, җaysi ki saldiň dünyâda, palaylat boyuma menim, ki küydürgä arovuzluğun džanımni menim, da arit(22v)kay yazىچin tenimni menim, da yandır-gay yariç bilmäjij bilä yüräkimä menim, da ya".

11. Aжili Atanij Jisus, ber maşa aжil yaжšini sayışlama, da sözlämä, da etmägä alnija senij här sahat, da yaman sayıştan da җilinmaçtan җutxar meni, da yar".

12. Klävüci yaжšiliжni Biy, yaжši etüci, җoyma-gın meni erkimä (23r) körä menim barmaga, yoşa yol körgüz maşa här vaqt senij erkinä körä, da yarlı".

13. Köktägi җan, ber maşa učmaжijní senij, җaysi ki җirer ettiň sövüklüläriňa senij, da küçäyt yüräkimni menim, ki körälmägäy yazىچni da sö-gäy senij töräjni, da yarlı".

14. Ayovuči yaratkanı, sajla džanımni (23v) da tenimni menim senij ari җaçij bilä aldovuči yazىچtan, sînamajıñdan eski duşmanni, da yaman kişilärni aldamaçından, da barça tînsizliжtan džanımni u tenimni, da yarlıya".

15. Kötätiči barçadan Krisdos, ojuň senij kölgä bolgay üstümä menim kündüz da kečä, övdä olturganda, yolda yürügän(24r)dä, yuğlaganda da turganda, ki heč seskänmägäyem, da ya".

16. Tejrim menim, җaysi ki ačarsen җoluňu senij da toldurursen barça yaratkanlarni [=yaratkanlarni] yarlıyamaçjı bilä senij, saja sîmar-larmen džanımni menim, sen җayyur da hadirlä džan u ten keräkimni bu kündän čaç menjilikka-din(24v)rä, da yarlı".

17. Xaytaruči bularganlarni, җaytar meni yan-man övränçiklärimdän menim yaжši җilinmaçka da berkirt džanıma menim җorxulu olär künümni, da җorxusun tamuňnu, da sövükün učmaжni, ki җaytkaymen yazىچtan da җilingaymen toyruluňu, da yarlıya".

18. Covraži ölümsüzlükni, aжtirgın yürä-kimdän menim poşomanlıç yaşin, neçik bornigni, ki yuvgay yazىچni boyumnuj menim dünyâdan keçkänimdän ilgäri, da yarlıya".

19. Bağışlovuči yarlıyamaçni, bağışla maşa, könü inam bilä da yaжši ämäl bilä ülüşlü bolup ari teniňdän da ari җa(25v)niňdan, kelmägä senij al-nija, da yarlıya senij yara".

20. Yaжši etüci Biy, yaжši friştägä sîmarlagay-sen tatlıç bilä sîmarlamaga džanımni menim da uruşsuz keçirmägä eski duşmanni yamanından, җaysi ki kök tibinädirler, da".

21. Yarıç könü Krisdos, arzani et džanımni menim sövünçlük bilä (26r) körmägä yarıçin hay-batiňni senij ündälgän kündä, tînmaga yaжši umsa bilä čaç senij haybatlı ekinçi kelgäniňa dijrä, da".

22. Yaryuči könü, җaçan kelsäj haybatı [=haybatı] bilä Atanij yaryu etmägä tirilärgä da ölülärgä, kirmägin yaryuga җuluň bilä senij, yoşa җutxar meni menjilik ot(26v)tan, da išittir maşa sanlı ündövün artarlarni köktägi җanlıжni senij, da y".

23. Barına yarlıyovuči Biy, yarlıya barça inan-ganlargä saja, menimkilärinä da yatlarga, tanig-anlargä da tanımaganlargä, tirilärgä da ölülärgä, boşat duşmanlarima menim da menim köräl-mägänlärgä, da җay(27r)tar alarni yamanlıжlar-in-dan, җaysi ki bardır yüräklärindä menim üçün, da yarlıya alarga da y".

24. Haybatlı Biy, yöpsün җoltjasin җuluňnu senij da tûgällä yaжšiliжka yalbarmaçimni menim pareğoslużu bilä surp Asduadžadžinni, da surp Jovhannes garabedni, da surp Sdepannos burungi tanıç(27v)ni, da bizim atamızni surp Lusa-worični, da surp aراك'ellärni, da markarelärnii, da surp hajrabedlärnii, da surp mardiroslarni, da surp gusanklarni, da barça friştälärni, Mika-jelnii da Kaprieli, şeroppelärni da kerovpelär-ni, da barça arilärni senij, köktägilärni da yer-

dä(28r)gilärniј, da saja haybat da yerni öpmäх ayırlımagın surp Errortutıunga, Ata Oýul Ari Džanga, hali da här kez, da meñi menjilik, amen.

Xoltxa t'umga χarši

Seni, Biy, haybatlıyırız da seni, Biy, tapuniyırız, seni, menjilik Atanı, bütün dünyâ haybatlıyıň.

Saja barča frištä(28v)lär, saja köklär, da barča χuvatlar.

Saja seroppelär da keroppelär tiyyisiz avaz bilä čažiriyırlar:

Surp, surp, surp Biy Teñri χuvatlilarnıј, toludurlar kök da yer köplüčündä haybatıňıј seniј.

Seni haybatlıyırlar arak'ellärniј yiryńi.

Seni maxtiyırlar sanı markarəlärniј.

Seni haybatlıyırlar (29r) böläki mardiroslarıň.

Seni bütün dünyâ da ari yiyövlär tapuniyırlar —

Atanı ölcövsüz ulu χuvatında seniј, haybatlı könü Biy Oyluјnu, alayoč övündürүcisi Ari Džanıň. Sen padşahı haybatıňıј, K'risdos, sen menjilik Atanıј Oylu. Sen χutxarılmaç üçün adam džinsiňıј yöpsündür ari gojs(29v)nuj yüräkin, sen ačižli bayından ölümňüň ačtiј inamlılarga köktägi χanlıxıňi, sen oj yanına Atanıј olturupsen haybat bilä sen.

Yaryulama kelsärseren inamlılarga, seni anıј üçün χoliyırız, χullarija seniј boluškin, χaysiların ki ari χaniј bilä satun aldiј, bergen, ki arilärniј bilä menjilik (30) haybatní menjärgäyib, žoy-vurtuňnu seniј, Biy, da alyışla menjilikinä seniј, boyruç et alarga da biyiklät alarnı menjilikka diňrä, barča künlärimizdä bizim alyışlıyırız seni, da haybatlıyırız ari atiňı seniј tiyyisiz här kez meñi menjilik, buyur, sövüklü Biyim, bermä bu künnyü

Hawadamk' tatarča

Inanırız bir Teñrigä Ataga, barčanı tutučiga, yaratucısına köknü da yerni, körüngänläرنi da körümägänläرنi.

Inanırız bir Biygä Jisus K'risdoska, Oýul Teñrigä, Teñridän toyganga, Atadan yal(33v)yız toygan, bu kendi barlıxından Atanıј, Teñri Teñridän, Yarıx Yarıxtan, Teñri könü Teñri könüdän, toygan da etilmägän, ol kendi tarbiyatından Atanıј, χaysi ki bilä ki barča nemä boldu köktä da yerdä, körüngänlär da körümägänlär.

Xaysi ki bizim adä(34r)milikimiz üçün da bizim χutxarılmaçımız üçün enip köktän ten aldi, adam boldu tükällik bilä ari gojs Mariamdan Ari Džan bilä, χaysi ki ten bilä, džan, da es, da barča, ne ki adam.

yazıxtan bašxa kečirmägä bizgä, yarlıyan üstümüzgä bizim, Biyim, yarlıya, Biy, yarlıya, χoy seniј yarlıyamayı bolsun üstümüzgä bizim, Biyim, zera saja išandıč, saja išanipmen da bolman uyal-gan menjilik.

Haybat Ataga da Oýulga, da Ari Džanga, hali da här kez, meñi menjilik, amen.

(31r) Bundan soyra başlanıyırlar t'um alyışlari.

Or kerakojn tatarča

Xaysi ki dayın körklü, ne ki köknü, yarıx lattıij ari yiyövnü ari χaniј bilä seniј, K'risdos, da köktägilärgä körä bunda sözlärinä arakellärniј, markarəlärniј, sargawaklarnıј, tıbirlärniј da gïyeri-goslarnıј, temyan suniј(31v)ırız alniňja seniј, Biy, oňşaš Eski Törägä Zak'ariaga körä, yöpsün bizdän, temyan kibik, sunulgan χoltxamıznı, nečik χurbanniј Apelniј, Nojnuj da Aprahamniј, pare-χoşluču bilä yoğargılärniј seniј, χuvatlilarnıј, dayma tepränmägsiz sažla olturyučun ermeni džinsinıň.

Xintajojz tatarča

(32r) Sövüngin asrı, χizi Yarıxniј, anası, ari gat'uyige oylanları bilä Sionnuj, donatkan prioz-dobeniј kelin, haybatlı köktä oňşaš yarıxli χoranga, ki yaňlangan Teñri bar bardan eksiksiz, saja dayma χurban bolıyıč, Ataga barışmaçlıčka, bizgä arinmaçka üläsiyir tenin (32v) da ari χanin kendiniň, kendi tükäl ari χiyinii üçün bayışla boşatlıxı turuşganlara yiyövnü.

Ari Teñri, ari küclü, ari ölümsüz, ki χaçlandıň bizim üçün, yarlıya bizgä. 3 kez ayt.

Haybatlı da alyışlı ari gojs, Asduadzadzin Maram, anası K'risdosnuj, sungin χoltxamıznı bizim Oyluňa seniј (33r) da Teñrimizgä bizim, amen.

Верую по-татарски

Веруем в единого Бога Отца, вседержителя, творца неба и земли, видимого и невидимого.

Веруем в Господа Иисуса Христа, Бога Сына, рожденного от Бога, единорожденного от Отца, единосущного с Отцом, Бога от Бога, Света от Света, Бога истинного от Бога истинного, рожденного и несотворенного, который сам от природы Отца, чрез которого все стало быть на небе и на земле, видимое и невидимое.

Который ради нас, людей, и ради нашего спасения спустился с неба, и принял тело, и стал совершенным человеком от Святого Духа и пресвятой девы Марии, который и телом, и душой, и разумом, и всем – как человек.

Da könülük bilä, da düzü *saxınmaç* bilä χüynaldi, Bu kendi χačlandi.

Üçüncü kündä turdu.

Çıxti kökkä ol ten bilä, (34v) olturdu oj yanına Atasınıj.

Kelmälidir ol ten bilä da haybat bilä Atasınıj yaryulama tirilärni da ölülärni, χaysinij ki ari da ölümsüz χanlıxına yoxtur soňyu.

Inanırbiz bir Ari Džanga, etilmägän da düzü [=tügäll], χaysi ki sözlädi Qrenktä da Markareş (35r)liktä, da Awedaranda, ki endi Jortananga, k'arozel etti yeberilgänni da turdu arilärdä.

Inanırbiz yalyız, bütöv da arak'ellärnij Yıçövnüna.

Tapuniyırbiz mügirdut'iunga, ludz tartmaçka, arınmaç da boşatlıxka;

Turmaçın ölülärnij menjilik yaryuga džanlaraga da tenlärgä;

(35v) Köktägi χanlıxka da menjilik tirlikkä.

Evet χaysiları ki aytıyırlar anıj üçün, ki edi zaman, χačan yoχ edi Oyul, ya edi zaman, χačan yoχ edi Ari Džan, yaχom bolmamaxtan boldular ya özgä barlıxtan, aytsalar bolgan etilmägän Oylu Tejrinij ya Ari Džan, yaχom teškirilmälidirlär, anıjkibik aytkanlarni yüpsün(36r)mäs, evet χaryıyır bütöv da arak'ellärnij ari yıçöv.

Evet biz haybatliyıχ äväl ne ki menjilik yerni öpmäχ bilä ari Errortut'iunga, bir Tejrilikkä, Ata Oyul Ari Džanga hali da här kez meji menjilik, amen.

Ew ews hawadov tatarča

Da dayın inam bilä yalbariyıχ Eyämizdän da Xutxaru(36v)čimizdan bizim Jisus K'risdostan sahatina χuluχnuj da alyišnij, ki arzani yüpsün-mäχkä etkäy, išitkäy avazina yalbarmaçimiznij bizim, yüpsüngäy χoltxasin yüräkimiznij bizim, boşatkay ašinganımizni bizim, yarlıyangay üstümüzgä bizim.

Alyišimiz bizim da χoltxamız här vaxt kirgäy alniňja seniň, ulu Biyiklikij(37r)niň seniň, da sen ber bizgä bir söz bilä, bir inam bilä toyruluχnu χazyanma išniň yaχsisiň, ki yarlıγamaç başxiň ken-diniň etkäy üstümüzgä bizim, Biyimiz bizim, barinи tutuči Biy tırgızgäy da yarlıyangay.

Pazmut 'iunk' hrešdagac tatarča

Köplüχ frištälärnij köktä(37v)gilärnij, enip köktän yalyız toýgan padşah bilä, χaysiları ki yır-lap da aytıllar: «Budur Oylu Tejrinij». Barčamız aytıyıχ färâh boluňuz köklärdä, sövünsünlär him-läri dūnyāniň, zera Tejrisi menjiliknij yer üsnä yürüdü, ki tırgızgäy džanlarımızni bizim.

И праведно и безоглядно пострадал, и сам был распят.

На третий день воскрес.

С тем же телом вознесся на небо и сел одесную Отца своего.

И должен прийти в том же теле и со славой своего Отца судить живых и мертвых, святому и бессмертному царству которого нет конца.

Веруем в единого Святого Духа, несотворенного, который говорил в Законе, и в Пророках, и в Евангелии, который спустился на Иордане, проповедовал отпущение и встал во святых.

Веруем в единую, соборную и апостольскую Церковь.

Исповедуем крещение, искупление, очищение и отпущение грехов;

Веруем в воскресение мертвых на вечный суд душам и телам;

В вечное царство и вечную жизнь.

А если кто говорит, что было время, когда не было Сына, или что было время, когда не было Святого Духа, или что они возникли из небытия, или говорят, что несотворенный Сын Божий или Святой Дух возникли из иной сущности, или что они преображенны, – то подобные высказывания соборная и апостольская церковь не одобряет, а предает анафеме.

И мы целованием земли возносим славу предвечной святой Троице, единому Богу – Отцу и Сыну и Святому Духу ныне и присно и во веки веков. Аминь.

Ov e orbes tatarča

(38r) Kimdir alay, nečik Biy Tejrimez bizim? Xačlandi bizim üçün, kömüldü, da ölüdän turdu, inamlı boldu dünyâgâ, da aýindi kökkä haybat bilä! Kelijiz, žoyovurtlar, frištälär bilä alyış sarnıyıχ ajar aytmaç bilä:

Ari, ari, ari sen, Biyi χuvatlarniň.

Hrešdagajin tatarča

(38v) Frištälärnij yergälik bilä tolduň, Tejri, seniň ari yüçövüjnü, miňlär miňi hrešdagabed bardilar alniňja seniň, da tümänlär tümäni frištälär χuluχ etiyrlär saňa, Biy, da adamlardan bi-yändiň yüpsünmä alyišniň avaz bilä saňiňli:

Ari, ari, ari Biyi χuvatlarniň.

Surput 'iun tatarča

(39r) Ariliki arilärnij, ulusen da χorxulu, da zorluları frištälärnij alyišliyirlär seni da aytıllar:

Haybat biyiklikkä Tejrigä, da yergä eminlik.

Marmin Derunagan tatarča

Biyimizniň teni da χutxarılmaçına alnímizga

bolgan köktägi χuvatlilarnij körümsüz sarnap aytüy(39v)ırlar tiyyisiz avaz bilä:

Ari, ari, ari [Biy] χuvatlilarnij.

K'risdos' i meč mer tatarča

K'risdos aramızda bizim köründü, χaysi ki bar, bunda Tejri olturdu.

Eminlik avazı čalındı, ari öpüşmäjkä dästür berildi.

Dušmanlıχ yıraxlandı, sövük här yarı yayıldı.

Hali, χuluχ (40r) etkänlär, kötürup avazijüznü, berinjiz alyišni bir ayızman!

Birliktä bolgan Tejrilik da χaysına ki şerovapelär arilikkä tutućiirlar.

Kimlär ki inam bilä χarşı turupsız ari padşahlıχ seyanına, körüğüz K'risdosnu olturgan padşahnii da ciòvräläp dolaşkan χuvatlilarından köknüj.

Yoyeri kötüriyiy (40v) köz salip da yalbarıp bunu aytıyıχ:

Yaziχlarımıznı aymagaysen, yoχsa şayavatıñ bilä arıtkaysen.

Surp, surp tatarča

Ari, ari, ari Biyi χuvatlilarnij, toludurlar köklär da yer haybatıñ bilä seniñ, alyiš biyiklikkä, alyišli, ki keldiñ da kelsärsen, atına Eyämizniñ ov-sanna biyiklikkä!

(41r) Hajr ergnawor tatarča

Ata köktägi, χaysi ki Oylujnu seniñ berdiñ ölümgä bizim üçün, sučlu borçlumuz üçün bizim tökülmäxinä χanijnij anij, χolarbiz sendän, yarlıya sučlu χoyunlarıña.

Barçadan alyišliyirbiz seni, ögiyirbiz seni, şükürlaniyirbiz sendän, Biy Tejrimiz bizim, (41v) alnija seniñ, Biy.

[Orti Asdudzoz] tatarča

Oylu Tejrininj, χaysi ki χurban bolduñ barişmaχına Atanij, ötmäkin tırlıknij üläşıyirsen bizgä, tökülmäxi üçün ari χanijnij seniñ χolarbiz sendän, yarlıya χanij bilä seniñ χutχargan sözlü χoyinlarıña.

Ari tenin K'risdosnuñ χačan k'ahana biyiklätsä, bu χoltxanı sun

(42r) Biyim Jisus K'risdos, χaysi Tejri da adamsen, könü Tejri, haybatlarmen seni da yügünüp yerni öpärmen seniñ aytovsuz yaχşılıχıñ üçün, χaysi ki surp χač üsnä öldüñ, da sučsuz χurban χoyulduñ biz yazıχlilar üçün, da bütün dünyâniñ borçun tölädiñ. Anıñ üçün, köktägi A(42v)ta, χolarmen sendän, baχ seniñ sövüklü Oylujnuñ üsnä, da buyur yarlıyama men yazıχli χuluşa. Ey, Biy Tejrim, yarlıya maşa, da bol şayavatlı men yazıχli χuluşuñ üsnä, da yıraxlat mendän yaman sayišni, da et meni biyäncli padşahlıχıñ seniñ, da χaytar meni

kendiñä, ki bar (43r) yüräktän χuluχ etkäyamen se-niñ ari Tejrilikinjä χorxu bilä da yanar yüräk bilä, amen.

Xačan k'ahana Biy K'risdosnuñ ari χanın biyiklätsä, ol zaman bu χoltxanı sun Biy Tejrigä

Buyruχ bermä, Biyim Jisus K'risdos, seniñ sučsuz ari χanijnij tökülmäxi üçün boşatlıχ yazıχlarımı, (43v) ki bolgaymen kendi yazıχlarım üçün ludz tartma da ari boyruχuya tügäl tapulma. Biyim, buyur şayavatlı bolma barçasına, χaysiların ki büyüdüñ seniñ bahasız χanij bilä, da χolarmen, ki meni kirli yazıχlarımdan arıtkaysen da seniñ ari χanij bilä tämüzlägäysen, ki alni(44r)ja aruv tapulgaymen, da seniñ yanar sövüklü şayavatıñ körgäyamen, da saja umsangaymen meji mejilik, amen.

Xoltxa Biy Tejridän, ari t'um zamanında ayt

Biyiktägi k'ahana da togru könü vartabed Biyimiz Jisus K'risdos, χaysi ki biz yazıχlilar üçün könü χurban (44v) bolduñ Ata Tejrigä, ari χoran surp χač üstünä aruv χurban bulyanmaga, χaysi ki bizgä ari teniñ, ari χanijnij t'umga χaldırdıñ, χaysi ki sen, barını tutuçi Tejri, tiniyirsen da toxtattıñ bu ari χurbannı anij üçün, ki biz dä jişadag aymaχlıχ etkäybiz boşatlıχ üçün bizim yazıχ(45r)larımıznij. Anıñ üçün halikä χoliyirmen, barını tutuçi Biy, seniñ şayavatlı yarlıyamaχıñni.

Buyur bermä yüräkimä menim yaχsi sayiš, ki bolgaymen ol türlü χuluχ etmä, nečik saja biyänclidir, jişadagina ari χiyyüññij seniñ, ki saja χutχaruçima menim berilgäyamen barça sayišim bilä da χilinga(45v)nım bilä, da bolgaymen arzani barça arilär bilä haybatlama ari teniñ da ari χanijnij χorxu bilä da titrämaχ bilä aruv yüräktän da färäh džandan.

Buyur, menim şayavatlı Biyim, bermä yüräkimä menim tatlılıχın başhişenij, seziklikinj, χaysi ki etiyirlär ciòvrämä menim ari friştälärij (46r) da közätüčimdirler menim kündüz u kečä.

Yänä dä, Biyim, kendi χoltxama da borçlumen, ki bar kistânlar üçün barabar χolman, artıχsi yuvuχtagilärim da χardaşlarım üçün.

Biy Tejrim, yaratuçım da χutχaruçım menim, χolarmen bütün kristânlik üçün da kristân yiχövläri üçün, ki mejiliktä saχlagay.

(46v) Buyur bermä, Biyim, k'ahanalarga da yiχöv χullarına barçasına seniñ Ari Džanijnij, ki sövük bilä birliktä seniñ ari Tejrilikinjä χuluχ etkäylär.

Buyur bermä, Biyim, padşahlarga da yanına bolgan biylärgä sazgärlık da birlilik yaχşini saχışlama.

Buyur bermä, Biyim, boşatlıx ol kimsä(47r)-lärgä, χaysiları ki abaşharank' bilä ludz tartiyırlar.

Buyur bermä, Biyim, igitlärgä da χızlarga aruvluχ, hedzeplik da χorχu, ki seniŋ ari χorχuñ tibinä keçingäylär.

Buyur bermä, Biyim, bısagli kimsälärgä da öksüzlärgä arilik, ki bolgaylar hörmätämä ari bisaglarin, ki tutup baylanır(47v)lar ari Tejrilikinij alnina.

Buyur bermä, Biyim, tul kimsälärgä da öksüzlärgä yardımči da bolušuči, da yarlı čaräszlär-gä bažucılıx.

Buyur bermä, Biyim, uxtaworlarga da bezir-gänlärgä χutlu sitarali yol, ki χayda da bolsalar, yaχsi sayliχta χaytk(48r)aylar kendi övlarinä.

Buyur boşatlıx bermä, Biyim, bar kristânlar-ka bilgän u bilmägän yazıχlarına da maşa, köpya-zıχli χuluňa.

Xolarmen sendän, köktägi Biyim, ki yöpsün-gäysen mendän bu haligi χoltxamnï menim, χolup kensimä bolušluχka pareχosluχun alyišli ari gojs Mariamniyj (48v), da surp Jovanęs mgirdičniy da ari Sdepannosnuj, burungi tanixiňniy, surp arak'ellärniy, da ari markarəlärniy, surp hajrabedlär-ni, surp mardiroslarni, da ari džiknaworlarni, ari toyru gusanglarni, da barča arilärni, χaysi ki išančim bar, ki bu arilärni pareχosluχu ašíra bu χoltxam tüğällängä ya(49r)χılıxta.

Biy Tejrri, barin̄i tutuči Jisus Krisdos, yarlıya, da unutma kendi yaratkan χullarıňni, ki haybat-lagaybiz Ata Oyul Ari Džanni, bir Tejrini, meji menjilik, amen.

Alyiš t'umga

Toyru yariχ da könü menjilik yolnuň, tirlikni, Krisdos, sensen ešiki yariχni da berüči menjilik yar(49v)liγamaznï, sensen χuvatlı tutuči da χaytar-uči bulargannï, sen boşatuči, ari t meni yazıχla-rimdan, da χaytar men bulargannï, da yaχsi yolga küvür meni, keçövlü χuluň da köpyaziχli, χolarmen sendän, bol şayavatlî, yarlıya maşa, da ajmagin ilgäri yazıχ etkänimni, da (50r) boşat maşa, ari t meni arituči χuvatiň bilä, da χutxar meni hesebsiz yazıχlarimdan, ki iškilli bolgaymen, da čeş meni, Biy, yazıχ bilä baylagannï, da keri et meni menjilik xiýindan, da boşat maşa sučumnu menim, nečik boşattıň antamaludzka, da toyru et meni, nečik mak'sawornu, da kel(50v)tirmä meni tö-zümsüz xiýinga, da küvür meni, arzanisizni, fährälikinä seni, ki tiyyisiz maytagaymen seni här sahat.

Da saja haybat meji menjilik, amen.

Xoltxa t'umga χarşı

Baχ, Biy, tatlılıxı bilä men leylangan üsnä yazıχ bilä, Biyim Tejrime menim.

(51r) Yüräklänmäňj yazıχlarımız üçün da közdän salma yaratılganıňni.

Yetkizmä üstümä menim yaman çasumnu, barin̄i tutuči Biy, da közdän salma men tas bol-gannï, Biyim, uzunesli da yamannï ajmagan.

Aŋ, Biyim, meni, yüklögän yazıχ bilä, da čür-gä yarlıyamaχij bilä boyumnu (51v) yaralarin, χaysi ki yazıχniy butaχi boyumnu čürgädi, da čirik yazıχ tapti boyumnu, yeriş bolušluχka men yiχil-ganga, da tut yazıχ bilä batkan boyumnu, χaysi ki titriyirmen tamuχnu ačisindan, boş et meni, Biy, χaysi ki seskäniyirmen sönövsüz ottan, saxla meni, yiχlagannï, Biyim, yazıχ (52r) bilä pintilängän boyumnu sürt, Biyim, da ilgärigi arilär bilä ülüslü et meni, Tejrime, da tövülgän yazıχ bilä boyumnu arzani et körmägä ari yetiziňni seni da köktägi χanlıxıňa hali da här kez meji menjilik, amen.

Hok'i Asdudzoz tatarča

Džanı Tejrini, χaysi ki haybatlı siriňni (52v) köktän enip tüğälliyirsən χolumuzdan ötläş bizim, tökülmäχi üçün χanınıy anıj χolarbiz sendän, tindir džanlarin bizim kečkänlärimizni.

Hajr mer tatarča

[Матфей 6: 9-13. Отче наш]

Atamız bizim, ki köktäsen, ari bolsun atıj se-ni, kelsin χanlıxıň seni, bolsun, Biy, erkiň seni, nečik köktä, alay yerdä, öt(53r)mäkimizni bizim kündälik ber bizgä bugün, boşat bizgä borčumuzu-nu bizim, nečik ki biz boşatırbiz bizim borčuları-mızga, bermä bizni sınamaχıňka, evet χutxar biz-ni yamandan. Zera seniňdir χanlıx da χuvat, da sa-na haybat meji menjilik. Amen.

Maijn surp tatarča

(53v) Yalyız ari, yalyız Biy, Jisus Krisdos, haybatına Ata Tejrini.

Hajr surp tatarča

Ari Ata Ari Oyul Ari Džan, alyiš Ataga da Oyulga da Ari Džanga hali da här kez da menjilik, amen.

K'risdos badarak' jal tatarča

Krisdos χurban bolgan üläşiyir aramızga bi-zim, aleluia.

(54r) Tenin kendinij beriyir bizgä ašamaχka, aleluia.

Da ari χanıň kendinij bürkiyir üstümüzgä bizim, ale".

Yuvuχlanıňjı Biygä da aliňjız yariχni, aleluia.

Aşanıjız da körünjüz, ki tatlıdır Biy, aleluia.

[Alyišlanıňjı Biyni köktä, aleluia.]

Alyışlañız Biyni biyikliktä, aleļua.

Alyışlañız anı, friš(54v)täläri da barča χuvatları, aleļua.

Karn Asdudzoy tatarča

Xozusu Tejriniñ, χaysi ki kötüriyirsen yazıññi dünyâniñ, yarlıya bizgä.

Xozusu Tejriniñ, χaysi ki kötüriyirsen yazıññi dünyâniñ, yarlıya bizgä.

Xozusu Tejriniñ, χaysi ki kötürdüñiñ yazıññi dünyâniñ, bergin bizgä eminlikijni.

(55) Lüçak' i pars tatarča

Tolduñ igiliķiñdän seniñ, Biy, ašamax bilä ari teniñni da χaniiñni seniñ, haybat biyiklikkä da yedüričimizgä [=yedirüçimizgä] bizim, ki här kez yediřisen bizni, yebergin bizgä džanlı alyışiñni seniñ.

Karn Asdudzoy şapatkünlärdä

Xozusu Tejriniñ, χaysi ki soyulduñ, dayma da tiri, (55v) yazıñsiz, keldi χurban, χaysi ki bariş-mažka Ataga χurban bolgan, kötüriyirsen yazıññi dünyâniñ, ölümsüz, χuvatlı, haybatlangan, aŋgın džanlarin inam bilä saja, bizim kečkänlärimizgä yarlıya.

Xoltxa Biy Tejrígä

Ari Ata, seni tutarmen sábäpcí bariş(56r)liጀka da pareços yalvíz toýgan Tejrı Oyluna buyruxun bilä, χaysi ki saja beriliptir Tejridän, českäyseñ meni yazıñlarimniñ bayindan, χolarmen sendän.

Xoltxa t'umga tatarča

Sövünclük saja, Biyim K'risdos, χutxaruçisi dünyâniñ, sözü Ataniñ, χurban tiri, könü ten, zadasız (56v) Tejrilik da tügäl adam, nečik ayzim bilä biliniyirmen.

Yalbarıp χolarmen sendän, Oyul da ari Tejrı, Biy dünyâni tutući, bayışla yazıñlarima boşatlıññi da ber χuluña seniñ džan saxtliñni, χaysi ki χutulgaymen seniñ bilä menjilik ottan.

Zera sensen könü χozusu Te(57r)jrinin, χaysi ki üläsiniyirsen χutxarılmažına adam minlätiniñ da kötüriyirsen yazıñni dünyâdan, da saja haybat meni menjilik, amen.

Xoltxa t'umga χarşı

Ari džani K'risdosnuñ, arıt meni, teni K'risdosnuñ, sažla meni, χanii K'risdosnuñ, ičir meni, köksündän čiňkan suvu, (57v) tamüzlä meni, χiyyiñi K'risdosnuñ, χuvatla meni, yaňşı etüci K'risdos, išit meni, yazıñli da keräksiz χuluñnu, da keri bolma mendän, da yaman iškildän sažla meni, da χolarmen sendän, Biy yarlıyovuči da şayavatlı, keri bolma mendän, da ölüm künümđä [könümdä] keri bolma mendän, da arzani et meni išangan färâhlikkä, zera (58r) sensen išançım da färâhlikim menim, da seni mažtarmen meji menjilik, amen.

Kohanamk' tatarča

Şükürlübiz seni, Biy, χaysi ki yedirdiñ bizni ölümsüz seyanıñdan seniñ.

Amen eyici tatarča

Bolsun atı Eyämizniñ alyışlı bu kündän čax menjilikkä.

Bolsun atı Eyämizniñ alyışlı bu kün(58v)dän čax menjilikkä.

Da bolsun atı Eyämizniñ alyışlı bu kündän čax menjilikkä.

Bu saymos sarnaliyir nişxark' üläškändä

[Псалом 33/34]

²Alışliyix Biyni här sahat, här sahat alyishi anıñ ayzimda menim.

³Biy bilä mažtangay boyum menim, işitkäylär sekinlär, färâh bolgaylar.

(59r) ⁴Ululatiñiz Biy niñ menim bilä da biyiklä-tinjiz atin anıñ birgä.

⁵Xoldum Eyämizdän, da iſitti maşa, barča tarlıximdan menim χutxardı meni.

⁶Yuvužlanıñiz Biygä da alıñiz yarışnı, da yüzlärinjiz siziñ uyalmagaylor.

⁷Bu miskin sarnadı Biygä, da Biy iſitti anı, barča tarlıximdan anıñ χutxha(59v)rdi bunu.

⁸Böläkläri frištälärniñ Eyämizniñ čop-čövrä-dir χorxanlar bilä kendiniñ da saýlar alarnı.

⁹Aşajız da körüjüz, zera tatlidir Biy! Sanlıdır er, ki umsanır ajar.

¹⁰Xorxunuz Eyämizdän, barča ariläri anıñ, ki heč nemädir eksiklik χorxuçilarına anıñ.

(60r) ¹¹Xodžalar miskinlädilär da ačindilar, evet kimläri ki χolarlar Biy niñ, eksilmägäy alardan barča yaňsılıx.

¹²Keliňiz, oylanlarım menim, da iſitiňiz maşa, da χorxusun Eyämizniñ övrätiyim seni.

¹³Kimdir adam, kimläri tırlıknı sövär, künläri kendiniñ körmä yaňsılıxtan?

(60v) ¹⁴Tıyılgay tiliñ seniñ yamanlıxıñdan se-niñ, da erinläriñ sözlämägäy hillälikni.

¹⁵Xutxar yamandan da etkin yaňsını, χolgın eminlikni da bar artıñdan anıñ.

¹⁶Könü Eyämizniñ üstünä toyrularınıñ, da χulažları anıñ üstünä alyışlarınıñ alarnıñ.

¹⁷Yüzläri Eyämizniñ (61r) üstünä yaman etü-čilärniñ — tas etmä yerdän jišadagliğın alarnıñ.

¹⁸Sarnadilar toyrular Biygä, da Biy iſitti alar-ga, barča tarlıxlarından alarnıñ χutxardı alarnı.

¹⁹Yuvužtur Biy alarga, χaysi ki övränipçirlär yürükläreñ bilä, da aşažlarnıñ džanın tırgızgäy.

²⁰Köptür tarlıxları (61v) toyrularınıñ, barča-dan χutxarır alarnı Biy da saýlar ²¹barča söväk-

lärnij [=söväklärin] alarnij, da ne biri alardan ufanmastür.

²²Ölümü yazışlıarnij yamandır, evet χaysi ki körälmästir toyrunu, poşman bolgay.

²³Xutxarir Biy χuların kendinij, poşman bolgaylar barča(62r)sı ajar.

Haybat Ataga da Oyulga da Ari Džanga hali da här kez meji menjilik. Amen.

Xoltxa, χosdovanut'jun alnina ayt

Yöpsün, Biyim, χosdovanut'junumnu menim, barčadan yaşsi da şayavatlı Biyim Jisus Krisdos, yalyiz umsasi χutxarilmajna džanımni menim.

Ber maya, χolarmen sendän, müşküllükün yürükimä menim da yaşin közlärimni menim, ki yïylagaymen künller bilä da keçälär bilä barča boşluğumnu menim aşaçılı bilä da aruvluç bilä yürükimni menim.

Yetälsin χoltxam menim haybatlı süratiñi senij, Biy, da egär ki yürüklän(63r)gän bolsaq üstümä menim, kimni bolušluçka izdiyim kendimä, kim yarlıqansar töräszlikimä menim?

Anjgin meni, Biyim, ne türlü ki χananeyski χatunnu da mäyan yazixñi ündädij poşmanlıçka; da Bedrosnu yïylagan yöpsündüj, Biy Tejrim, yöpsün χoltxamni menim.

Ey χutxaruçisi (63v) dünyâni, yaşsi Jisus, χaysi ki χutxarilmaj üçün yazixlarni kendini χaç üsnä ölümgä berdiç cıçara.

Baçkin men čarásız da yazixli üsnä, zera senij atiñi izdiyirmen, da klämägin alay yöpsünümä yamanlıximni menim, ki unutkaysen yaşılıxını senij.

Da egär ki unut(64r)tum esä, χayda ögütlämä bolur ediç, evet sen, şayavatlı da yarlıqovuç Tejri, unutmadij, χayda χutxarma činijtiç.

Aniñ üçün boşat maya, χaysi ki χutxaruçim sensen menim, yarlıya [yazix] etüci džanima menim, čeş bayin aniñ, sayayt, Biy, yaraların.

Biy Jisus, seni yalbariñ(64v)irmen da seni izdiyirmen, seni klärmen, körgüz maya haybatlı süratiñi, da bolurmen χutxarilgan.

Şayavatlı Biy, yeber yalbarmaj bilä aruv da buzulmagan här kez ari gojs Mariamniñ, seni toyuruçinij, da barča ariläriñiñ senij, yarlıxını [=yrixını] da toyru xuluñnu [=toyru luçunu] džanima menim, ki barča eksiklikimni menim (65r) könülük bilä maya körgüzgäy, χaysiların ki maya aytma keræk tügäl, boluškay da övrätkäy tolu yaş bilä da uvalgan yüräk bilä, ayt maya, χaysi ki tirişen da padşahlıç etiyirsən Ata Tejri bilä da Oyul Tejri bilä da Ari Džan Tejri bilä biyikliktä hali da här kez da meji menjilik, amen.

Xosdovanut'jun alnina ayt

(65v) Şükürlümen sendän, Biy Tejrim menim, ki arzani ettiñ meni, yazixlini da arzanisizni, kelmä χosdovanut'unga; na hali ber maya, Biy, biyänçlikinjä körä senij χosdovanel bolma yazixlarımni menim, [da sürgin mendän şaytannı, ki unutturmagay yazixlarımni menim] da yaman uyatni salmagay üstümä menim, da bermägäy könülük bilä χosdovanel bolma yazixlar(66r)imni menim.

Da hali, Biyim Jisus Krisdos, pareçosluçu bilä surp Asduadzadzinni, zadasız anañniñ, da χoltxası bilä surp Jovhannes elçiñni, da surp Sdepannosnuj, ävälgı tanixiñni, da barča ariläriñni, sürgin mendän yamanniñ keñjashin, ki umsa bilä da inam bilä ačkaymen ayzimni menim alnija senij u(66v)lu inam bilä da yöpsüngäymen sendän, Biyim menim, boşatlıç yazixlarima menim, zera sensen Tejrim menim, yarlıqovuçisen da adam sövüç, uzunesli da köpyarlıqovuç, da hayufsunur-sen yamanlıxlar üsnä adamlarıñ, da boşatırsen yazixların barçasını, kmlär ki sarnarlar saja.

Da hali (67r) boşat maya, Biyim, yazixlarımni menim senij köpyarlıqamaçılı bilä senij, zera sensen köpyarlıqovuç Tejri da arituç yazixlarni, da saja haybat Atan bilä da Ari Džan bilä hali da här kez meji menjilik, amen.

Xosdovanut'jun da tawanut'jun

Inam bilä tapunurmen ari (67v) Errortut'junnu da bir Tejrilikni ayırlımagın.

Inanırmen Oyulga, ki toyganı tergövsüzdür, inanırmen Ari Džanga, Atadan ilgäri kelgäni aytovsuzdur, Ata bilä Oyul bilä da Ari Džan bilä haybatta da birliktä.

Inanırmen da tapunurmen bir Errortut'jundan yalyiz Oy(68r)lunu, erki bilä Atanij da kelmäxi bilä Ari Džanniñ aşaçlandı, bizim χutxarilmajmız üçün endi köktän, awedum bilä hreşdagabedniñ ari gojs Mariam Asduadzadzinniñ aldı ten, džan, es, adam tügäl, yazixsiz, tügällik bilä Tejri da adam, eki tarbiyattan birlänip ayırlımagın birlänmäç bilä Sözü Tejrinij a(68v)dam boldu, da adam Tejri boldu, buzulmagan birlilik bilä kirdi örenk'kä, ki alarni, kmlär ki örenk' bilä edilär, satun algay yazixtan.

Sünnałändi örenk'kä körä, ki sünnałämägäy yüräkimizniñ [=sünnałämägän yüräkimizni] bizim arıtkay yazixtan.

Migirdel boldu Jortananda neçik adam da ufattı başın du(69r)şmanniñ neçik Tejri.

Xaçlandı džuhutlardan neçik adam da χutxardı adam millättni neçik Tejri.

Аγ̄indī haybat bilä kökkä da olturdu oj yanii na Atanij biyikliktä.

Kelmäxtir ol kendi haybatü bilä Atanij da Ari Džannij yaryu etmägä ölülärgä da tirlärgä, ki anij ölümsüz χan(69v)liχına hec tügälmäχliχ [=tügänmäχliχ] yoxtur.

Xaytipmen men menim yaman yazıχlarım-dan, χaysin aytıyim ya χaysin biliniyirmen, zera ne uču bar, da ne χürüy kristânlık yergäsinnä, yergäsinnä tügäl bolmiyirmen, džanımnı da tenimni yazıχ bilä χaramyulanıpmen, olär künümüň sayıšlamayırmen da Tejriniň χorχulu yar(70r)yusun esimä keltirmiyirmen.

Vay maja! Vay maja! Vay menim kibik köp-yazıχliga, ki ne džuvap bersärmən Tejriniň χorχulu yaryusunda!

Da hali, umsanıp Tejrígä da anij yetövsüz şayavatına, aytırmən men menim yaman yazıχlarım-nı bu surp yiχövnüj ičinä Tejriniň alnına, (70v) da surp Asduadzadzinniň, da barča arilärniň, köktägilärniň da yerdägilärniň, da menim din atamniň alnına, barča yazıχlarım-nı aytırmən, χaysi ki χilinipmen džanım tenim bilä, da barča sayışlarım bilä, da sözlärüm bilä, erkli u erksiz, bilgänim bilä da bilmägnim bilä, kündüz u kečä, egär övdä (71r) bolganda, egär yolda yürügändä, egär yuχlaganda, egär oyaχ bolganda.

Yazıχlimen 5 seziklikim bilä, 6 türlü tepränişim bilä, 12 gövdäm bilä, 365 boyunlarım bilä, meyə Tejrígä.

Yazıχlimen közlärüm bilä: hamaša baχip özgälärniň sürätinä, suχlanıpmen er oylanga, özgäniň tirlikinä (71v) közüm bilä körüp, esim bilä suχlanıpmen,— da ne ki köz yazıχi bar, barčanı χilinipmen, meyə Tejrígä.

Yazıχlimen χulaχlarım bilä: Tejriniň buyruχun išitmä erinipmen, yoχesä χulaχ χoyupmen tiyişsiz sözlärgä, yaman ögütkä, panpas etmäχni, čiχara bermäχni, yergäziz gälädži(72r)läرنi, yaman sözlärni χulaχ χoyupmen,— da ne ki χulaχ yazıχi bar, barčanı χilinipmen, meyə Tejrígä.

Yazıχlimen ayzım u tilim bilä: boş sözlärni sözläpmen, yalyannı aytıpmen, panbas etipmen, sökünč beripmen, χaryapmen, erikläpmen, küfür u yaman aytıpmen, artıχsi külüpmen, özgälärini küldürüpmen, akah yepmen, akah içipmen, boş gälädžilär bilä özgälärni say fikirindän yaman saχışka keltiripmen,— da ne ki ayız u til yazıχi bar, barčanı χilinipmen, meyə Asdudzoz.

Yazıχlimen yüräkim bilä: yaman sayıš etipmen, itlickä, boñiglikkä, zürgel etmäχkä, yüräkim bilä kek saylapmen urmaga, (73r) χanatmaga,

oldürmägä, da Tejriniň χorχulu yaryusun esimä keltirmiyirmen men, menim ulu yazıχlarım-nı χoyup özgäniň kiči yazıχların sayišlapmen, meyə Asdudzoz.

Xollarım bilä yazıχlimen: artıχ alip, eksik beripmen, alip yašíripmen, kişiniňkinä χiyipmen, sadaňa bermiyirmen, aldapmen, zürgel etipmen, (73v) urupmen, χanatipmen, yazıχ da uyat yergä χol uzatipmen, ne χadar bolupmen dinsizlik, džansızlıχ etmä, etipmen, ol χadar džanıma χiyipmen, ki bir boyunumnu sağ da yazıχsiz Tejrígä saχlamayırmen, meyə Asdudzoz.

Ayaχlarım bilä yazıχlimen: yiχovümä tügäl bolmiyirmen, saymosuma, ertägi (74r) alyiška, tüš alyišina, t'um haybatına da kečagi alyiška, χastalarını sorma da zindandagilärgä barmiyirmen, γariblärni ovümä tündirmiyirmen, yalanačlarnı kiydirmiyirmen, ačlarnı, susamıšlarnı yedirip ičirmiyirmen, da barča Tejriniň yollarından yıraxlanıpmen, meyə Asdudzoz.

Meya Ataga da (74v) Oγulga da Ari Džanga, bir Tejrilikkä.

Meya surp Asduadzadzingä.

Meya surp da haybatlı K'risdosnuj χaçina.

Meya surp Awedaranga.

Meya surp arak'ellärgä da markarelärgä.

Meya surp yiχövgä.

Meya surp yiχövnüj 7 arılıkinä.

Meya K'risdosnuj ari teninä da ari χanına.

Meya surp meronga.

Meya surp awazanga.

(75r) Meya köktägi 9 tas frištälärgä da hreşdabedlärgä.

Meya surp Lusaworičkä, yariχli dininä da kö-nü töräsinä.

Meya surp hajrabedlärgä.

Meya surp džiknaworlarga.

Meya surp nahadaglarga.

Meya yazıχsizlarga da yazıχlarga.

Meya χartlarga da igitlärgä.

Meya barča övdägilärimä.

(75v) Meya menim bahaban frištämä.

Xoltχa här vajt keräkli adam oylanlarına, χaysi ki ulu sitχi bilä hem yaš tókmäχ bilä sungay Biy Tejrígä; χaysi ki bu alyišni bar yüräktän aytса, χoltχası χabul bolur Biy Tejrígä

Ey, adam sövüči Biyim da (76r) Tejrím menim, χaysi ki şayavatıň da yarlıγamaχıň seniň aytovsuzdur yazıχlilar üsnä.

Saja inanırmen, ki sensen Oγlu tiri Ata Tejriniň Jisus.

Seni men šükürlärmen, seni men yalbarırmen.

Saja men čaχirip aytıyirmen:

Ata köktägi, Biy Tejrim menim, boşatkin menim (76v) yazıxlarmen.

Seni men izdiyirmen, tapulgın maja, Oylu Tejriniň Jisus, da išitkin tarlıximnı da menim, ҳačan ki ҳollarımni kötürsäm ҳarşija senij.

Saja čaχiriyirmen, nečik ҳačnij üsnä Biy Tejrim: boluškin maja menim yazıxlarmen, ki bar yüräkimdän ҳoltxamnı saja sungaymen, da ayzım bilä seni alyışlagaymen, yüzüm üsnä tüşüp alnija senij, yaşlarım bilä yuvulgaymen, da aytakaymen: meya kökkä da alnija senij, arzani dügülmen köturmä közlärimni menim da baχmaga köknüj biyliklijä töräszlikim üçün menim.

Da halikä sendän ҳolarmen ulu küstünmäχ bilä da ulu (77v) izdämäχ bilä, senij alnija tüşüp da yüzümü yergä ҳoyup, ҳolarmen sendän, adam sövüči Biy, baχkın zabunlangan da yäsir etilgän džanımni menim, eski duşmandan ҳutxargın, Biy Tejrim menim, da yebergin friştajni senij, ki meni saχlagay eski duşmannıň ҳolundan da bermägä meni kensinä yasırılı(78r)χka, zera ari ҳanıň bilä senij satun alipsen meni, da ari ҳačnij üsnä ҳutxardıj meni.

Ey, adam sövüči Biy Tejrim menim, kim bolur senij aytovsuz da ulu yarlıyamaχıjnı senij aytmaga ya es bilä yetälmägä? Xaysi ki senij ulu sövüküj bar adam džinsında [= džinsına] ҳarşı, ki berdiň (78v) kendi kendini ҳač ҳiyinına, da bizim üçün türlü ҳiyinlar kötürdüj, da ari da bahasız ari ҳanınjı bizim üçün töktüj bizim yazıxlarmızga boşatlıjka, ҳaysi ki aytıj da bizgä orinag ҳaldirdıj, ki kim ki menim tenimdän yesä ya ҳanımdan ičsä, aŋgaymen ҳiyinlarımni, ki bu ҳiyin(79r)da oldum ҳačnij üsnä.

Anıj üçün, bu yaχşılıxlarnı sendän ҳabul körüp, bar yüräkimdän menim seni haybatlarmen, seni şükürlärmən, ҳaysi ki bizgä yol körgüziyirsen yazıxlarga boşatlıjka.

Na halikä körüp, negä dijrä zamanım bardır čalişmaχka ol menjilik tirlik üçün, (79v) da hali osta yuž köriyirmen ölümnü här kez közlärim bilä, ki yuvuχlanıyır maja, da anda yuž barsarmen, ҳaydan ki yuž heč artıχ ҳaytman.

Ošta yuž keldi zamanım da künüm menim, ҳaysi ki bu keçövlü dünyâni salip kiriyirmen topraxka. Ne ž maja anda bolur, ҳaysi ki bu (80r) buzulgan tenni beslädim tirlikimdä menim, da halikä paydaş boliyirmen ҳurtlarga, ҳaysi ki ҳischa zamanda yerimdä, ҳayda ki kömülp edim, belgisizdir, da toprax ҳaytiyirmen, da ҳaramyuluχ içinä tiniyirmen.

Bunuj üçün ҳolarmen sendän, Biy Tejrim menim, čunki budur tirlikimiz bizim (80v) bu keçövlü dünyâda, da barča nemäsi dä keçövlüdür, da yoxtur ne üçün ҳayyurma, tek ol kelir menjilik učmaχnı, ҳaysi ki hadirläpsen kensi sövüklülärinä, bergäsen.

Biy Tejrim menim, ҳaysi ki kläsäj, Jisus K'risdos, ol zaman, ҳačan kelsäj yaryu etmägä ölülärgä da tirilärgä, yaryulamagaysen meni menim (81r) köp da hesepsiz yazıxlarıma körä, ҳaysi ki köptür da aytovsuzdur, da ne uču, da ne ҳirriyi bardır menim yaman yazıxlarmıni, ki toγup ҳarnından anamnıj menim ҳač bu küngä dijrä yazıxlimen saja.

Biyim da Tejrim menim, ҳaysi ki kläsäj meni menim yazıxlarıma körä öğütlämägä, kim bo(81v)-lur ҳorxulu yaryuj alnija senij turmaga? Ya kim bolur senij alnija toyrulanmaga? Tek keräk menjärgäymen meni tamuχ otta, ҳaysinji ki ne uču bar, da ne ҳirriyi.

Na anıj bunuňki ҳorxulu yaryujnu senij, Biy, ҳaysi ki hadirläpsen senij ari buyruχujnu saχlamaganlarga, aliyir (82r) meni ҳorxu da titrämaχ, ҳaysi ki sendän ҳolup bar yüräkimdän da bar sütχimdan menim.

Biyim menim Jisus K'risdos, Xozusu Tejriniň, ҳaysi ki olturupsen serovpelärni da kerovpelärniň ҳanatlarına, salmagın men köpyazıχlini senij ҳorxulu yaryujdan, da arzani etkin meni, köpyazıχlini, sen(82v)ij menjilik učmaχıja, ҳaysi ki hadirläpsen kendiniň sövüklü ҳullarıja, ҳaysi ki seňiari boyruχujnu saχlaptırlar.

Kolarmen sendän, Biyim da Tejrim, boşatkin maja, nečik ҳaraχcığa da nečik mak'saworga, da yar(83r)lija men köpyazıχliga, zeram dügülmen arzani ündälmä ҳiz saja menim köp da uču [yoχ] yazıxlarmı üçün, zera men alnija senij dügülmen adam, evet ҳurtmen ayaχıj tibinä senij, anıj üçün arzani dügülmen ačip ayzımnı menim da aytmaga ҳayılı ayzım bilä menim: meya kökkä da alnija se(83v)ni, zera menmen saja ҳayılı barča adamlardan, menmen senij ҳiyinlarıja sučlu, ҳaysi ki men ҳayılı üçün kötürdüm ҳačnij üsnä, men ҳayılı seni, Biyim menim Jisus K'risdos, türlü türlü ҳiyinlar bilä ҳiynadım, men seni ҳačladım, men senij haybatlı ҳollarıjnı ҳadadım, men senij ҳaburyajni [=haburyajni] ҳačnij (84r) üsnä teştim, men seni türlü türlü sözlärim bilä aybladım, men seni yalanačladım, men seni, Biy Tejrim menim Jisus K'risdos, Oylu Tiri Tejriniň, türlü türlü ҳiyinlar bilä ҳiynadım, zera sen bu sučsuz ҳiyingga keldiň menim yazıxlarmı üçün, ҳaysi ki bizni sa-

tun aldiŋ kendiniŋ haybatlı χiiyin ašíra, kläp bizni
χutχarmaga (84v) eski dušmanniŋ χolundan.

Na buniŋki yaχšiliŋlar üçün, χaysi ki sen bizzgä, Biy, körgüzdüŋ da anı tūgäl ettiŋ barčani, ošta halikä tūşüp yüzüm üsnä, da yaşlarimni töküp, čovraq kibik, χolarmen sendän, Biyim menim Jis-sus K'risdos, yalyiz toygan Oylu Tejriňi, yarlıya (85r) men köpyaziŋliga, da boşatkın maşa menim yazičilarimni, Tejrim, şayavatlı bolgin men yazičili üsnä, da aŋma törəsizlikimni menim atiň üçün seniŋ, Biyim, χutχar meni, da saŋla haybatlı χaciň bi-lä seniŋ.

Xolarmen sendän, Biyimizniŋ anası, surp Asduadžadzin, pareχoſcimiz bizim, (85v) χaysi ki här kez χoltχaj seniŋ χabulludur Oyluňa seniŋ, bol pareχoſ men yazičili üçün, ki boşatkay da yarlıya-gay men köpyaziŋliga da arzanisizgä ol zaman, χa-čan ki kelsä friştä alma džanimni menim bu ke-čövlü dünyâdan ol menjilikka, pareχoſ bolgaysen men yazičili üçün ol χorxu(86r)lu kelir yaryuda, da kötürup χollarıňni seniŋ, χolgaysen da boluškay-SEN saňa inanganlarga.

Xaysi ki say inanırbi, ki sensen könü Tejri-niŋ anası, evet halikä χolarmen sendän, bol že pa-reχoſ tiyyisiz Oyluňa seniŋ men yazičili üçün.

Bar(86v)ča arilär Tejriňi, Mikajel da Kapri-er, hrešdagabedlär, seropelär da keropelär, 9 [tas] da altiχanatlı friştälär, K'risdosnuŋ atına nahadag bolganlar gojslar, boluňuz pareχoſ barčaŋız, yalyiz toygan, ki yarlıya-gay alarga da, kimiňki yolda yüriyir χuruda da tejiz üsnä geziyirlär, kimiňki (87r) emgäniyirlär, kimiňki jišadag etiptirlär dadžarlarnı yasaganlarga, kel-gay şayavatlı seniŋ da tıngay alarnıŋ üsnä, da χutχargaysen alarnı, kimiňki saňa umsanıptırlar da bu bitikni emgänip yazıptırlar, alarnıŋ yazičila-rına boşatkaysen da arzani etkäysen kendi menjilik učmaŋi(87v)na, χaysından ki bolsun saňa hay-bat hali da här kez meni menjilik, amen.

Bu χoltχani aytkayſen, χačan arzani bolsan ari teninä da ari χanina Biyimizniŋ

Inam bilä χolarmen arılıkjidän, dünyâniŋ Eyäsi, şayavatlı, uzunesli da köpyarlıyovuči, şayavatlı seniŋ da (88r) yarlıyamaŋiŋ seniŋ eksiksizdir yazičilar üsnä, da men köpyaziŋli üsnä.

Yarlıya maşa, Biyim, da boşat maşa menim yazičilarimni, boşat da tas etmägiň meni yazičilarim bilä menim, da sayıšlamagin meni alar bilä, χaysiları ki tüstülär kendi erkları bilä terängä, yoχsa saňa umsanıpmen da išanıpmen, (88v) sen-SEN išančim menim, da Eyäm, da Tejrim menim, χaysi ki kelmädiŋ sen artarlar üçün, yoχsa keldiŋ

yazičilar üçün, ki yarlıyap kötürdüŋ yazičinї dün-yâdan.

Bügün men yazičili χolarmen seniŋ şayavatlı Tejrilikiňdän, adam sövüči Tejri, yarlıya bugün men yazičili χuluňa.

Eyäm, seniŋ adam sövüküŋ bilä (89r) boşat menim yazičilarimni, bilgän u bilmägän, erkli u erksiz, boşatlıq bergäysen da yarlıyagaysen džanima da tenimä menim da bayışlagaysen maşa könü inam bilä da yaχşı χilinmaq bilä, ki, ýöpsünüp ari teniňni da ari χanijin, algaymen yazičilarıma boşatlıqni soňyu tiniňima dijrä, (89v) şayavat bolgaysen yazičili χuluň üsnä, da yarlıya maşa, köpyaziŋliga, amen.

**Saymostur Tawit' markareňin, χaysi ki
kečägi alyiňta χoran alnına aytılır.
Es ar Asduadz gattaci [=gartaçi] tatarča
[Псалом 54/55: 17]**

¹⁷Men Biy Tejrimä sarnadim, da Biy iſitti
maşa.

Ertäräk χulaq ettim Tejrimä menim da (90r)
išanır edim tırlıq berüçigä, ki χutχarır χulun ken-diniŋ da tırgizir adam sövüči Biy.

Haybat Ataga da Oylulta da Ari Džanga hali
da här kez meni menjilik, amen.

Ew ews χayayut'ean tatarča

Daýin artiχ eminlik üçün Biyini yalbariyyiχ.

Ahnut'iun ew p'ark'

Haybat da alyiň Ataga Oylulta da Ari Džanga hali da (90v) här vaqt meni menjilik, amen.

Xonarhecoj tatarča

[Псалом 85/86]

¹Aşaxlat, Biy, χulaχiňni seniŋ da iſit maşa, ze-ra yarlı da miskinmen men.

²Saňla džanimni menim, ari Biy, χutχar χu-luňnu seniŋ, Tejrim menim.

³Yarlıya maşa, Biyim, zera saňa čaχirdim här kün, ⁴färâh etkin (91r) džanin χulunnu seniŋ, ze-ra saňa, Biy, kötürdüm džanimni menim.

⁵Zera sen tatlı da toyrusen, köpyarlıyovučibar-çasına, χaysiları ki sarnarlar saňa.

⁶Xulaq χoy, Tejrim, alyiňma menim da bay-kin avazima [=avazina] χoltχamnıŋ menim.

⁷Kününä tarlıjimniŋ menim sarnadim saňa, da iſittiŋ meni.

⁸Düguldür kimesä oχşaş saňa, Tejrim menim, da dügül kimesä nečik işläriŋ seniŋ.

⁹Barča džinslarnı, χaysi ki ettiŋ, kelgäylär da yerni öpkäylär alniňa seniŋ, haybatlagaylar atiňni seniŋ menjilik.

¹⁰Ulusen sen, Biy, da etärsen tamaşaları, da sen yalyizsen, Tejri.

¹¹Yol körgüzgin maşa yoluşa seniŋ, [da bari-
yim könülüküŋä seniŋ], da fär(92r)ah bolgay yürä-
kim menim χorxmaga atiňdan seniŋ.

¹²Xosdovanel boliyim saja, Biy Tejrim me-
nim, bar yüräkim bilä menim haybatlıyim atiňni
seniŋ menjilik.

¹³Ulu boldu üstümä menim yarlıyamaχiŋ se-
niŋ, χutxardıŋ džanımni menim tamuχlarniŋ tibin-
dän.

¹⁴Tejrim, töräslär turdułar üstümä (92v)
menim, da yiryinlar iŋ xuvatlilarniŋ izdädlär [bo-
yumuň menim, da sayınmadilar] seni, Tejri, alına
kendilärniŋ.

¹⁵Evet sen, Biy Tejrim menim, şayavatlisen
da yarlıyovuči, uzunesli da köpyarlıyovuči, da kö-
nün, baχkin maşa da yarlıya maşa.

¹⁶Ber xuvat xuluşa seniŋ, tırgız oyluŋ xarava-
şınıŋ da et maşa nišan yaχsi(93r)lüxüñniŋ.

¹⁷Körgäylär körälmäχiszilärim menim da uyal-
gaylar, zera sen, Biy, boluştur maşa da övündür-
düň meni.

Haybat Ataga Oγulga da Ari Džanga.

P'ark' k'ez, Asduadz tatarča

Haybat saja, Tejri, haybat saja, haybat saja,
Biy Tejrim menim.

Ew ews γayayut'ean tatarča

(93v) Da dayin artıχ eminlik üçün Biy Tejri ni
yalbariyyiχ.

Ahnut'iun ew p'ark' tatarča

Haybat da alyiš Ataga da Oγulga da Ari Džan-
ga, bir Tejrilikkä, hali da här kez, meňi menjilik,
amen.

Abrecoj tatarča

[Псалом 139/140]

²Abra meni, Biy, adamdan yaman, könüsüz
kişidän χutxar meni.

³Sayıňladilar törä(94r)sizlikni yüräklärinä
kendiniŋ, kün uzun hadirlädlär oýraška.

⁴Itlädlär tillärin kendilärniŋ, nečik yilan, da
ayuları ižniŋ tibinä erinlärniŋ alarniŋ.

⁵Saxla meni, Biy, χolundan yazixliniŋ da
adamdan yaman χutxar meni.

Sayıňladilar tiyma barganımni menim, ⁶ya-
ş(94v)irdilar öktämlär sirtmaχ maşa.

Iplär saldılar maşa sırtmaχ ayaχlarima, maşa
çövräsinä steškalarımni menim yamanlıχ xoydu-
lar maşa.

⁷Ayttim Eyämizgä: Tejrim menim sensen,
χulaχ χoy avazina alyišimni menim.

⁸Biy, Biy, xuvati χutxarılmaχimizniŋ, kölgä
başima menim kününä oýraşniŋ.

(95r) ⁹Çiχara bermägin meni, Biy, küsänčliki-

nä yazixlilarniŋ, kimläriŋ ki sayıňladilar menim
üçün heč nemädän urma meni.

Ki heč biyiklänmägäylär sayıňladii [=sayiňları] alarniŋ, tüğällänmägäylär učuna soňularınıŋ alarniŋ, ¹⁰χazýanganı aýızlarınıŋ kendiläriniŋ yap-
kay alarni.

¹¹Tüšürgäysen üstlärinä alarniŋ učun(95v)-
larin otnuŋ, yemirgäysen alarni, ki miskinliktän
bolmagaylar tirilmä.

¹²Tilci adamga oýmagay yer üsnä, yazixli
adamni yamanlıχ kendiniŋ ulagay tas bolmaχka.

¹³Tanidim, ki yaryu etärsen, Biyim, yarlıga da
könlük čaräsizgä.

¹⁴Toýrular šükürländilär atiňdan seniŋ, tur-
gaylar toý(96r)rular alnina yüzüñniŋ seniŋ.

[Псалом 140/141]

¹Biyim, sarnadim saja, da iſit maşa, baχkin
avazina alyišimni menim, sarnaganıma menim
saja.

²Toýru bolsun alyišim menim, nečik temyan,
alniňa seniŋ, Biy, kötürlügäni [=kötürülgäni] χol-
larımni menim — xurban kečagi.

³Xoγin, Biy, közätüči ayzıma menim da ešik
(96v) bek erinlärimä, ⁴ki yanılmagay yüräkim ya-
man sözler bilä.

Säbäplämä sábäpin yazixniŋ adam bilä, kim-
läri ki etärlär töräslizlikni, ülüşlü bolmagaymen
taňlanganlarına alarni.

⁵Ögütlägäy meni artar yarlıyamaχi bilä da
azarlagay; yaryu yazixniŋ yaýlamagay başimni
menim; da alyišim erkinä anij.

(97r) ⁶Tiyıldilar yuvuχ χayaga yaryučiları
alarni, iſitkäylär sözlärimä menim da tatlılan-
gaylar.

⁷Nečik xalinliji topraχniŋ, ki yayılıptır dün-
yâda, sačilgaylor söväkläri alarniŋ yuvuχ tamuχ-
ka.

⁸Alniňa seniŋ, Biy, Biy, közlärimdirlär me-
nim, saja umsandim, Biy, čiχarma džanni men-
dän.

⁹Saxla meni satamadan, (97v) ki yašíriptiřlar
maşa pogoršen'esindän töräslizlik etkänni.

¹⁰Tüssün sırtmaχına anij yazixlarniŋ yalyiz
men, men kečkinčä.

[Псалом 141/142]

¹Avazim bilä menim men alnina Biyniŋ sar-
nadim, Biyni χoldum.

²Sačtim alnina Eyämizniŋ alyišimni, alnina
anij ayttim.

³Eksilgäninä mendän džanımni menim sen,
(98r) Biy, tanidij-steškalarımni, yol bilä, ki bariyir
edim, yašírıldı maşa sırtmaχ.

⁴Baχiyir edim ojumdan, köriyir edim, da kim-sä tanimaz edi meni, tas boldu mendän χačmaχim, da ne tas bolmadı izdävüci boyumnu menim.

⁵Avaz ettim alnija senij, Biy, da ayttim: sen-sen umsam da ülüşüm yerinä tirilärni.

(98v) ⁶Baχ, Biy, alyşıma menim, zera men ašaχ boldum asrı, tırgız meni χuvalanganlardan, zera χuvatlidirlar mendän.

⁷Čıχar zindandan boyumnu menim, šükürlan-gäymen atıldıdan senij.

Saja baχiyırlar toyrułar, negä dijrä töläsärsen.

Haybat Ataga da Oγulga da Ari Džanga.

(99r) *Hasealk's tatarča*

Yetiškənimiz sahatına kečäχurunnuj barça-mız, kötürup χollarımıznı bizim, χaysı ki baχišla-dıj bizgä kündüznü eminlik bilä kečirmägä da ye-tišmä sahatına kečχurunnuj, arzani etkin bizni, Biy, ari yüräk bilä friştälärnij yırı [eeri] bilä šü-kürlükն sunma Eyä(99v)mız Tejrigä, barçanı tu-tučiga, ki tırgızgäy da yarlıyagay, amen.

Ayačesçuk' tatarča

Yalbarayıχ barını tutuči Tejriti, Atasın Eyä-miznij Jisus K'risdosnuj, χanın eminliknij, emin-lik u bir yalıyz ari bütün dünyânij da arak'ellärnij yığ vöyü üçün, ki köp yillarga eminlik bilä bergäy (100r) bizgä Biy Tejrimiz bizim, da χanlarnı emin-lik etüčilärni yeber bizgä ulu ari χorxulu atı üçün kendinij, ayalıχların uruślarnıj, zpahilärnij, zpa-hi başçılarnıj, žogovurtunu, kirmäχimizni da čiχ-mäχimiznı bizim eminlik bilä saχlagay da barça uruşların duşmanlarnıj ufatkay (100v) bizdän. Biy barını tutuči, tırgız da yarlıy.

Inirni yetiškändä alnımızga kelgän kečämizni eminlik bilä inam bilä Eyämizdän χoliyıχ.

Friştasin eminliknij da közät boyarılmıznı bi-zim inam bilä Eyämizdän χoliyıχ.

Arinmaχnı da boşatlıχnı ašínganımıznı bizim inam bi".

(101r) Ari χačij, ulu da küçlü χuvatij bolusuči da közätüci bolgay džanımızga bizim, inam bi".

Da dayın artıχ bir sözdän könü da ari inam-i-mız üçün Biyni yalbarayıχ, boyarılmıznı saja, Eyämiz Tejrigä, sımarılyıχ.

Yarlıyadı bizgä Biy Tejrimiz bizim. (101v) Aytıyıχ barçamız bir aýızdan: yarlıy, Biy, yarlıy.

Surp Asduadz tatarča

Ari Tejri, ari küçlü, ari ölümsüz, ki χačlandıj bizim üçün, yarlıy bizgä. 3 kez ayt.

Haybatlı da alyıslı dayma ari gojs, Asduadza-dzin Mariam, anası K'risdosnuj, sung(102r)in χoltχamıznı bizim Oγluja senij da Tejrimizgä bizim.

P'rgel zmej tatarča

Xutxar bizni s̄inamaχtan da barça tarlıχimiz-dan bizim.

Vasn χayayut'ean tatarča

Işitövlü bolmaχ üçün Eyämiz Tejrigä avazına χoltχamıznı bizim pareχosluχu bilä surp Asdua-dzadzinnıj enmäχliχ bilä üstümüzgä bizim ya-(102v)rliγamaχı da şayavatı Eyämiz Tejrininj, ba-rını tutuči Biy Tejrimiz bizim, tırgız da yarlıy.

Hamparci tatarča

[Псалом 120/121]

¹Kötürdüm közlərimni menim taylarga, χay-dan ki kelgäy maşa bolušluχ.

²Bolušluχ maşa Eyämizdän kelgäy, ki etti köknü da yerni.

³Bermägin seskänmäχkä ayaχıjnı senij

[Переписчиком пропущено несколько листов].

Johannes Karneçinij aytkanı da χoltχa Biy Tejridän

Biy, Biy da Ata, Ata tırlıkimnij, yügenürmen alnija da χolarmen seni, baχ miskinlikimni senij χulujujnuj da yarlıyan čaräj(103r)sız χuluja, da aya yazıχ bilä bulargan boyumnu.

Oŋalt men s̄inganni da turyuž men yığılgannı.

Xoy mılhäm yaralı da irinli džanıma menim da čürgä yaramnı.

Yoyeri turyuž, zera tas boldum da buzuldum sansız dinsizlik bilä da yamanlıχım bilä, da yazıχ-larım biyiklän(103v)di başımdan yoγarı.

Bayları bilä yazıχnıj čürgäldim, 7 kerät yaňılmazıχ zapt etti meni.

Da hesebi yoχ uyalmaχsızlıχnıj.

Saja meya, tırgızüci meñilik.

Yoχtur erkim közlərimni saja ačma.

Yoχtur buyruğu [ündämägä] atıjnı üstümä χorxulu zamanda.

Yüzümnıj uyati (104r) yaptı meni, da sančısaladı meni tegänäki yazıχnıj.

Da Biyim, Biy, kimgä umsanıyım ya kimni etiyim maşa išanč da umsa tırlikkä?

Evet köp kez yüräkländirdim biyiklängänni, da yanäči andan χolarmen.

Kirmä törägä senij χuluj bilä, Biyim, da ma-na tölöv etmä χılinganima körä, Tejrim.

(104v) Yüräklänmäχ bilä da öčäsmäχ bilä öčäsmä maşa, Biyim, da ulu χorxulu öğütün bilä χorxutma meni, χaysı ki yıylamaχındır meni, Tejrim.

Čıχara bermä men yazıχlinı mirmildanmaχı-na meñilik otka, Biyim, da yebermä men čaräsizni yarlıyovsuz χıyınga, Tejrim.

(105r) Eltmä otuna da isilikinä yer tibinij, Bi-

yim, da biylik etmäsin čirik da emgängän boyuma, Tejrim.

Biyiklänmäsin üstümä ot yalini, Biyim, da keltirmä üstümä χaranyu otnu, Tejrim.

Oyanmasin üstünä men yazıxlının böläki ölümsüz χurtnu, Biyim, da keltirmä men köpyazılı üsnä (105v) igränçilikin yaman yüzlü džan duşmanij, Tejrim.

Yapmasin tas bolgan χuluju otlu tejiz, Tejrim, da üstüm bilä kecmäsin tamuχnu otlu aχin suvu [suvən], Tejrim.

Yebermä meni χaranyu yaman yergä, Biyim, ki tüşmägämen yırılamaχ bilä terän da otlu čuyurga, Tejrim.

Ayırma meni yılısı(106r)ndan sanlılarni, Biyim, da zırgel etmä men keçövlünü birliklärindän tanganlarni, Tejrim.

Xorxulu avazin maya iştittirmä, ki yaman χul da keräksiz, da közündän keri etmä men köp sayišlini mejilik sayıstan da alyištan, Tejrim.

Yoxesä yarlıyamaχıj bilä mejilik sayıstan da alyištan [=yarlıya maya, da yetövsüz adam süvüküj bilä χarşı kel mayal, Tejrim.

(106v) Xolarmen sendän, Biy, arituči χuvatıj bilä arıt meni, χaysi ki kirlänipmen yazıχ bilä da boş etüči erkin bilä χutχar meni ačıχlı küydürmäχindän otnu.

Ber maya yer yarıχ bilä tolu sarayına da birlät men tas bolganni taslarına aχilli gusanglarni.

Ber, Biy, χolarmen sendän, başχışını, (107r) ki bolgaymen birgälärinä tanganlar bilä, ki alar bilä maχtagaymen ari surp Errortut'iunnu, Ata Oγul Ari Džan Biy Tejri, hali da här kez meji mejilik, amen.

Alýiš surp Krikor Naregaçinij surp Asduadzadzingä χarşı

Bu χadar umsa kerilmäχlärgä, da χorxulu yürük yürük (107v) sünmaχlıj üstünä, χorxkan bek χorxulardan, Tejrilik öčäsmäχlärindän χızgan, džan bilä müšχüllängän soňuga dek χolarmen seni, surp Asduadzadzin,

Friştä adamlardan,

Tenli da körümlü kərovpe,

Xarişilmagan, nečik hava,

Aruv, nečik yarıχ,

Kirlänmägn oχşaşıja da tiparıja (108r) körä tan yılduznu biyikliktä,

Dayın özdän, ne ki turadžałarı basılmagan arılıklärni,

Sanlı atalgan yeri,

Učmaχ tıñıχlı,

Tırlık ayači ölümsüzlüχnү,

Otlu χilič bilä čövrälängän,

Biyiktägi Atadan χuvatlangan da aruvlangan,

Turmaχı bilä Oγul(108v)nuj toyulangan da čatırlangan, yalyız toyganı Atanıj da saja pirvordni Oγul saja toymaχın bilä, da Biy yaratmaχı bilä kirlänmägn aruvluχuna zadasız yaχsi da zadasız aruvlu χanga, ayovuči da pareχos,

Yöpsün χoltχamnı bu küstünmäχimdä, seni tapulganga sungin da bayısla bu(109r)nuj bilä, birlätkin sözümnü menim ävälgı ululuχunnda yırlamajım bilä seni jyalbarmaχıjda.

Örüp birlätkin men yazıxlının leyi küstünmäχin seni jsanlı da temyanlı χoltχaŋa.

Sen teräki tırlıknıj da alyišli yemišnij.

Zera sendän dayma bolušlangan, da yaχsini χilingan, da aruvlangan, seni toyuš(109v)unda asralgan da yarızlangan, tırlıyim Krisdosta, Oγlunda da Eyälda seni j.

Boluškin, χanatıjnıj alyišli bilä tapulgan anası tırlärni, da čiχkanım menim bu aşaχ yerdän başxa χiynamachařlärindan artıdan barma tırlıkkä da turadžałarına hadırliknıj, ki yejilgä soňum menim men aγırlanganga törä(110r)sızlik bilä.

Etkäysen maya ulukün färählikkä künümä menim džan bermäxtä sayaytučisi aγrıχın Ewanıj, pareχos bolgın, χolgin, yalbargın.

Zera aytovsuzsen aruvluχunnda, da ošta sözüňä seni jinanırmen, ki χabul bolgandır.

Yaşlarin bilä boluškin men darılganga sen ögulgän χatunlarda.

(110v) Tiz aşaχlat maya barişmaχka sen, toyuručisi Tejrinij.

Men mizernığa χayyurgın, χoranı biyikliknıj. Xol bergen men tüskängä, dadžarı köknünj.

Haybatlagın Oγulju otnu seni j sendä, Tejri kibik, maya sk'ançelik' etmä yarlıyamaχlıχ, χaravaşı Tejrinij da anası.

(111r) Biyiklängä hörmäti j seni j menim bilä, da körüngä χutχarılmaχım menim seni j bilä.

Eğär meni tapsaŋ, Biyini j anası,

Eğär maya yarlıyasaŋ, aruvluχnuj anası,

Eğär men tas bolganni faydalansaŋ, zadasız,

Eğär men kesilgängä därman etsäŋ, sanlı,

(111v) Eğär men uyalganni ilgäri yuvuχlat-saŋ, yaχsi šnorhk'lu,

Eğär men umsa kesilgängä barişliχ etkäysen, dayma surp gojs,

Eğär men keri sayınganni övdägi etkäysen sen, Tejridän ululangan,

Eğär maya körgüzsäj şayavat, χaryišlarnıj buzučisi,

Eğär men salyalanganni toytatkaysen, tıncılıχ,

Egär menim χarşilgan(112r)nī müşküllüküm-dän teşkirsəñ, eminlik etüci,
Egär men keri tuşkängä müdara etsəñ, ögövlü,
Egär menim üçün kirsəñ moydanga, ölümnu keri etüci,
Egär ki leylilikmnı menim tahimlatsəñ, tatlılıç,
Egär menim ayırılmaz farşlamaznı yışsañ, barışturuči,
(112v) Egär aruvsuzluğum menim kötürsəñ, buzulmažka ayač saluči,
Egär men čižara berilgənni ölümğä χutxarsaň, tiri yarlıč,
Egär yiylamač avazımni kessəñ, färählik,
Egär men sindirilgənni yasasəñ, milhämi tirliknij,
Egär men yiylganga köz salsəñ, džan bilä tolū,
Egär yarlıyamač bilä (113r) yoluşsañ maňa, bitik sunulgan [sonulgan],
Alışlı yalyız erinlərində zadasız tilları bilä sanlılarnij.
Ošta bir tamči sütüjnij gojsluğundan seniј džanima menim yazılğanda tirlikimdä menim χuvatlatdır.
Anası Biyiktəginiј, Eyəmiz K'risdosnuј, etüčisiniј köknüj da bütün yerniј,
(113v) Xaysi ki aruvsuz kibik toydun bütünen bilä da tüğäl Tejrilik bilä, χaysi haybatlidir
Atası bilä da Ari Džan bilä isnot's bilä, da tergövsüzlük bilä, bizim tarbiyatımız bilä birlängän barçası da barçasına birisi Errortut'iandan, aňar haybat meňi menjilik, amen.

Oyçun k'ez tatarča

[Лука 1: 28, 30, 42 > Радуйся, Благодатная]

Oyçun saja, Ma(114r)riam, tolu başlıš bilä!, Biy seniј bilä! Alışlısen barča chartedunlar arasına, da alışlıdir yemiš yüräkiňniј seniј Jisus K'risdos!
Anası Tejriniј, parečos bol yalyız toğan Oyluňa seniј, saňla bizni sînamaztan da barča eksiklikimizdän bizim, amen.

Dayın da yiylamazx surp Asduadzadzinniј, χaysi ki χačka χarši aytti

(114v) Asduadzadzin gojs Mariam, turup χačtiňä yalyız toğan mimiadzingä, tökiyir edi yaşlarıń kendiniј ačılıç bilä da bunu aytıyır edi žalosniј avaz bilä:

Ač, ač, ki seni χač üsnä kördüm, miň kez avač men anaňa, yangan yüräkkä!

Oylum, Oylum, Jisus, menim Oylum, közüm-niј yariči, anaňniј seniј, (115r) gojsnuј, menim yalyız toğan sučsuz χozum, χaysi ki yazıč üçün turupsen χačka, avač, avač, ki”.

Körmädim, körmädim sözün friştəniј, körmä-

dim Oyul sítolicasına Tawit'niј, yočsa turupsen χač üsnä haybat ornuna, bir tamči suvgə hasrätlängän, avač”.

Körmä seni χanı men, anaј, umsanır edim, (115v) başıŋ tadžlangan kördüm, ögövlü, da hali tikänlik bilä bolduň ayblangan, seniј yarıčlı yüzüňä sililär [silar] bilä urulgan, avač, avač”.

Padişahı menjilikniј, men seni toydum, da χanlardan başlıš yöpsündüj, kün kündän anı umsanır edim menim Jisuska, ki biylik etkäy ediј bütün dünyâgâ, avač, avač”.

Friştälär toyuš(116r)unda seniј kötürdülär čaχiriy, avaz bilä ayttılär: «Eminlik yergä»,— da hali müşküllängän Biyim menim, yüzüp tükürülgän da sučsuz tövülgän, avač, avač”.

Ošta yetisti sözüň seniј, Simeon, ošta χilič bilä yüräkim yaralandı, ki menim bir toyganımni sučsuz χiyadılar, masħaralıç bilä dinsizlär uryiýlar, avač”.

(116v) Gojsluk bilä toyurdum, zadasız beslädim, aruv süt bilä men seni yedirdim, da hali yalanač turupsen, masħaralangan, da sirkä suv ornuna beriyirlär saja ičmäjkä, avač”.

Ne yazıč χilindij, Oylum menim, ya ne išlädiј, ki suvnu čaχırıga teşkirdiј, χaysi saja hali ley ičiriyirlär, da ba(117r)χmaxta anaňni seniј šišlär? Avač”.

Ey, Eyämlıňniј [=Eyämizniј] k'ahanaları, ne sizgä kečtič, ki ornuna bunu bizgä tölädiňiz, menim bir toyganımni, ki sizni yedirdi, da murdar χollarıňız bilä ne üçün χiyadıňız? Avač, avač”.

Jisus Oylum, sekinlik bilä ögütlängän, uyalmaz bilä seni beslägän, hali (117v) nek turupsen yalanač da kerilgän χač üstünä, da anaј χaršiňa seniј yiylagan? Avač, avač”.

Seni Misiřga aldım da χačtim da oylanlar χirilganda [χirirgan] χiličtan seni χutxardım, da hali barmažların χan bilä dir boyagan, da maňa saja bolušma müdarasızdır, avač, avač”.

Antamaludz toxt(118r)attıј tolu [tolun], ki χulnu saýayttıј, χoyduň čiχtiј da biyiklädiј χač üsnä, χollarıј seniј da ayažlarıј χadaýlar bilä χadagan, avač, avač”.

Menim bir toygan tirliki ölülärnii — tükürük bilä soχurlarga yarič berüci. Ne üçün, harsızlar, tüküriyirsiz yüzünä? Da χaryišli ölümğä seni čižara ber(118v)dilär, avač avač”.

Ey, menim övündürüčim, da tirliki dünyâniј, kim bolur menim yaşlarımni keri etmä, χačan birinimni alıp χaptılar, da közüm alnına χačka čiχardılar? Avač, avač”.

Xoy χarançulansın yariči günäşniј, χoy salin-

sin böläkläri yılduzlarnij, ҳaçan ki seni ölümdä kordüm başina çax džanijni (119r) sımärlagan, avaç, avaç.

Ey, kimsä ҳoysa edi meni yuvuç saja, ey, kimsä ҳoysa edi yuvuçlanma saja, da alip zadasiz ҳollarinji öpmä, da yaşlarimni ҳanij bilä ҳarişturma? Avaç, avaç".

Yarlıγovsuz ricerlär, maşa yarlıγanijz, birginämdir mendä, ҳapmanjz, berijz tenin Oylumnuj menim, ҳaysi ki öldür(119v)düjüz, men anaga övünmäxliżkä, ҳaysi ki bar men, nečik tejiz talyalangan, avaç".

Ey, Mariam Mak'tayenaci, bugün sen yiyla anasi Jisusnuj, ki Oylumnu menim kördüm ҳadalgan, da kensinij şägertläri yer üstünä dayılgan, av".

Kel, Jovhannes, kel, oylum, zera sensen menim bir toyan Oylumnuj sövüklü şeger(120r)ti, aliyiχ tenni da öpiyiχ, da yaş bilä bunu kömiyiχ, avaç".

Sen yalγiz Oylum, tövülgänsen, yalγiz bolduŋ ҳiynalgan, evet şegertlärij ҳoydular seni da ҳaçtlärl, yemäχ kazanlarga Oulgänamni menim beridlär, avaç, avaç, ki seni ҳaç üsnä".

Ošta men ҳaldüm övünmäxsz, ošta umsasiz tarliχ bilä (120v) ҳiynaliyirmen, ҳaysi ki stolicada padşahimnij umsanır edim, bugün ҳoyiyirmen ҳazilgan kerezmanga seni, avaç".

Ey, ki etkäysen maşa baχmaχliχ, ey, ki toldurgaysen sözün hreşdagnij, ki yazıχsizsen, baskay-sen zorlu ölümnu da bergäysen tekrar ölüdan turmaχ, avaç, avaç".

Evet, ki bugün ҳaranγuluχ čövrälädi meni.

Zera ki, Oulgänam, seni kördüm ҳadalgan, da hali ҳaya bilä kerezmanni möhürlängän, da umsamdan menim bolduŋ eksilgän, avaç, avaç, ki seni ҳaçta kördüm, 1000 avaç, miň anaga, yangan yüräkimä!

Alyiš da ҳoltxa Biy Teñrigä t'um zamanına här ulukunnüj Qznunt künü ayt

Biy da Teñri, barçasına (121v) senī arı Toymaχnij bilä aytovsuz, yüpsün bu sözləri bilä ҳoltxa-ni ҳoltxası bilä gojs ananij, yiχilganlarnij bu övdä, bularga [=baγišla] başχiš yaχši.

Ki bizim üçün tenni kiydiŋ, Jortananda mgrdel (77v) bolduŋ, tüğällikiŋ bilä tüğällädiŋ da yer üsnä adam yürüdüŋ, Teñri kibik yarlıyadiŋ, şayavatlan bizgä, Biy, yaχši etüci, yiχilganlarga tej barabar.

Dər intas künü

Koltxası bilä arı ҳartnij da baydan čeşilgäniŋ, Biy, bizni saχla duşmandan da sönmägän yanar ottan.

40 ajos künü ayt

Ey arı igitlär, 40 bolganlar, ki ҳiynaldijz sa-żawka ičinä, pareχos boluŋuz Tadžlanganga, ki şayavatlan(122v)gay ҳorxulu kündä yiχilganlarga bir oýurdan.

Lusaworič künü

Yariχlatuči Ata, maχtovlu, yüpsün bu sözlär bilä ҳoltxani da ҳolgin Atasın haybatnij, ki buzgay yazovun bizim yazıχlarimizni.

Cubuχ uruškan künü ayt

Biy da ҳutxaruči alyišli, kelgän ҳart(123r)lar oylanlar bilä sarnadilar, ki otlular ҳorxu bilä seskändilär, yäni şerebya üsnä olturduŋ, bizgä yarlıya, Biy, şayavatlanıp, ҳaysi ki bu arı uluküngä yiχilpbiz.

Ulu kičiaynakün ayt

Oγul da Söz Ataga tej, ki ganonk'ta olturduŋ, ҳullarınniŋ ayaχlarin aşaxlıχ bilä yuvdu(123v)ŋ, bizim yazıχlarimizni köp türlü aritkin bizdän, Biy, yaχši etüci, da senīdir haybat här vaχt tiyyisiz.

Ulu aynakün ayt

Yalγiz toyan Oγul da Söz, ki ҳiyinni adamlar üçün boyuŋa kötürdüŋ borcsuz, bizni azad et, Biy şayavatlı, yanar, sönmägän ottan yalbarmaχ bilä a(124r)naʃnij, ҳoltxası bilä, da senīdir haybat tiyyisiz da učsuz.

Ulu şapatkün ayt

Tamaşa haybatlı da bu arı ulukündä Biyimizni ulu sayišına seni ҳolarbiz, Biyi barcasınıj, ya-ziχlarimizni aymagaysen ҳorxulu kündä.

Awedum Asduadzadzin künü

Ki kelgäninä Kap(124v)rielnij aldiŋ sayliχ fährlik bilä da iſittiŋ ҳorxulu avazni, ki Biy K'ris-dos sendän toysar, sendän ҳolarbiz yalbarmaχ bilä da yaş bilä, pareχos bol senī Oyluna, ki aritkay yazıχin zoγovurtunuj.

Bayram kün ayt

Ki turduŋ ölüdan, sindiryaladiŋ eşiklərin tamuňnuj, azadliχ (125r) berdiŋ džanlarga, ki Atämdän beri anda edilär, bizgä yarlıya, ya-ziχli-larga, da bayišla ülüş arilär bilä, da turuzgın artarlar bilä.

Hamparcum künü

Jisus, ҳaysi ki 40 künniŋ arasına tamaşalı körgüzdüŋ, barça aρak'ellärni alniňa yavn'e kökkä aγindij (125v) da olturduŋ oj yanına Atanij, ol haybatlı üçün yarlıya barça kristânlarga da men köpyaziχligi.

Hokoj kalust künü

Ki köktän yergä endiŋ, Džanijni Teñri ki aχ-tirdij, ganunk'ta avaz ettiŋ, arı aρak'ellärni tol-durduŋ, ҳayγularin alarni j čeştiŋ, da ulu başχiš

bilä (126r) körkäyttiij, bizni azad et, ki ündädin ișitmä avaznöi sövünclük keltirüci.

Vartavar künü

Ki T'apor tayına belgili bolduj, aytovsuz yarıx bilä teşkirildiij, da köktän Ata tanıxlıç berdi: «Budır Oylum menim sövüklü».

Aşagerdlär seskändilär ulu titrämäç bilä, yergä tüš(126v)tülär, ulu taŋ bilä taŋladilar, χačan kördülär, ki yarıxlandi, ber bizgä džan yarıxlan-
gan, ki bu ari ulukündä yiylipbiz.

Asduadzadzin künü ayt

Asduadzadzin, toyruruči Sözni, gojs zadasız, da anası χutxaručinij, ki teşkirildiij Oyluŋ χatina yarıxlarnöi yoyargi u(127r)lusuna, bol parexos χorxulu kündä, ki iıştkäybiz yağsi džuvap da arza-
ni bolgaybiz alyišli avazga.

Surp Xač künü ayt

Ey surp Nišan, Tejrini yöpsüngän, aytovsuz yarıx bilä yarıxlangan, tirlikinä adamlarnöi sábäp bolgan, ki däzgahı ölümnüj turuzgan, evet saja Biy (127v) biyändi, da ulu başxiš bilä seni tadžla-
di, kelgän kününä belgirtti seni, elçi kensinä aytti, da kamlar ki χačka inandilar, χanlıçka arzani bol-
dular. Ölçövsüz parexos bolur, χačan köktägi bürç-
lar tartilsarlar, ol vaxtta bolgaybiz [=bol bizgä] şar-
yavatlı, χaysi ki χačiňa yerni öpärbiz.

Arap'ellär künü ayt

(128r) Arap'elläri Eyämiz Tejrini, başxişlar da slavasi ari yiyyinij, aldiijiz atalgan sizgä hay-
batnöi, čeşmäçni, baylamaznöi, aćmaçnöi, yapmaçnöi,
olturuçuna haybatnöi olturnaznöi, parexos bolu-
juz tiyyisiz Tejrigä, ki saxlagay džanimiznöi sinal-
maztan, da sövünsüz [=sönövsüz] yanar ottan χut-
xarılma(128v)χına džannöi ten bilä.

Surp Sdep'annos künü

Ey ulu tanıň da χiynalgan surp Sdep'annos, ki atiňdir tadž burungi tanıxta, da sargawak, başxi-
şin Džannöi tiyyisiz yöpsüngün [=yöpsüngän], χiyyinüj seniň könlüj bilä bargan, Tejrilikni bol-
duj körgän, bol parexos sen yalızyň Oylu da Džan
Ata ölcülmägän žoyovurtka tiyyisiz χuvat χor-
(129r)χulu kündä da yiyyında.

Surp Hreşdagabed künü ayt

Tensiz yiyyinj friştälärni, ki tiyyisiz alyišlar-
siz Biyni haybatnöi, dostlarü adam džinsinij, pürü-
çinca ölümgä da tirlikkä, saxlavučisiz uluslarni da
kölegäsz Tejrigä χorxanlargä, čaxırırbiz sizgä
avazi bilä χoltxanij da yalbarma(129r)χni, küs-
tünmäçni, parexos bolujuz Biyinä haybatnöi [=haybatnöi] ulukün üçün, da tutkanlar üçün ulu-
künnü. Da bizni χutxar, Biy, sinalmaçtan, amen.

Xoltxa Biy Tejridän, χačan kelsäj yiχöv eškinä, ayt

Sarayı Tejrini da tinmaçji Ari Džannöi, χaysi
ki sendän ašíra ündäldim (130r) surp awazandan
Oyl köktägi. Bugün sendä biyändi χurban soyul-
ma zadasız Xozusu Tejrini.

Ne dä džähätlanıpmen ešikiňä seniň, da yalba-
rirmen sendän, arit meni yoğartın Tejrilik yuvma-
çii bilä, da sürt yazıxlarırmnöi menim, da arzani et
kirmä alnina ari seyannöi, ki aşaçlanıp yerni öp-
käymen, da χoltxamnöi sungaymen.

(130v) Da kirsäj yiχövgä, bu alyišni sun

Biy, eksik etmä meni menjilik yağşılıçından se-
niň, Biy, χutxar meni menjilik χiyindan.

Biy, egär söz bilä, egär χilinmaç bilä, egär ya-
man sayišim bilä yanjlıpmen alnija seniň, boşatlıç
bayışla menim yazıxlarırmnöi [=yazıxlarıma].

Biy, χutxar meni barča türlü yaman sına-
(131r)maçından, da aýırılıçından eski duşmanni.

Biy, χutxar meni barča türlü yaman sayišni
murdarlıçtan da barča türlü yaman övränçiklärden.

Biy, yarıxlat yüräkimni menim: χarançulattı
meni yaman suxlançlar.

Biy, äväldän men nečik adam yanıldı, evet
sen nečik Tejri yarlıya.

Biy, baχ zabunluşun džanimnöi menim da ač
(131v) şayavatni seniň bolušmaçka maşa.

Biy, ki mendä haybatlangay ari atiň seniň.

Biy, yaz atın χulujuňu seniň yazovuna tirlik-
ni da buyur maşa keçövsüz başxişinjä yağsi ba-
yışlama.

Biy, etmädim alnija seniň yağşılıç, evet ber
maşa seniň tatlılıçjinjä bilä χaytma başlap yağşılıçka.

Biy, yüräkimä men(132r)im sačovun başxişinjä
seniň da yarlıyamaçjinjä seniň eksik etmä men-
dän.

Biy Tejri, yaratuči köknü da yerni, aji men
yazıxlı χulujuňu, χačan kelsäj χanlıçjinjä bilä seniň,
zera alyišlidir atiň seniň, maçtolu da haybatlı me-
ni menjilik, amen.

Xoltxa Biy Tejridän abaşxarel bolgan kimsälär üçün

(132v) Yaratucisi köknüj, padişahı padişah-
larnöi da Biyi byılärni, χaysi ki meni yarattıj heč
nemädän seniň haybatlı sürätinjä oχşaş, da kendi
χanij bilä satun aldij meni. Xaysi ki men yazıxlı
arzani dügülmen ündämä, da ne atiň bermä, da ne
fikirim bilä şayıslama (133r) yetövsüz Tejrilikinjä
seniň. Evet yanä dä seni yalyız yalbarıyermen da
aşaçlıç bilä yer öpärmen alnija seniň, Biy, da χo-
larmen, ki yarlıyovuči da şayavatlı baχkaysen men
keräksiz χulujuňu üstünä.

Da yarlıya maşa, ne türlü ki yarlıyadıň k'ana-naci χatunga, da Mariam Mak'tayenacigä da boşat yaz(133v)ıçlarımni, ne türlü ki boşattıň mak'sawor tamyačığa.

Da aij meni, nečik χaraχčini χač üsnä asılgan.

Saja χosdovanel bolıyırmen, Ata şayavatlı, yazıçılarmıň menim, χaysılarin ki, kläsäm dä, ya-şırma bolman alnija senij.

Boşat maşa, K'risdos, zera hali köp yüräklän-dirdim seni sayıslaganıň bilä da här türlü teprä-nišim bilä, (134r) χaysıları ičinä men, yazıçılı da čarásiz adam oylu, yazıç xilinmalı boldum.

Sučlumen, Biy, alnija senij. Sučlumen da men, da menimdir sučum artıçsı.

Anıj üçün χoliyırmen, Biy, şayavatlıni senij, χaysı ki endiň köktän menim χutxarılmaçım üçün, χaysı ki Tawit'ni yazıç ičinä baylangannı čeştiň.

Boşat maşa, Biyim, boş(134v)at maşa, adam sövüči K'risdos, ne türlü ki boşattıň Bedroska, χay-sı ki tandı seni 3 kez.

Sensen yaratucım menim, da satun algan meni bahasız χanij bilä, Biyim da χutxarucım menim, padıšahım da Teğrim menim, sensen umsam da išançım menim, boyruç etüči, da χuvat-latučım menim, sövündürüčüm, da saxlovučım (135r) menim, χuvatım da azad etüčim menim, tirlikim da sayišim menim, yarıçji džanımniň menim, da boşatuči yaman xilinşalarıma menim.

Seni yalbarırmen da χoluyurmen, χuvatlat meni da şayat, buyruç et maşa, da saxla meni, χuvatlat meni da sövündür, färählat da yarıçlat meni, bekäyt da say(135v)ayt meni, aij men ölganni yazıç ičinä, zera yaratkanıj da etkänijmen, χaysı ki yoχtan bar etipsen.

Biy, salma meni közdän, zera χuluşmen senij satun algan, evet yaman, da arzanisiz, da yazıçılı, da ne türlü dä esäm, bolsun yaχşı, bolsun yaman, yänä dä senijmen här kez.

Kimgä χačiyim hali? Tek saj(136r)a yalyız yügenürmen da tapunurmen.

Biy Teğrim, χutxaruciši bütün dünyanij, da sen dä meni sürsäj, kim meni yöpsünsär? Tek yalyız χorxulu tamuχ, anda menjilik övüm bolur da turmaçım menim.

Ya egär sen üstümä baχmasaŋ, kim meni körsär?

Anıj üçün tanığın men arzanisizni, χaysı ki saj(136v)a χačiyırmen.

Kläsä yaman, keräksiz, murdar da aruvsuz esäm, bardır senij χuvatıň, ki bolursen meni arıt-ma. Egär soχur esäm, bolursen meni yarıçlatma. Da egär χasta esäm, bolursen meni şayaytma.

Egär ölüp kömülüp esäm, bolursen meni ölümdän tırgızmı. Zera dayın uludur yazıçılarmıň yar-(137r)ıçlamacıň senij, ne ki menim yamanlıčım, dayın uludur toγruluşuň senij, ne ki menim toγrusuzluňum. Arit! Bolursen şayavatlıni körgüzmä, ne ki men išangaymen.

Anıj üçün salmagın meni şayavatlından senij, Biy, χulaχ χoy da almagın alnija köplüğün töräsi-zlikimniň menim. Evet köplük (137v) üsnä körä yarlıyamaçıňni senij yarlıya maşa da yuvuňlan maşa, köpyazıçılıga. Aytken džanıma menim: χutxaručıj senij menmen, χaysı ki ayttıň barçadan ari ayzıj bilä:

Klämän tas bolganın yazıçılı adamnıj, yoχesä dayın artıç anıj üçün tözüyürmen, ki χaytkay ya-man yollarından da tirilgäy.

(138r) Da hali bu umsa bilä tüşüp tizim üsnä, da yer öpärmen alnija, şayavatlı olturyučujnuň senij, da yalbarıç χoliyırmen sendän, Biyim da Teğrim menim, körgüzmägin öčäşmäçıňni men čarásız yaratkanıj üsnä, da men keräksiz oyluňu keri salmagın şayavatlı közündän senij, yoχesä χaytar meni, (138v) Biy, kendijä, da klämägin yü-räklänmä üstümä menim.

Yalbarıç χolarmen sendän, şayavatlı Ata, yarlıyamaçıňni senij aşaχlıç bilä χoluyırmen, da alyış etiyırmen, ki keltirgäyesen meni yaχşı yolga da kö-nü pošomanlıčka, ki aruv inam bilä da toyrı yetär etmäç bilä χaytkaymen sansız ya(139r)zıçlarım-dan, da men bu yaχşı şayavatlı üçün senij, Biyim, haybatlarmen seni, da şükürlänipmen saja barça künlärimdä tirlikimniň menim, zera seniňdir yalyız haybat, da yer öpmäç, da χuvat, da hörmät hali da här kez meňi menjilik, amen.

Xoltxa Ep'rem džıknawornuň, Xorin Asorinij

(139v) Biy yerniň-köknüj, buyruχcisi ölüm-nüj da tirliknij, yaryučisi tirilärnij da ölüärnij, K'risdos Teğri, umsası da išančı džanımniň menim, saja aşaχlanıp yerni öpärmen da sunarmen haybat bilä yalbarmaçımni.

Bol tüğällävüči χoltxamnıň menim, χaysı ki sen yalyızsen yaz(140r)ıçtan başxa, da sensen yalyız ari arılärdä tıngan, sensen yalyız şayavatlı yarlıyovuči.

[Псалом 50/51]³ Yarlıya maşa ululuşuna körä yarlıyamaçıňni senij da köplüğünä körä şayavatlıni senij, körümüşz et töräszizlikimni menim.

Yaratucım menim sensen, yarlıya maşa da al-yišla meni, kör(140v)güz yüzüňü senij, da bariş birgämä.

Xutxaruciši menim sensen, aylan maşa da aij-gin meni χanlıčıja senij.

Xaytkin maşa, Tejri, χutχaručim menim, da keri et öpkäjni senij mendän menjilik.

Öcäşmä maşa, da aylandırma yüzüñü senij mendän, yüräklänmäxj bilä senij (141r) ögütlämä meni, da öcäşmäxj bilä χaryišlama meni.

Köplükünä körä yazıçlarımni menim turmağın üstümä da töräsizlikimä körä tölöv etmä maşa.

Keri salma meni yüzündän senij, da izdämä hesebin yazıçlarımni menim, da borçlu etmä meni.

Zera men mendän bilirmen yolsuzluçumnu (141v) da aśinmažimni oylanlıximdan menim, da džuvab bermäxim yoxtur barçaga.

Yoħsa sen, yarlıyovuči χuvatlı da uzunesli, χaysi ki boşattij Yazıçların baştaç oyułnuñ, boşat maşa da borçumnu, [yazıçılı] da arzanisiz χuluñnuñ.

Zera senij džomard yaħši etüçilikin här vaqt körünür, dayin artiħ ol (142r) vaqt, χaçan maşa χarší körgüzsañ şayavatijni senij, χaysi ki arzansizmen, zera barça tirlikimni buzużluç bilä keċirdim da turmadim boyruqxuña senij.

Na hali tatlılangın men χuluňa χarší, tatlı da yaħši padşah, da bariş men köpyazıħlı bilä, baħma menim hnazzantlixi ma, heċċa aylandırma (142v) da yebermä meni χoluñdan senij, kläsä ki men sarayin Ari Džannij budzum baħħaħlixi bilä.

Evet sen şayavatlisen, yaratučim menim, yarlıyovučim menim, χaysi ki aji ma sen yamanlixiñni menim, čiħara bermä menim džanimni tamuħ otuna, yoħsa şayavatlanip adam sövüči kibik, uzunesli bol maşa, da tözüm(143r)lü bol yazıçlarima menim, da ber maşa zaman yaš bilä pošomanlixi ka.

Sen berdiż χuvat da axil sayišlama buyruqxuñu senij kündüz u keċċa, χilinma yaħšini da etmä toyruluçunu alnija senij.

Kötürmäximdä saja, Biy, közlärimni menim bar yüräktän čaħixiřmen saja:

Biy Krisdos, miadzin Oylu (143v) Tejrinij, χaysi ki yaħši erkiż bilä alyišladij aytovsuz haybattan, da aldiż χuluñ oħxašin, χaysi bilä ki čidadij sučumuz üçün bizim χač χiyyinna da ölümnu, da üstüpä aldiż χutχarılmaġi üçün yaratkanlarinij senij, da ki bunuňki sövüküň bar adam džinsiha χarší, χaysi ki kılarsen (144r) tirlikin adamniż, şayavatlan men köpyazıħlı üsnä.

Köpyarlıyovuči da adam sövüči Biy, körgüz men zabun bolganga da čaräsiszgä yarlıyamaħiñni senij, χaysi ki yaralanipmen yazıç bilä, da barça da adam oylanlarından oyormelimen, zera körgüz-mädim saja bar yüräktän sövükümnu menim, da ne bir sahat (144v) χulaħ etmädim saja bar χuvatim bilä menim, yoħesä erinčäklik bilä, da yuban-

maħ bilä [keċirdim barča] zamanlarımni menim, da čapäl fikirlär bilä keċirdim tirlikimni menim, ne bilä ki kūnlärim eksildi, da töräsizliklär arti, yoħtur maşa umsa χutχarılmaġka, da ne yer išančka.

Tek yalyiz umsanip išanirmen şayav(145r)atiņa da džomard yarlıyamaħiñ senij.

Hali, yüzüm üsnä tħiġi, yalbarirmen seni da küstünmäxj bilä yüräkimni menim χolarmen sendän, neginča tas bolmiyirmen da neginča tħiġi għall-ġallan miyir zamanij tirlikimni menim, ber maşa, Biy, zaman pošmanlixi ka da tħiġi għall-ġallan il-għalli kūnlärimni menim češ meni baylarindan (145v) yazıçinij, zera sensen barča yaħħiżi larni Biyi, χaysi ki bolur sen, boħsat maşa yazıçlarni, boħsat maşa da köplükün yazıçlarımni menim da körumsüz et töräsizlikimni menim.

Övündürgin, Biy, totħarlangan da zabunlangan džanimni menim, da bundan sojra arzani et meni erkiż körä senij (146r) keċirmä bu χariblixta χiexha zamanlarımni menim, da bermä maşa erkinä körä boyumnu yürümä, čaħ ki eltip yetišt-tirgäysen meni köktagi χanliż-ka.

Išit alyiħsina arzanisiz χuluñnu senij da χulaħ xoy yalbarmaħi ma menim, zera sen aytipsen:

«Izdängin — da taparsiz, χoluñuz — da berilir, χaħiñj — da aċilir sizzgä».

(146v) Da hali ač maşa, Biy, yarlıyamaħ eš-kin, χaysi ki yarlıyamaħ bilä čaħixiřmen saja, da körumsüz etmä xoltxas in yazixli boyumnu menim, χaysi ki klämädiñ ündämä senij barċadan χuvatlì avażiż bilä artarlarni, yoħsa yazıçlilarni pošomanlixi ka, hali ašaxħlangan bilä, da siniħ yürük bilä, uyatli (147r) yüz bilä tħiġi alnija senij, da čaħixiřmen saja:

Ata, meġa kökkä da alnija senij, arzani duggulmen ündälmä oħlu senij yolsuz tutušlarim üçün menim, da ne atiñni bermä murdar ayzim bilä menim, yoħsa färħlanirmen şayavatijha senij, anij üçün siħ tamax bilä yalbarirmen sendän, da (147v) χoyulmaħiñindan il-għalli töräniż χolarmen sendän da ešikniż yapulmaħiñindan burun da töräniż kesilmäxindän äväl yaħħarimni menim tōkärmen alnina öč saħlamagan biyikiñni senij.

Biy yarlıyovuči da uzunesli, ol bir ta'yan saħ- lagħan bilä suċlu etmä meni, da ne essiz gojslar bilä yaryulama, (148r) χaysiħarina χarší yaptiż yarlıyamaħ eš-kiñni senij, yaman da erinčak χul bilä χoħma meni, da kirlätkänlar bilä kendi džanlarin či-ħararma meni tirlikimdän, yoħsa üz meni suċsuz χiyyinlardan da abra χorħulu tolgyunlanmaħtan, χut-ħar dayma meni, ölümsüz Biy, menjilik ölümdän,

da azad et menjilik uyattan, (148v) χutχar dayma yıylamaçtan da tiyyisiz lactan, buzma meni diftä-rindän menjilik tirlikniј da ülüssüz čiχarma meni atalıχ žerankliχından, zürgel etmä meni köktägi färâhliklärden da hasrät saχlama senij aytovsuz körümündän, yoχsa ber maşa arzanilär bilä da tūgäl yaχsi džanlar (149r) bilä kötürlümäχ yariχli bulutlar bilä χarşija senij, färâh da aχ yüz bilä turma alnına biyikijnij senij.

Kirmä yaryuga χuluŋ bilä senij χorχulu da haybatlı padşahliχiј üçün senij da tölöv etmä maşa töräszliklärinä körä menim, yoχsa yarlıya da ber maşa köktägi χanlıχniј ariläri(149v)ηniј bilä senij, tasel et, toyrular bilä birgä haybatlagay-men barçadan ari surp Errortut'ıunnu hali da här kez meñi menjilik, amen.

Ep'rem džknawornuŋ Xorin Asori

Men, yazixli da arzanisiz χuluŋ senij, yalba-riп χolarmen sendän yaχsi küstünmäχ bilä, χuvat-lat kücsüzlüχümnü menim (150r) čidama yolunda senij χaynar da isi yüräk bilä.

Baχ, Biy, čirigän da irinlängän džanımniј menim, yuvğin Tejrilik suvuŋ bilä, da džanli tuz bilä tahimlat, da yaχsi isli oleyok bilä pomazat et, da tūgäl saylıχni bayışla.

Yuxart, Biy, közlärin yüräkimniј menim, da silk čirimin (150v) başımniј menim, χaysi ki ayırlanip yeñiyir tenimni menim, et meni saxt hadir här sahat, hedžeplik bilä da toyruluχ bilä keçir-gäymen künlärimni menim.

Baχ damählikin χarnımniј menim, ki χuvat-lanıptır üstümä menim, da suxlanıyır toyma yemäχ-ičmäχ bilä, da anıj bilä yubandırıп (151r) müşküllätiyir esimni menim.

Yeber, Biy, birin şeroppek'lariňdan senij, ki keltirip učxunun [učxunung] otnuj yuvuχlatkay ayzıma menim, da čiχargay keri töräszlikimni menim, da yazixımniј menim sürtkäy, da fikirimni menim arıtkay, kirin džanımniј menim yuvgay, ki bolgaymen menjärmä menjilik tirlı(151v)kimniј [=tirlilikni~tirlikni].

Ičir, Biy, färâh etüci ayaχi Ari Džanıjnij senij, χaysi ki susapmen saja, ičir da färâhlat χaynar sövüküŋ bilä senij, ćeš, da keri et, da buz leyî čopräsin yazixlarımniј menim.

Yeber, Biy, yariχiјniј senij, da yariχlat yürä-kimni da fikirimni menim yariχi bilä bilmäχiј-(152r)niј senij, χaranγuluχnu [χaranχuluχnu] yazixlarımniј menim sùrt da kücsüzlüχün boyum-nuŋ χuvatlat emgäkinä da χazyančina [χazχan-čina] džanımniј menim.

Yeber, Biy, emin friştäjni baχuči da közätüči

boyuma menim, ne türlü ki berdiŋ χuvat basma iž da karp yılanlarniј da barča χuv(152v)atın duş-mannıј, χorχusuz etkäysen meni körünüp körüm-mäz duşmandan, da saχlagaysen, neçik böläkin [=böbäkin] köznüŋ, kölgäsi tibinä χanatlarıjnij senij.

Xačan barsam yolga, χoyma meni yalyız, Bi-yim, yoχsa yeber bolušluχuŋu senij artımdan menim, ki saχlagay meni sünamaχiјdan şaytannıј (153r) kündüz u kečä, da bermägäy yazixiχ χilinma χaxut esimä menim, tek yıylama ulu laç bilä törä-sizlikimni menim, da yazixlarımni menim.

Saχla meni, Biy, yaman χilinmaχiјtan, yaman baχmaçtan da yäsir etüci ärçel friştälärden da χorχusun yaryuŋnuŋ senij dibaworel et yüräkimä menim yubanma(153v)χtan başxa bar fikir bilä [saχlamaga] boyruχuŋu senij.

Yap, Biy, eşikin yazixiјniј da ač maşa eşikin yariχli toyruluχnuŋ senij, ki χorχu bilä da tūgäl sövük bilä bargaymen artımdan, ündävüčimniј, yaratučimniј menim, χaysi ki aytıyır: «Keliŋiz maşa, barča emgängänlär da yük kötürgänlär, (154r) da men tındırırmən sizni».

Baχ, Biy, yalanačliχiјna džanımniј menim, χaysi ki soyomačlapdır duşman, da hali rısvay da uyatlı tutupmen [=turupmen] alnija senij, adam sövüci Biy, kiydir maşa toy kiyinişin, küvür da färâhlat olturunganlar bilä.

Kiydir maşa, Biy, ävälgı tonnu, χaysi ki yala-načlandım yazixla(154v)rım bilä menim, körgüm-mä maşa öč saχlamajıňniј senij da haybatlı yarlı-yamaχıň bilä senij körkäyt yalanačliχimni menim.

Işit, Biy, čaχırganına baştaχniј, χaysi ki uyatlı turupmen alnija senij, atalıχ yaχsılıχlarni tas etip, hali ačliχtan tas boluyirmen, barabar boldum toju(155r)zlarga, sözsüz hayvanlarga da oχşadım alarga.

Zürgel etmä meni atalıχ şayavatımdan senij: färâhanlanıyırmen yarlıyamaχıja senij men, χay-si ki toyuručilarımdan keri tüštüm da oyul bolma-χimniј tandım, meya kökkä alnija senij, et meni neçik χaysi birin χullarımdan senij (154v/155r: Oh, oh, oh, χolum čirir, yazovum sizgä jişadag χalır, šükür yaratučiga «Ox, ox, ox, руки истлеют мои – вам на память останется писание мое. Благодарение творцу»), (155v) körkäyt meni, Biy, ulu χorχuŋ bilä senij da χaytar baştaχliχtan toyruluχka, aruvsuzluχtan aruvluχka, erinčäkliktän čüslüχkä — čidovluχ bilä da tözümlük bilä barma yoluŋa senij här vaχt.

Tiy meni, Biy, yaman fikirlärimdän menim da etmäχtan erkin kölnümnuŋ menim, χorχulu kü-

nün ekinči (156r) kelmäχijniј seniј yaz alnija közlärimniј menim titrap χorχma töräläriňdän seniј.

Yarıxlat, Biy, ganteyin džanımniј menim, nečik aχilli gojslarniј, da ber hadirlänmä oyaχliχ bilä χarši čiχmagajna seniј, ki χalmagaymen čiχari, nečik essiz gojslar.

Ojalt, Biy, ojalmaχsiz χastalıχimni menim, χaysi ki bügräyip ya(156v)tüpmen töšakinä yazıχlarımniј menim, da yadapmen tözä-tözä suvun Selovmanii, evet sen, Biy, bermäχkä [=ber maŋa] da išanč tutup tözmä ekinči kelmäχijä seniј.

Dästür ber maŋa, Biy, nečik antamaludzga, say bolmaga, ufatma ložasin aγriχlarımniј menim, kečmä erkinjä seniј etüčiläriј bilä övün(157r)dä Biyimniј da boş kündä Teñrimniј menim.

Sindir, Biy, χuvatın dušmanniј, kes da keri sal zorun anij da tiy χorχusun anij mendän, ki boş yürütmägäy tenimni menim da eltmägäy avläx [avraχ] yolga, χaysi ki yetiştirir tas bolmaχka da buzuyluχka.

Salgin, Biy, yubangan da unutulgan esimä menim χorχulu da (157v) haybatlı ekinči kelmäχijniј seniј, yüz körmäxtän başha töräjni, hör-mätin da haybatın artarlarniј da ulu χiyinlarün yazıχlilarniј, da bular bilä χorχup seskändir tenimni menim, közlärim alnina körgäymentenimni menim, χada χorχu bilä seniј tenimni menim da džanımni menim sövmäχ(158r)tä buyruχuňu seniј, sımärlaganinji seniј χorχu bilä išitmä da kečikmiyin tüğällämägä, soymaçlanma yazıχtan da suxlançlarından anij da yariχlanma hedžeplik tutuš bilä.

Saxla meni, Biy, oχlarından eski dušmanniј, χaysi ki köp türlü sırtmaχlar bilä čövräläp avliyir-

[Колофон]

Tüğälländi alyiš bitiki t'vagank'niј ermeni hisäbinä 1075-sindä majisniј 19-unda, padşahlıχına Nemič ulusunuň üçünči Zigmundnuň, gat'uyigosluχuna Japet'agan džinsiniј Ečmiyadzinniј at'o-runda dər Melk'iset' gat'uyigosnuň, χaysi ki bu zamanda kendi χartliχ bilä keldi χutlu Ilôv şähärinä (161v) 5 aχpaš bilä, 2 hapeya bilä t'vagank'niј 1075-sindä, χaysi ulu sövünclük bilä barça k'ahanalıχ, da sargawaklar bilä, da žoyovurt, barı igit-lär bilä χarşisina čiχip χabul ettilär.

Yazildi bu bitik şähärinä padşahnii Ilôvda χolu ašíra yazıχli Misko sargawak, Murad oýlu, Zamosča şähärindän, χoltχasina (162r) mejärmäχinä baron Agopşa Šečov eresp'oχanin oýlu pan Vartanin χižina panna Zofiya, χaysi ki ulu sövük da ha-

lar meni, da yäsir etip fikirimni (158v) yürütiyir, suxlançından yazıχniј kültkü da masχara etip meni duşmanlarima menim, evet sensen Biyim, bar-čadan χuvatlisen, χutχar meni, zera seniјdir haybat meji menjilik, amen.

(159r) Xoltχa da šükürlämä Biyimizniј ari teninä da ari χanina, χačan ki t'um almaχtan sonra čöküp χoran alnina bu alyišni sun

Teniј seniј ozdän bolsun maŋa tirlikkä, da ari χanii seniј — arinmaχka da boşatlıχka yazıχlarima menim.

Şükürlümen sendän, K'risdos, ki arzani ettiј meni yuvuχlanma te(159v)niјä seniј da χanija, yaryusuz saχla, χolarmen, nečik yaχşı etüči da adam sövüči.

Şükürlümen sendän, Ata, barčanı tutuči, ki hadirlädiј bizgä tincliχ, ki eminni, ari yiχüvnü, dadžarin arılıkiňniј [dadžarnin arılıking], χaysina haybatlanıyır ari Errortut'iun.

Şükürlümen sendän, K'risdos padıšah, ki bayišladıј bizgä tirgi(160r)züči tirlikni teniј bilä da ari χanii bilä seniј, bayišla boşatmaynä da ulu yarlıyamaχni.

Şükürlümen sendän, džanii toyruluχnuň, ki yäjirttiј ari yiχövnü, zadasız saχla inam bilä ari Errortut'iunnuy bu kündän dayma meji menjilik, amen.

(160v) Haybat birlikkä da birlängän ari Errortut'iunga, Ataga, bašlamaganga, Oγulga, toγ-ganga Atadan tensiz äväл, ne ki menjiliktań, ter-gövsüz da başlanmagan, Ari Džanni, aχkanni Atadan, zamansız da tergövsüz, üç boy tüğäl da bir tarbiyat, ayırlımagın haybatta, yer öpmäχ Ata Oγul Ari Džanga hali (161r) da här kez meji menjilik, amen.

Закончен молитвенник года 1075 [1626] по армянскому календарю, мая 29 [июня 8], при короле Польши Сигизмунде III, при католикосе Иафетова племени на Эчмиадзинском престоле отца Мелкисета, который теперь, в своей старости, приехал в счастливый город Львов с пятью священниками, двумя иноками в 1075 [1626] году и которого с большой радостью встретили и приняли все старейшины церкви с диаконами, народом и всей молодежью.

Написан этот молитвенник в королевском городе Львове рукой грешного диакона Миско, сына Мурада, из города Замостья в наследие барона Агопши, старосты Сучавы, по просьбе его сына господина Вартана для его дочери девицы Зофии, который ради нее заказал написать этот

väs bilä yazdırıldı kendinä bu alyış bitiki jişadag kendinä menjilik. Xaysi ki Biy Tejri bergäy köp yillargadek xullanma yaşşı saylıxta, da atasına anasına uzaç ömür da yaşşı saylıx bu alyış (162v) bitiki da aytkanın aşıra, amen.

Evet men arzanisiz xolarmen, ki yamanlamagaysız ululuşuna da yanlışlıxına yazovumnuj, zera bu xadar edi xuvatim. Xolarmen, xolujuz Biy Tejridän, ki bergäy maşa yazıxlarıma boşatlıx da xutxarılmaç.

A Biy Tejri, xaysi ki džomard padşahı kendi yaşılıx bergä (163r)nindä, bergä sizgä barça türlü yaşılıxnı da xutxarılmaçnı barça türlü p'orcanklardan da yazıxlarijızdan, da meni unutmajız kendi alyışınıjza bir «Hajr mer» bilä, k'i bergäy Biy Tejri sizgä da maşa bu dünyâda da ol dünyâda džan tirlikin meji menjilik, amen.

(163v) *Bundan sonra başlanıyır Ulu oručnuj kecägi alyisi.*

Der Asduadz tatarča

[Псалом 87/88]

²Biy Tejri xutxarılmaçımnij menim, kündüz sarnadim da kecä alnija seniј.

³Kirsin alyışım menim alnija seniј, Biy, aşaxlansın xulaxıj seniј xoltxama menim.

Haybat Ataga (164r) da Oyulga da Ari Džanga hali da här kez meji menjilik, amen.

Ew e(w)s xayaçut'e an tatarča

Sargawak: Da dayın artıx eminlikü üçün Biyni yalbarıyıx, ki tırgızgäy da yarlıyagay.

Ahut'iun ew p'ark' tatarča

K'ahana: Alyış da haybat Ata Oyul Ari Džanga, hali da här kez, meji menjilik, amen.

Igartal tatarča

[Псалом 4]

(164v) ²Sarnadim Biyimä menim. Xulaç xoyduj, Tejri, toyruluşuna körä. Tarlıxta maşa avlaç ettiј. Yarlıya maşa da išit alyışima menim.

³Adam oylanları, negä dijrä bek yürüklilärsiz? nek söviyirsiz heçlikni da izdiyirsiz yalyanlıxni?

⁴Tanıijız, ki sk'an(165r)çelik' etti Biy arisinä kendiniј; da Biy išitkäy maşa, sarnaganima menim ajar.

⁵Öcäslaniјiz, da yazıx etmänjiz, ne ki dä aytsanıјız yürüklığındä siziј, poşman bolujuz.

⁶Sunujuz xurbanın toyruluşunuj da umsanıјız Biygä.

(165v) ⁷Köplär aytalar edi, ki: «Kim körgüzgä bizgä yaşılıxın Eyämizniј?» Belgili boldu bizgä yarıx yüzündän seniј, da berdiј färâhlik yürüklärimizgä bizim.

молитвенник из большой любви и желания на вечную память о себе. И дай Бог пользоваться им много лет в добром здравии, и ее родителям долгой жизни и хорошего здоровья через чтение этого молитвенника. Аминь.

А я, недостойный, прошу вас не хулить за большие ошибки в моем писании, ибо столько было моих сил. Прошу, молите от Бога, чтобы дал мне прощение моих грехов и спасение.

А Господь Бог, как царь щедрый на изъявление добра, пусть пошлет вам всяческое благо и спасение от всяческих ваших испытаний и грехов, и меня не забудьте помянуть в ваших молитвах одним «Отченашем», чтобы Господь Бог дал вам и мне на этом свете и на том свете жизнь душе на веки веков. Аминь.

⁸Yemişindän aşlıxniј, čaγırniј, zayıtnüj kendiläriniј toldurduj alarniј.

(166r) ⁹Eminlik bilä bu da bunda yuχliyıx da oyanıyıx, zera sen, Biy, yalyız da başxa umsaј bilä sÿyındirdiј bizni.

[Псалом] 6

²Biy, ne yüräklänmäχiŋ bilä seniј xarşilamağın menim, da ne öcäsmäχiŋ bilä seniј ögütlämägin menim.

³Yarlıya maşa, Biy, (166v) zera xastamen, sa-yayt džanımnij menim, zera müşxülländilär söväkläräm menim.

⁴Džanım menim asrı müşxülländi; da sen, Biy, negä dijrä?

⁵Xayt, Biy, da xutxar džanımnij menim, tırgız meni, Biy, yarlıyamaχıja körä seniј.

⁶Zera kimesä yoχ(167r)tur, ki ölümdä aŋgay seni ya tamuχta tapunmaχ etkäy saja.

⁷Xazyandım men küstünmäχimdä menim: da yuvdum barı kecäni ornumnu menim, da yaşlarım bilä menim töşäkimni menim cılıttüm.

⁸Müşxülländi yüräklänmäχtän közüm menim, opran(167v)dım men duşmanlarımniј üsnä menim.

⁹Keri turujuz mendän, barçanjız, xaysilarıjız ki xiliniyırsız törásizlikni.

¹⁰Iſitti avazına yıγlaganımniј menim, iſitti Biy xoltxama menim, da Biy yalbarganımnij menim yöpsündü.

¹¹Uyalgaylar da (168r) müşxüllängäylär asrı duşmanlarım menim, xaytkaylor artxarı da uyalgaylar asrı tezindän, da müşxüllängäylär.

[Псалом] 12/13

²Negä dijrä, Biy, unutsarsen meni menjilik, negä dijrä xaytarsarsen yüzüñü seniј mendän?

³Negä dijrä χoysarsen sayışlarin (167v) džanmniy menim da aγriχin yüräkimniy menim kün lärdä?

Negä dijrä biyiklansär duşman üstümä menim? ⁴Baχkin da işit maşa, Biy Tejrim menim.

Yarıχ ber, Biy, közlärimä menim, ki bolmagay χačan yuχlagaymen ölümdä.

⁵Aytmagay duşmanäm menim, ki: «Yeñdim (169r) anı»,— ya χüstiřučilarım menim sövüngäylär, ki men seskändim.

⁶Men yarlıγamaχıja senij, Biy, umsandım; sövündü yüräkim menim χutxarılmaχıjdan senij; da alyišliyim Biyni, yaχşı etüçimni menim.

[Псалом] 15/16

¹Saχla meni, Tejri, zera men saşa umsandım.
²Ayt(169v)tüm Eyämizga: Biyim menim sensen, da yaχsılıχim menim sendändir.

³Ariläriňdä senij, χaysiları ki bardırlar yeriňdä senij, tamašalı ettiň barča erkimni menim alarda.

⁴Arttilar χastalıχları alarnıy, bundan soňra tez boldular.

Yiyištirmiňim yři(170r)nünden alarnıy χanlı, da aymısarsen atların alarnıy erinlärimdä menim.

⁵Biy, tülüšü mejärmäχimniy menim sensen, χaysı ki χaytarırsen mejärmäχimni menim maşa.

⁶Vidžag čiχti maşa taňlamalar bilä, da mejärmäχim menim biyänči bol(170v)du maşa.

⁷Alyišliyim Biyni, ki aχilli etti meni, čaχ kečägä dek da daγin ögütlädilär meni bövräklärim menim.

⁸Ävältin körär edim Biyni alnimda menim här vaχt, zera ojunda menim edi, ki seskänmägäy men.

⁹Bunuň üçün färâh boldu yüräkim, da sö(171r)vündü tilim menim, daγin da tenim turgay umsa bilä.

¹⁰Zera χoymısarsen džanimniy menim tamuχta da bermisärsen ariňä senij körmä buzuχluχnu.

¹¹Körgüzdüň maşa yoluňu senij tırlıkkä, tol durduň meni färâhlik bilä yüzüňüy senij, tatlıličin(171v)dan körküňňüy senij čaχ soňyugadek.

[Псалом] 16/17

¹Işit, Biy, toγruluχka da baχkin χoltxama menim, χulaχ χoy alyišima menim, zera dügül hilläli erinlärlar bilä.

²Yüzündän senij könülük maşa čiχkay, da közlärim menim körgäylär toγruluχnu.

(172r) ³Sinadiň yüräkimni menim, da kečä tergädiň, sınadiň meni, da tapulmadı da egirlik.

⁴Sözlämägäy ayzım menim išlärin adam oγlanlariniň.

Sözläriniy üçün erinläriňniy senij men saχliyim yollarını bek.

⁵Toχtat izlärimni menim yoluja senij, ki tayilmagay(172v)lar barganlarım menim.

⁶Men saşa, Biy, sarnadım, zera išittin maşa, aşaχlat maşa χulaχınyi senij da išit sözlärimä menim.

⁷Tamašalı ettiň yarlıγamaχıjnyi senij, kim χutxarır alarnı, kimiłar ki umsanıptırlar saşa alardan, χaysı(173r)ları ki χarşidırlar ojuja senij.

⁸Saχla meni, nečik böbäkin közönüy, kölgäsinä χanatlariniy senij, yapkaysen meni ⁹yüzündän χayırsızlarnıy, kimiłar ki zabun ettilär meni.

¹⁰Duşmanlar boyumnu menim χapsadilar, semizliklärindä kendiläriniy tiyovlu boldular, (173v)da aýızları alarnıy sözlädilär öktämlikni.

¹¹Keri ettilär meni da hali χaytip dolaştılar čövrämä menim, χulaχ χoydular aşaχlatma meni yergä.

¹²Hesepläidlär maşa, nečik aslan, ki hadirdir avga, nečik balası aslannıy, ki olturuptur busulup.

(174r) ¹³Kel, Biy, yetiş alarga da bat'al et alarnı, χutxar džanimniy menim χayırsızlardan, χiličtan da χolundan duşmannıy.

¹⁴Biy, tas et alarnı yerdän, ayır da batal et tirliklärindän kendiläriniy.

Yapuχluχu bilä senij toldular χarınları alar(174v)nıy, toyundular aš bilä da χoydular χalganın oylanlarına kendiläriniy.

¹⁵Men toγruluχ bilä körünüyim yüzüňä senij, toγuniňim haybatına yüzüňüy senij.

[Псалом 42/43]

¹Yaryu etkin maşa, Tejri, da könülük etkin maşa törämdä menim.

Džinstan, χaysı ki (175r) düğüldür, yazıχlı adamdan da hillälidän χutxar meni.

²Sen, Tejri, χuvatlatučim menim sen, ne üçün unuttuň meni? Nek χayγulu bariyirmen indžitkanımdan duşmanimniy menim?

³Yeberdin, Biy, yariχınyi da könülüküňü senij, ki yol körgüzgäy maşa (175v) da čiχargay meni tayıja da otaχıja ari senij.

⁴Kiriym Tejrinij seyanı alnına, Tejrigä, ki färâh etär igitlikimni menim.

Tapuniňim saşa alyiš bilä, Tejri, Tejrim menim.

⁵Hali ne üçün χayγulusen, džanım menim, ya nek müşxüllätıryrsen meni? Um(176r)sangin Tejrigä da tapungin ajar: χutxaručisi yüzüm menim Tejridir.

[Псалом 69/70]

²Tejri, bolušluχka maşa baχkin, da Biy, sınarlıχka maşa džäxtlan.

³Uyalgaylar da uyatlı bolgaylar, χaysiları ki izdärlär boyumnu menim, χaytkaylar artxarı da uyalgaylar, (176v) χaysiları ki sayişlarlar edi maşa yamanni.

⁴Xaytkaylar bu sahat uyatlılar, χaysiları ki aytarlar edi maşa: «Vax-vax».

⁵Sövängäylär da färäh bolgaylar sendän barçası, χaysiları ki izdärlär seni, Biy.

⁶Aytgaylar här sahat: «Uludur Te(177r)ri»,—da kimlär ki sövärlär χutxarılmaχijni senij.

Men yarlı da klänçimen, Tejri, boluš maşa, bolušučim da χutxaručim menim sensen. Da Biyim menim, keçikmägin.

[Псалом 85/86: 16-17]

¹⁶Bergin χuvat χuluna senij, tırgız oylun χaraşijni senij ¹⁷da etkin maşa nişan (177v) yaχšíliχtan.

Körgäylär körälmägänlärim menim da uyalgaylar, zera sen, Biy, boluştı maşa da övündürdü meni.

Haybat Ataga da Oyluga da Ari Džanga hali da här kez meji mejilik, amen.

Šnorhea mez, Dér tatarča

Baχıslagın bizgä, Biy, bu keçəni dä köktä- (178r)gi eminlikijni senij.

Da sayla bizni aldamaxıñdan duşmanni seni, yeňüči χuvatı bilä ari χačiňni senij.

[Псалом 87/88: 2-3]

²Biy Tejri χutxarılmaχimni senij, kündüz da keçä sarnadım alnija senij.

³Kirsin alyšim menim alnija senij, Biy, aşax-lansin χu(178v)laχii senij χoltxama menim.

Kelgäy bizgä, Biy, közätüči sendän, ki saχlagay bizni här vaχt.

Yebergin bizgä, Biy, χuvatın ari χačiňni senij, ki saχlagay bizni här zaman.

Arzani etkin, Biy, bu iňirni da sňamamaxtan başxa keçir bizni.

(179r) Arzani etkin bu keçəni eminlik bilä da yazıxtan başxa saχla bizni.

Bizim bilädir Biy Tejri, biliňiz, dinsizlär, da yeňiliňiz, zera Biy Tejri bizim bilädir.

Da išitijiz bunu χırıylarına yerni, zera Biy Tejri bizim bilädir.

(179v) Da χuvatlidir, yeňiliňiz, zera Biy Tejri bizim bilädir.

Da χaytip kläsä ki χuvatlansajız, χaytip almaχka čiχara berilirbiz, zera Biy Tejri bizim bilädir.

Da sayişni, χaysin ki fikir etiyirsiz, batal etär Biy, zera Biy Tejri bizim bilädir.

Da söznü, χay(180r)sin ki sözliyirbiz, χalma-gay bizdä, zera Biy Tejri bizim bilädir.

Da zera biz χorχaŋuzdan siziŋ χorχmasbiz da ne müşxüllänmäsbiz, zera Biy Tejri bizim bilädir.

Da Biy Tejrimizni bizim haybatliyij, da ol bergäy [=bolgay] bizgä χorχuga, zera Biy Tejri bi(180v)zim bilädir.

Da umsanijiyj biz ajar, da ol bergäy bizgä arilikkä, zera Biy Tejri bizim bilädir.

Da umsanijiyj biz ajar, da ol bergäy [=bolgay] bizgä χutxarılmaχka, zera Biy Tejri bizim bilädir.

Da ošta men da oýlanlarım menim, χaysin ki berdi maşa Tejri, zera Biy Tej(181r)ri bizim bilädir.

Da žoyovurt, χaysi ki olturup edi χaramyuluχta, da kördülär ulu yarıχni, zera Biy Tejri bizim bilädir.

Da χaysilarıñız ki sıyıñip edijiz, ki χaramyuluχta da kölgäsinä ölümnün, yarıχ sačilgay sizgä, zera Biy Tejri bizim bilädir.

(181v) Da ki zera Oyluŋ toydu, da Oyul berildi bizgä, zera Biy Tejri bizim bilädir.

Da χaysini ki buyruχcılıχ eňläri üsnä kendlärini, zera Biy Tejri bizim bilädir.

Da ki ündäirlär ati anij ulu sayişni frištäsi, zera Biy Tejri bizim bilädir.

(182r) Da tamaşali sırındaş, zera Biy”.

Da Tejri χuvatlı buyruχči, zera Biy Tejri bizim”.

Da buyruχčisi eminlikni, Atası kelädžäk me-jilikni, Biy Tejri bizim bilädir.

Da haybat Ataga da Oyluga da Ari Džanga hali da här kez meji mejilik, amen.

(182v) Kohačaruk' tatarča

Şükürlük Eyämizdän, χaysi ki kendinin yarlı-yamaχi bilä yol körgüzdü bizgä işinä kündüznüň da bayısladı bir oýurdan kelip yerişmä keçəniň tünčliχına.

Da biz här vaχt χoliyij adam sövüči Tejridän bolma közätüči boyları(183r)mizga bizim, da ol kendinin yarlıyamaχi bilä saχlagay bizni, da yol körgüzüp yerişip kendinin yaχši tünčliχına, χaysi ki atadı sövüklülärinä kendinin, könü Tejri Jisus K'risdos, Biy, barını tutuči, tırgız da yarlıya.

Tünčliχin keçəniň eminlik bilä keçir(183v)mä inam bilä Eyä”.

Friştasin eminlikni da közätüči boylarımizga bizim inam bilä Eyä”.

Arinmaχni da boşatliχni ašinganımızga bizim Eyä”.

Ari χačni ulu da küčlü χuvatın bolušuči da közätüči boylarımizga bizim inam”.

Da dayın artıχ bir (184r) sözdän könü da ari inamımız üçün Biyni yalbarayıχ.

Boylarımıznı bizim da biri birimizni saja,
Eyämiz Teñrigä, barinii tutučiga sımarylüyü.

Yarlıyadi bizgä Biy Teñrimiz bizim. Aytıyık
barčamız: Biy, yarlıya.

Der lojs im tatarča

[Псалом 26/27]

¹Biy yarijim menim (184v) da tırlikim menim:
men kimdän χolgaymen? Biy išanči tırlikimniј
menim: men kimdän titrägäyment?

²Yuvuχlaganiјjzda [=Yuvuχlaganda] maјa
yamanlarga yemä tenimni menim χıstırıčilarım
da dušmanlarım menim, alar kücsüzländilär da
tüstüller.

³Eğär ki hadirlän(185r)sä üstümä menim oýraš,
χorχmagay yüräkim menim, egär tursa
üstümä menim čagattagi oýraš, hälbat, bunuň bilä
dä saja, Biy, umsandim.

⁴Birin χoldum Eyämizdän da bunu da χolar-
men — turma maјa övünä Eyämizniј barča kün-
lärindä tırlikimniј menim,

(185v) Körmä maјa könänmäχin Eyämizniј
da buyruχ bermä sarayında anij.

⁵Yapti meni čatırında kendiniј künündä ya-
manniј, yapovu tibinä etti meni yapuχ čatırında
kendiniј.

Xayadan biyik ettiј meni, ⁶da hali biyik etkin
başımıň menim üstünä dušmanlarımniј menim.

(186r) Čövräsinaň boliyim da suniyim čatırında
anij χurbanin alyišniј, da alyišliyim da saymos
aytiyim Eyämizgä.

⁷Iſit, Biy, avazima menim, ki sarnadim saja,
yarlıya maјa da iſit maјa, zera saja aytti yürä-
kim menim. ⁸Da izdädilär yüzlärüm menim yüzüň-
nu senij, Biy, izdädim [=izdädilär].

(186v) ⁹Xaytarmagin yüzüňnu senij mendän
da sapmagin öčäsmäχ bilä χuluandan senij.

Boluşučim menim bolgın, Biy, rısvay etmägin
meni, Teñri, χutχaručim menim.

¹⁰Atam menim da anam menim saldilar meni,
da Biy yöpsündü meni.

¹¹Orenk' bilüči, etkin meni yoluňa se(187r)niј
da yol körgüz maјa izlärinä senij toyr.

Dušmanlarım üçün menim ¹²čiχara bermägin
meni χoluna χıstırıčilarımniј menim.

Turdular üstünä menim tanıχları yazıχniј da
yalyan sözlädilär maјa töräsizliklärindä kendilä-
rinin.

(187v) ¹³Inandim körmägä yaχšíliχniј Eyämiz-
niј yerindä tirilärniј. ¹⁴[Tözgin] Biygä da zorlu bol-
gın, χuvatlansın yüräkin senij, da tözgin Eyämizgä.

Haybat Ataga da Oýulga da Ari Džanga hali
da här kez meji menjilik, amen.

Ayačesçuk' tatarča

Yalbariуиχ barinii tutuči (188r) Teñrini, da χo-
liyüχ andan, ki yebergäy frištasin eminlikniј, ki
kelip saχlagay bizni χorxusundan kečäniј da müş-
χüllüχündän şaytanlarniј saχt saχlama džanimiz-
niј bizim čaχ sojyugadek zamanına yillarimizniј
bizim, barinii tutuči Biy, tırgız da yarlıya.

Eraneal anpidzk' tatarča

[Псалом 118/119: 1-56]

¹San, kimiłar ki zavalsızlar yollarında, χaysila-
rı barırlar orenk'inä Eyämizniј.

²San, kimiłar ki tergärlär tanıχliχin anij, bar
yüräkları bilä kendiläriniј izdägäylär anı.

³Dügül, kimiłar ki χılıniyırlar töräsizlikni, bar-
gaylar yoluna anij.

(189r) ⁴Sen sımardadıj sımargaganıјniј senij
saχlama maјa bek.

[⁵San, egär ki ojanılgay edi maјa yollarım me-
nim saχlama maјa toyruluχuňu senij].

⁶Ol vaχtta men uyalmaχ [=uyalmas] edim
saχlanma maјa sımargaganıјda senij.

⁷Tapuniyim saja, Biy, toyruluχunda yüräkim-
niј menim, nečik umsandim könülükünä toyrulu-
χuňuň senij.

⁸Könülükünü se(189v)niј saχladim, χoyma-
gın meni čaχ sojyugadek.

⁹Ne bilä tüzätkäy otuzyaşlı yolların kendiniј?
— Tek saχlamacha bilä sözüňnu senij.

¹⁰Bar yüräk bilä menim χoldum sendän, keri
etmägin meni buyruχlarıňdan senij.

¹¹Yüräkimdä menim yaşırdim sözüňnu (190r)
senij, nečik ki yazıχli bolmagaymen saja.

¹²Alyišlisen sen, Biy, övrät maјa toyruluχuň-
nu senij.

¹³Erinlärim bilä menim aytıyim barča könülük-
ün ayzimniј menim.

¹⁴Yollarında tanıχliχiňniј sövündüm, nečik
barča χodžalıχta.

¹⁵Buyruχuňa se(190v)niј χayyurdum da saχt-
landim yoluňda senij.

¹⁶Könülükünü senij sözlädim da unutmadiim
sözüňnu senij.

¹⁷Tölä χuluňa senij, ki tirilgäyment da saχla-
gaymen sözüňnu senij.

¹⁸Oyat közümňü menim, da baχiyim tamaşa-
sına orenk'iňniј senij.

(191r) ¹⁹Xaribmen men yerdä, yaşirmagin
mendän sımargaganıј senij.

²⁰Hasrät boldu džanim menim suχlanma ma-
jıa könülükünä senij här sahat.

²¹Öčästiň öktämlärgä, χaryišli, χaysıları ki
saptilar buyruχlarıňda senij.

²²Keri etkin mendän (191v) tabalanmağnı da hečlikni, zera izdädim tanışlıxını seniŋ.

²³Zera olturdular buyruçilar da yaman sözlärilər menim üçün, evet χuluŋ seniŋ sayışlar edi könülükünü seniŋ.

²⁴Zera tanışlıxını seniŋ sözlərim menim edilər, da sayišim toyrulu(192r)χuna seniŋ.

²⁵Yuvuχlandı džanım menim topraχka, Biy, tırgız meni sözüňä körä seniŋ.

²⁶Yolumnu menim aytıyım saja, da iſittiŋ maya övrätmä toyruluχuŋnu seniŋ.

²⁷Yollarına toyruluχuŋnu seniŋ aχilli etkin meni, da tergiyim tamaşalarıñni seniŋ.

(192v) ²⁸Xaçak'landı boyum menim, osanmağtan toxtat meni sözüňä seniŋ.

²⁹Yolların yazıχınıj keri etkin mendän da ɔrenk'indän seniŋ yarlıya maya.

³⁰Yolların könülükünüj seniŋ taşladım da könülükünü seniŋ men unutmadım.

³¹Yuvuχlandım men tanışlıxına seniŋ, (193r) Biy, uyatlı etmägin meni.

³²Yoluna buyruçlariñni seniŋ yugurdüm, zera kej ettiŋ yüräkimni menim.

³³Orenk'kä bilüči etkin meni, Biy, yollarına könülükünüj seniŋ, da izdiyim anı här vaqt.

³⁴Aχilli etkin, Biy, meni, da tergiyim ɔrenk'ini seniŋ da (193v) saχliyim anı bar yüräkim bilä menim.

³⁵Yol körgüz maya izinä buyruçuŋnu seniŋ, zera ajar biyändim.

³⁶Aşaχlatkin yüräkimni menim tanışlıxına seniŋ, da dügül aakahlik bilä.

³⁷Xaytar közümnü menim tanışlıxına seniŋ, ki körälmägämen hečlikni; yoluŋa seniŋ tırgız (194r) meni.

³⁸Toxtat χuluŋa seniŋ sözüňü seniŋ χorχuŋa seniŋ.

³⁹Čiχar mendän tabalanmağnı, χaysi ki sayin-dim, zera yaryuŋ seniŋ tatlidir.

⁴⁰Ošta suxlandım buyruçuŋa seniŋ, toyruluχuŋda seniŋ tırgız meni.

⁴¹Kelgäy üstümä (194v) menim yarlıyamaχıj seniŋ, Biy, da χutχarılmaχıjní seniŋ sözüňä körä seniŋ.

⁴²Beriyim džuvap, χaysiları ki tabalarlar meni söz bilä, zera men sözüňä seniŋ umsandım.

⁴³Keri etmägin ayzımdan menim sözün könülük-nüj, zera asrı könülükünä seniŋ umsan(195r)dım.

⁴⁴Saxladım ɔrenk'ini seniŋ här sahat meńi meńilik.

⁴⁵Barır edim men avlaχlıxka, zera buyruçuŋ-nu seniŋ izdädim.

⁴⁶Sözlär edim tanışlıxını seniŋ χanlarnıjı alnıja da uyalmaz edim.

⁴⁷Sayışlar edim buyruçuŋu seniŋ, χaysin ki sövdüm.

(195v) ⁴⁸Kötürdüm χollarımnı menim buyru-χuŋa seniŋ, χaysin ki sövdüm, da sayışlar edim toyruluχuŋu seniŋ.

⁴⁹Aŋjin sözün χuluŋunu, χaysi ki umsa berdiŋ maya.

⁵⁰Bu övündürgäy meni aşaχlıxımda menim, zera sözüŋ seniŋ tırgızdi meni.

⁵¹Oktamlar egrilän(196r)dilär maya asrı, evet ɔrenk'indän seniŋ men sapmadım.

⁵²Aŋdim könülükünü seniŋ, Biy, meńilik da övündüm.

⁵³Xayyu tuttu meni yazıχlılardan da kimlär ki χoydular ɔrenk'ini seniŋ.

⁵⁴Ögüvlüdür maya könülükün seniŋ yerimdä [=yerindä] χaribliximni menim.

⁵⁵Aŋdim kečä atıŋ(196v)nı seniŋ, Biy, da saχ-ladım ɔrenk'ini seniŋ.

⁵⁶Bu boldu maya yol tirlikkä, ki toyruluχuŋ se-niŋ izdädim.

Pažin 'im es tatarča

[Псалом 118/119: 57-120]

⁵⁷Payım menim sensen, Biy, aytıtm, saylama ɔrenk'ini seniŋ.

⁵⁸Yalbardım yüzüŋü seniŋ bar yüräkim bilä menim, (197r) yarlıya maya sözüňä körä seniŋ.

⁵⁹Sayışladım yolumnu menim da χaytardım ayaχlarımnı menim tanışlıxına seniŋ.

⁶⁰Hadirländim da müşxüllänmädim, ki sayla-dım buyruçuŋu seniŋ.

⁶¹Oryanları yazıχınıj dolaştilar čövrämä me-nim, evet ɔrenk'ini seniŋ men (197v) unutmadiim.

⁶²Yarımkeçädä turup edim tapunma Biygä könü toyruluχuŋ üçün seniŋ.

⁶³Ülüslü edim men barča χorχkanlarıŋ bilä seniŋ, χaysiları ki saχlaptır buyruçuŋu seniŋ.

⁶⁴Yarlıyamaχı bilä Eyämidzni tolu boldu yer, toyruluχuŋu seniŋ övrät (198r) maya.

⁶⁵Tatliliχni ettiŋ χuluŋ bilä seniŋ, Biy, sözüňä körä seniŋ.

⁶⁶Tatlı ögütnü da bilmäχni övrät maya, zera buyruçuŋu seniŋ men saχladım.

⁶⁷Negä dijrä aşaχlanmıyır edim, men yazıχli-men, bunuŋ üçün sözüŋü seniŋ sayladım asrı.

(198v) ⁶⁸Tatlisen sen, Biy, da toyruluχuŋ övrät maya.

⁶⁹Arṭtilar mendä töräsizlikləri öktämlärnij, evet men bar yüräkim bilä menim tergädim buyruçuŋu seniŋ.

⁷⁰Uyudu, nečik süt, yüräkläri alarniŋ, evet men orenk'iňni seniŋ sayišladim.

⁷¹Yaχşidir maja, ki ašaχ ettiŋ meni, ne(199r)-čik ki övrängäymentoyruluχuŋnu seniŋ.

⁷²Yaχşidir maja orenk'i ayzijniŋ seniŋ, ne ki minläri altunnuŋ da kümüšnүj.

⁷³Xollarıj seniŋ ettilär da yarattilar meni, aχilli etkin meni da övrätiyim buyruχuŋnu seniŋ.

⁷⁴Xorχuciłarıj seniŋ körgäylär meni da (199v) färâh bolgaylar, zera men sözüŋä seniŋ umsandim.

⁷⁵Tanidim, Biy, ki toyrułuχ bilädir yaryuŋ seniŋ, toyru aşaχlattip meni.

⁷⁶Bolgay yarlıyamaχiŋ övündürmä meni, χuluŋnu seniŋ sözüŋä körä seniŋ.

⁷⁷Kelgäy maja şayavatiiŋ seniŋ, da tiriliyim, zera orenk'iŋ seniŋ sözüm (200r) edi menim.

⁷⁸Uyalgaylar öktämlär, χaysiları ki heč yergädän egri boldular maja, evet men χayγurdum buyruχuŋna seniŋ.

⁷⁹Ögütlägäylär meni χorχkanlarıj seniŋ da χaysiları ki tanırlar tanıχliχiŋni seniŋ.

⁸⁰Bolgay yüräkim menim zaýalsız toyrułuχuŋna seniŋ, (200v) ki uyalmagaymen.

⁸¹Küsändi džanım menim χutχarılmaχiŋa seniŋ, zera men sözüŋä seniŋ umsandim.

⁸²Baχkaylar közlärim menim sözüŋä seniŋ, ayttim: χačan övündürgäylär meni?

⁸³Boldum men, nečik tulxuχ ayazliχta, zera toyrułuχuŋna seniŋ unutmadiim.

(201r) ⁸⁴Ne χadardır künläri χuluŋnu seniŋ? Xačan že etsärsen maja könülükñü χuvučilarımdan menim?

⁸⁵Aytakaylar töräszizlär maja sayišlarin, evet dügül, nečik orenk'iŋ seniŋ.

⁸⁶Barča sümärlaganlarıj seniŋ könüdürlär; heč yergädän χuvdular meni; boluškın maja.

(201v) ⁸⁷Azulaχ dayın — da tas etärlär edi meni yerdän, yoχsa men χoymadim buyruχuŋnu seniŋ.

⁸⁸Yarlıyamaχiŋa körä seniŋ tırgız meni, da saχliyim tanıχliχin ayzijniŋ seniŋ.

⁸⁹Mejilik, Biy, sözüŋ seniŋ bardır köktä, ⁹⁰džinstan čaχ džinskadir könülükñü seniŋ.

(202r) Toχtattip yerni, bardır da χalir.

⁹¹Buyruχuŋna seniŋ χalir kündüz, zera barča χullarıj seniňdir.

⁹²Eğär bolmasa edi orenk'iŋ seniŋ sözüm menim, ertäräk dayın, hälbat, tas bolur edim aşaχliχimda menim.

⁹³Mejilik unutmiyim toyrułuχuŋnu seniŋ, zera alar bi(202v)lä tırgizdiŋ meni.

⁹⁴Seniŋmen men, da tırgız meni, ki toyrułuχuŋnu seniŋ izdädim.

⁹⁵Saja egländilär yaziχilar tas bolmaχka, ki tanıχliχiŋni seniŋ men eskä aldım.

⁹⁶Barča tüğällik kördüm sojyusun, asrı avlaχ edilär maja sümärlaganıŋ seniŋ.

⁹⁷Nečik sövdüm orenk'iŋni seniŋ, här kez sözlärüm menim edi.

⁹⁸Ne ki duşmanlarımni menim, aχilli etkin meni sümärlaganıja seniŋ, zera menjilikten menim edi.

⁹⁹Artiχsi övrätüçilärimdän menim aχilli boldum, zera tanıχliχiŋni seniŋ sözlär edim men.

¹⁰⁰Artiχ χartlardan (203v) aχilli boldum, zera buyruχuŋnu seniŋ tergädim.

¹⁰¹Barča yollarından yamanlardan tiydüm ayaχlarımni menim, nečik ki sözlägäymentozüjnü seniŋ.

¹⁰²Könülükündän seniŋ men sapmadım, zera orenk'iňä bilüci ettiŋ meni.

¹⁰³Nečik ki tatlıdır taŋlayimda menim sözlärin seniŋ, ne ki (204r) čibal, ayzimda menim.

¹⁰⁴Buyruχuŋdan seniŋ aŋlap körälmädim barča yolların yamanlarniŋ, zera sen orenk'iňä bilüci ettiŋ meni.

¹⁰⁵Yiraχtir sözüŋ seniŋ ayaχlarima menim da yariχ berir izlärimä menim.

¹⁰⁶Ant içtim da toχtattim, ki saχlagaymen barča könülükün toyrułuχuŋ(204v)nuj seniŋ.

¹⁰⁷Aşax boldum asrı, Biy, tırgız meni sözüŋä körä seniŋ.

¹⁰⁸Erkinä ayzimniŋ menim, Biy, aŋgin, Biy, da könülükñü seniŋ övrät maja.

¹⁰⁹Džanım menim χoluŋa seniňdir här sahat, da orenk'iňni seniŋ men unutmadiim.

¹¹⁰Xoydular maja yaziχilar sırt(205r)maχ, buyruχuŋdan seniŋ men heč bularmadım.

¹¹¹Mejärdim tanıχliχiŋni seniŋ menjilik, zera sövünclüktür yüräkimdä menim.

¹¹²Aşaxlattim yüräkimni menim etmä toyrułuχuŋnu seniŋ menjilik, tölövün üçün seniŋ.

¹¹³Töräszizlärni körälmädim, da ə(205v)renk'iňni seniŋ sövdüm.

¹¹⁴Bolušučim da χutχaručim menim sen, da men sözüŋä seniŋ umsandim.

¹¹⁵Keri bolujuz mendän, yamanlar, da tergiyim buyruχun Tejrimniŋ menim.

¹¹⁶Boluš maja sözüŋä körä seniŋ, da tırgız meni, da uyatlı etmägin meni umsandam menim.

(206r) ¹¹⁷Boluš maja da abragin meni, da aşaχlanıyim könülükñü seniŋ här sahat.

¹¹⁸Risvayladıŋ barčasın, χaysiları ki baştah boldular toyrułuχuŋna seniŋ, zera egirlik bilä edilär sayišları alarniŋ.

¹¹⁹Keçövlü heseplädim barča yaziχlarniŋ yerin, bu(206v)nuj üçün sövdüm buyruχuŋnu seniŋ.

¹²⁰ Xadagin χorχuju senij tenimdä menim,
zera yaryuñdan senij χorχtum asri.

Arari 'irawuns tatarča

[Псалом 118/119: 121-155]

¹²¹Ettim könülük da toyruluç; čiçara bermägin meni χoluna χistiručilarimniñ menim.

¹²²Yöpsün χuluñ(207r)nu senij yaçşıga, ki bolmagay öktämlär ačitmagaylar meni.

¹²³Egländilär közlärim menim χutxarilmaçienda senij, Biy, da sözüñä toyruluçuñnu senij.

¹²⁴Etkin χuluña senij yarlıγamachija körä senij, övrät maşa toyruluçuñnu senij.

¹²⁵Xuluñ senijmen men, (207v) aχilli etkin meni da taniyim tanıχliχiñni senij.

¹²⁶Vaxttır χuluç etmä Biygä: batal etmä orenk'ijni senij.

¹²⁷Bunuñ üçün sövdüm buyruçuñnu senij, ne ki barça altunnu da bahalı taşni.

¹²⁸Barça buyruçlarij senij ojarıldı maşa, ki kö(208r)rälmädim men yolların yamanlarniñ.

¹²⁹Tamaşalidir tanıχliχiñ senij, bunuñ üçün sövdü alarni džanım menim.

¹³⁰Belgili etmäχi sözlariñniñ senij yariχli da aχilli etär oylanlarni.

¹³¹Aγzimniñ menim ačtim da aldüm džannı, buyruçuña senij här sahat boldu džanım menim.

(208r) ¹³²Baχkin maşa da yarlıγa maşa könülküñä körä sövgängä atiñni senij.

¹³³Yolumnu menim toγru etkin maşa sözüñä körä senij, da eyälik etmägäylär maşa barça yazıχlar.

¹³⁴Xutxar meni iftirasından adamlarniñ, da saylıyim buyruçuñnu senij.

¹³⁵Körgüz yüzüñnu (209r) senij χuluña senij,

Конец книги:

¹⁵² Ilgärtin tanidim (211v) tanıχliχiñdan senij, ki menjilik toχtattij alarni.

¹⁵³ Körgin aşaχlaganiñniñ menim da χutxar meni, zera orenk'ijni senij men unutmadiñ.

¹⁵⁴Yarıγula yaryumnu menim, da χutxargin meni, da sözüñä körä senij tırgız meni.

¹⁵⁵Yıraχtir yariχlillardan χutxa[r]ilmach, ki könülüküñü saχlamadilar...

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 2493

Сборник Задига, сына Голуба

Дата: 25 января 1068 года [4 февраля 1619 года]. *Место:* Ерусалим. *Язык* армянский, есть кыпчакский колофон. *Бумага*, формат 10,2 x 15,2 см; 229 л. *Письмо* армянское, нотргир.

Описание: [Ц'уц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Кыпчакский колофон: Men, Zadig Holub oğlu, yazdım bu yazovnu vlasniy χolum bilä tvaganniuñ 1068 junvarniñ 25 (л. 226 об.) “Я, Задиг, сын Голуба, написал это писание собственноручно года 1068, января 25 [1619, февраля 4]”.

övrät maşa toγruluçuñnu senij.

¹³⁶Aχjin suvlar endilär közlärimdän menim, ki saχlamadilar orenk'ijni senij.

¹³⁷Toγrusen sen, Biy, da toγrudur yaryuñ senij.

¹³⁸Sımarladığ toγruluçnu tanıχliχiñniñ senij, da könüdür asri.

¹³⁹Opratti meni pa(209v)χillikij senij, zera unuttular sözüñü senij duşmanlarım menim.

¹⁴⁰Taχlamadır asri sözüñ senij, da χuluñ senij sövdü bunu.

¹⁴¹Oγlanmen men heč bolgan, da toγruluçuñnu senij men unutmadiñ.

¹⁴²Toγruluçuñ senij toγruluçuñ menjilik da orenk'ij (210r) senij könüdür.

¹⁴³Tarlıç da totχarlıç taptılar meni, da sımarlaganiñ senij sözüm edi menim.

¹⁴⁴Toγruluç bilädir tanıχliχiñ senij, menjilik tanıχliχiñ senij, aχilli etkin da tırgız meni.

¹⁴⁵Sarnadim saja bar yüräkim bilä menim, išit maşa, Biy, (210v) zera toγruluçuñnu senij izdädim.

¹⁴⁶Čaχirdim saja, da χutxar meni, da saχladım tanıχliχiñni senij.

¹⁴⁷Ertäländim, vaχtsiz čaχirdim; da men sözüñä senij umsandım.

¹⁴⁸Ertäländilär közlärim menim ertäräk sözlämä maşa sözüñü senij.

¹⁴⁹Avazima menim išitkin, Biy, yarlıγamaçienda körä senij, Biy, könülükün bilä senij tırgız meni.

¹⁵⁰Yuvuχlattilar maşa χuvučilarım menim töreasızlikni, zera orenk'indän senij yıraχ boldular.

¹⁵¹Yuvuχsen sen, Biy, da barça buyruçlarij senij könüdürlär.

¹⁵²İzdayna uznal я об откровениях твоих, что ты утвердил их навеки.

¹⁵³Воззри на унижение мое, и избавь меня, ибо я не забыл закона твоего.

¹⁵⁴Вынеси мне суд мой, и спаси меня, и по слову твоему оживи меня.

¹⁵⁵Далеко от грешников спасение...

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 3521

Сборник диакона Сагака

Дата: 1609 г. – 10 [20] августа 1079 [1630] г.

Писец и один из авторов: диакон Дзериг, сын Нигола.

Язык армянский. Имеется один кыпчакский текст.

Бумага, формат 15 x 19,5 см. 214 л.

Письмо армянское, нотргир.

Описание: [Ц'үц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Кыпчакский текст – рассказ диакона Дзерига, сына Нигола, о борьбе против монофизитства

Kiçi T'əotos padşah yazdii bitik T'əosgoroska
Ağek'sandriysk'iy Hajrabadgä, Giwrey hajrabet-
dän sojra bolganga, ki kelip Jepesosga žoyovk'
etkäy... (л. 8 об.)

Evet sojra ž Kaygetonnu etkänlär da
tutkanlar cesarlar bilä hajrabetläri nečä kerät,
da köp zaman tutmadilar Kağetonnu, da
χaryadilar, da yänä uyyap'arlıxka χayttilar

Da sojra 5-inči žoyovk' ettilär 554 yilda
Krisdosdan sojra Usdianos cesar zamanında,
da χaryadilar üç kapitulanı, budur yoğargı ajil-
gan Nesdornuň ustaların, χaysıların ki Kayge-
donda baş χoyup edilär, da alar bilä konçitea da
boldu bularniň. Sarna Baroniušta, zera yatlar-
niň tanıxlığı artıxtır, ne ki kendiniň, nečik bizdä
dä yaziyr 428: 7 [на полях: 428 yilda 7 doxtal],
da ki beşinči žoyovk'ta bularni ž 3 kapitulanı
χaryadilar 553: 8, hem franglar da Kağetonnu
köp tutmadilar, hem bu 3 kapitula üçün talaş
boldu — baž 577: 1 — bu heseblärgä körä taparsen
bunuň üçün Baroniušta, hem do tego Boterusta
4-ünči bitikdä relâciyasında 157 χağıttı yazıl-
gandır Nesdorlar üçün. Na yaziyr, ki bu ž T'eo-
torideslärni, χaysıları ki Kağetonda Lewonnıň
pozvolen'esi bilä yäňi inam unesit ettilär, ki Nes-
dorlar čaž bu küngä deg ulu künlärin odpravovat
etiyirlär, nedän ki belgilidir, ki Kağenton
Nesdornuň sektasınıň butažidir. Anıň üçün sluš-
n'e ari atalar anıň χabul körmädilär, gdiž Kağe-
tonda Nestornuň şägertlärin ya dayı yolu aytıp
anıň ustalarınıň prin'at etip zaruvn'e Nesdorlar
bilä personaların surp tutuyırlar.

Evet biz, bolup zadasız bütün hercowadzoy-
lardan, beriyiň haybat Ata Oğul Ari džanga da bir
Tejrilikkä hali da dayma meňi menjilik. Amen.

Kreçaw sagaw kirs tvagan 1079 okosdos
amsoj 10 orn 3 š[apt]i. Ceramp meyawor Dzerig
tbri orti Nigoli (л. 10 об. – 11).

Император Феодосий-младший написал пись-
ма к патриарху александрийскому Диаскору, ко-
торый был после патриарха Георгия, чтобы, при-
быв в Эфес, провел собор...

А потом провели Халкедонский собор и мно-
гократно цезари и патриархи пытались придер-
живаться, но не следовали постановлениям Хал-
кедонского собора, и вернулись к ортодоксально-
му учению.

А потом провели 5-й собор в 554 году после
Христа, во времена цезаря Юстиниана, и прокля-
ли три статьи, т. е. именно статьи учителей-несто-
риан, которые сложили головы в Халкедоне, чем
собственно для них это и закончилось. Читай у Ба-
рониуша, поскольку у него чужих свидетельств
больше, чем собственных, как пишет у нас под го-
дом 428, индукта 7-го, и на пятом соборе года 553,
индукта 8-го прокляли эти же 3 статьи, и латиня-
не также долго не поддерживали постановлений
Халкедонского собора и относительно этих 3 ста-
тий был спор — смотри число 577: 1, под которым
найдешь об этом у Барониуша, а также у Ботеруса
— в четвертой книге, в сообщении на странице 157
написано о несторианах. Так он пишет, что эти же
феодориды, которые в Халкедоне с разрешения
Левона внесли новую веру, как и несториане, и се-
годня отправляют те праздники, в связи с чем и
известно, что халкедонизм является одной из вет-
вей несторианской секты. Поэтому правильно свя-
тые отцы этого не приняли. Тогда как халкедоня-
не вместе с несторианами чествуют наравне со свя-
тыми учеников-несториан и тех лиц, которые яви-
ли и приняли их учение.

А мы держимся нераздельно, особо от всех
сект, и славим Отца и Сына и Святого Духа — един-
ного Бога и ныне и присно и во веки веков. Аминь.

Написал своей рукой года 1079 [1630], меся-
ца августа 10 [20] дня, во вторник, малообразо-
ванный грешный диакон Дзериг, сын Нигола.

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 3522

Сборник Аведика

Дата: 1634 г. Место: Львов.

Язык армянский, кыпчакский, и польский.

Бумага, формат 15 x 19 см; 353 л. Письмо армянское, нотгир.

Кыпчакская часть (лл. 230-351 об.): пособие по армянскому языку с кыпчакским подстрочником к основам веры и космологии в вопросах и ответах (лл. 342-351 об.), которому предшествует оглавление этой части на армянском языке (лл. 226-229 об.); словарь (лл. 230-341 об.) задуман как трехъязычный, но польские эквиваленты есть только в самом начале.

Описание: [Ц'уц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Начало словаря:

Uγagank' anuanç 'Именительные падежи имен существительных'

Anuank' am kojč naχaračin Asduadzoy	Atlar barča varlıxlar- nij, ilk ävälgı Tejriniŋ	Imienia, imiona wszyszkich bendonycy, naprod Boże	Имена всех существ, в первую очередь Бога
Asduadz	Tejri	Bog	Бог
Asduadzk'	tejrilär	bogowie	боги
Asduadzut'iun	tejrililik	bostwo	божество
Asduadzut'iunk'	tejrililiklär	bostwa	божества
Hajr	ata	ocziec	отец
Orti	oγul	syn	сын

— Nečik inanirsen sen Tejrini?

— Üclüxtä bir.

— Kinniŋ inanganisen sen?

— Errortut'iunnuj.

— Kimgä inanirsen sen?

— Errortut'iunga da bir Tejrígä (л. 342).

— Как ты исповедуешь Бога?

— Одного в Троице.

— Какого ты вероисповедания?

— Троицы.

— В кого ты веруешь?

— В Троицу и единого Бога.

Конец пособия по космологии:

...barča ki nemälixtadir bardır, da bar ölcövü, χararï, da sanï, da bar oragï, budur isi ya sovuχ, χuru ya näm, da ränk — aχ, ya χara, ya χizil, ya sarï da özgä — χarişilganlardan.

Sorov: Nedir algan nemä? — Džuvap: Algan nemädir, ki belgili etär χarşidagi taydurgannı kendiniŋ, χaysi ki bardır, nečik ata aytmaχ bilä körgüziyir, ki oylu bar, da oýul aytmaχ bilä belgili etär, ki atası bar, bu türlü dä... (л. 351 об.)

..все, что существует в каком-то виде, имеет размер, меру, и число, и качество, т. е. оно является горячим или холодным, сухим или влажным, имеет цвет – белый, или черный, или красный, или желтый и другие – от смешивания.

Вопросы: Что есть предполагаемое? – Ответ: Предполагаемое – это то, что сообщается о своем существующем противоположном отражении, как, сказав «отец», показывают, что существует сын, а сказав «сын», дают знать, что есть отец, и тому подобное.

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 3883

Сборник

Дата: 1630 г. Язык армянский и кыпчакский. Кыпчакская часть сборника: армянско-кыпчакский словарь к грамматике Дионисия в изложении Давида Зейтунци (л. 207-210).

Бумага, формат 12 x 15,5 см; 383 л. Письмо армянское, болоргир.

Описание: [Ц'уц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Начало словаря:

<i>Megnut‘iun</i>	<i>Ayürma ya ačtaχ</i>	различение или открытие
<i>[K’]eragan</i>	<i>Gramatika ya χirmaχ, egrisini toyrutma, yaŋlıšini čiχarma ya körk-sizni körklü etmäχ, ki atni, söznü da avaznii nemägä oχsatma</i>	грамматика или ломание, исправлять кривое, выявлять ошибки или превращать уродливое в красивое, чтобы уподоблять чему-то название, слово и звук чтение
<i>Verdzanut‘iun, int‘erçoyut‘iun</i>	<i>sarnamaχ</i>	
<i>ner gur</i>	<i>asrii siiχ</i>	очень частый, тесный, густой, плотный по плотности
<i>isd gur</i>	<i>siiχliχka körä</i>	давя или подавленный
<i>goχ</i>	<i>basa-basa ya basilgan</i>	ученый, умудренный
<i>girt‘</i>	<i>övrängän</i>	приученный тренировкой
<i>varž</i>	<i>činüχmaχ bilä övrängän</i>	по содержанию, т. е. говорить и читать как следует
<i>isdnerojs</i>	<i>ičindä bolganina körä, χaysi ki keraganga körä sözlägäsin da sarnagasin</i>	познание через учение, обучение
<i>hmdut‘iun</i>	<i>övränmäχ bilä bilmäχ</i>	знакомство
<i>dzanot‘ut‘iun</i>	<i>tanišliχ</i>	из рук в руки, имеющийся в наличии
<i>arçern</i>	<i>χol χoldan</i>	отвечение, изложение, показывание или выявление
<i>paçadrut‘iun</i>	<i>džuvap bermä viložit etmä da körgüzmä čiχarı bermaχ</i>	суд
<i>tadumn</i>	<i>yaryuni [вин. п.]</i>	избрание, выбор или отделение
<i>indrut‘iun</i>	<i>taŋlamaχ, sečmäχ ya ayırmaχ</i>	
<i>k‘nnut‘iun</i>	<i>tergimäχ</i>	испытание, проверка (л. 207).

Конец словаря:

<i>ajt madumn</i>	<i>tergämä, yargulama</i>	проверять, судить
<i>arač aperut‘iun</i>	<i>zararsız, χayyusuz, zadasız</i>	неповрежденный, беззаботный, неделимый, целый
<i>nvt‘ar</i>	<i>alniňna keltirmä</i>	вносить заранее, преподносить (л. 210 об.)

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 5985

Сборник диакона Богдана

Дата: 16 ст.

Место: Сучава.

Язык армянский. Имеется кыпчакский колофон.

Бумага, формат 10 x 14 см; 152 л.

Письмо армянское, нотгир.

Описание: [Ц‘уц‘ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Кыпчакский колофон:

Bu bitik Bohdanniň sargawark‘nijdir sečovlu.

Ol kensi χolu bilä yazıptır da kendi χolu bilä baylaptır.

Kim bu bitikni sarnasa, na anij džanii üçün bir «Hajr mer» aytsin da «Džaniňa učmaχ» aytsin.

Amen.

Это книга диакона Богдана из Сучавы.

Он сам собственноручно написал и собственными руками оправил.

Кто будет читать эту книгу, пусть за его душу прочтет один «Отченаш» и скажет: «Рай его душе!».

Аминь.